COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE
CU56527497
895.2N133 T
Menny es pokol.

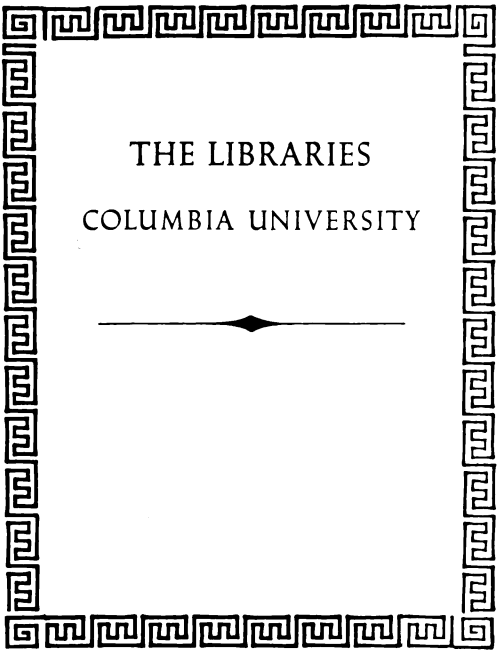

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

ELSŐ FÜZET.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC.

ELSŐ FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

Digitized by Google

895.2N133
T

49946H

Digitized by Google

499464 APR 23 1965 RS

Bevezetés.

Midőn az iró valamelly nagyobb munkájának utólsó bötüjét irja meg, körülbelől ugy érezheti magát, mint Napoleon, midőn roppant császársága épületébe az utólsó ékkövet mélyeszté. — Először megkönnyül illy esetben az iró, mintha valamennyi hitelezője az országból kiszökött volna; s ezt érezheté Napoleon is, mert mihelyt vállaira emelé a bibort, tüstént megszüntnek tekintheté azon adósságot, mellyet a francia nemzet ellenében vállalt. Utóbb azonban nyugtalanság követi e megkönnyülést, mert az iró érzi, hogy bevégzett munkája hibáit ujjal kellene jóvá tennie, s koránsem fontolja meg, hogy ujabb munkájával talán még jobban el fogja a sulykot vetni; s ezt érezheté Napoleon is, mert mihelyt az utólsó ékkövet erősité meg roppant épületében, azonnal jóvá kivánta tenni addigi eljárását, s uj hóditásokhoz fogott, — milly sikerrel, azt nem szükség itt elmondanunk. E néhány sorból kiviláglik, hogy még a napot is lehet pislogó

Digitized by Google

mécshez hasonlítani, s hogy a gondolat birodalmában tett hóditások szintolly emésztő szomjat gerjesztenek ujabb foglalások után, mint azok, mellyek a türelmes föld határ. mennek véghez; s magok e különböző természetü hóditások is igen hasonlítnak egymáshoz, mert — ritkán tartanak sokáig, s csakhamar szerencsésb hódító által foglaltatnak el; a korábbi pedig csak azért nem feledtetik el, mert mindig találkoznak, kik „hibáit" élénk emlékezetben tartják.

De mennyivel könnyebben működhetik az anyagi hóditó, mint a szellemi! Amaz embereket, fegyvert s pénzt használ célainak elérésére, és az elébe gördülő akadályokat erőszakkal rontja le, s győz vagy meghal; a szellemi hóditó ellenben nemcsak más emberek fölött nem, hanem többnyire tulajdon személyével sem rendelkezhetik, mert szellemi foglalásokon kivül még kenyérkeresettel is foglalkoznia kell; fegyvereit pedig csak toll és betük képezik, s a pénz becsét jobbadán csak nélkülzéseiből ismeri, miket el kellene hárítnia, ha — pénze volna. Végre, az akadályokat többnyire nem ő győzi le, hanem ő győzetik le általok, s még csak meg sem halhat, mert az öngyilkosság gyáva tett, és életét mások nem tartják olly fontosnak, hogy attól őt megfosztani kivánhatnák. —

Illy gondolatokkal tépelődtem én, tisztelt olvasóim, midőn „Magyar titkok" cimü munkám utolsó pontját papirra gömbölyítém, s az első örömérzet elröppenése után, iszonyu mély gondolatokba sülyedtem, mellyek mind azon egy ohajtás körül pontosultak össze: bár minél előbb ismét társalghatnék önökkel, s bár ismét olly elnéző nyájas fogadtatásnak örvendhetnék, minőben eddig részesülni szerencsés valék.

Digitized by Google

Terveim agárlábon üzék egymást, de — mind olly soványak valának, mint ezen nemes állat, melly sok nemest igen sok nemes élvezetben részesít. Mit irjak? Ez volt a kérdések kérdése, mellynek megfejtése magát Hamlet urat is kétségbe ejthette volna.

Talán szomorujátékot?

Kacagányos és kardos szomorujátékok iránt mindig ellenszenvvel viseltettem, mert boszankodtam, midőn látám, hogy apáink a nemzeti színpadon ugy szólván még a levest is karddal merik kanál helyett; a frakos szomorujátékok pedig igen valószinűtlenek, miután tudjuk, hogy a mai rosz világban ifjainknak nem igen kell siker nélkül epedezniök, s hölgyeink szivei sem gyakran repedeznek meg forró s tántoríthatlan szerelemnek miatta.

Vagy vigjátékot?

Ez már inkább megjárná, de még is bajos; mert ha a közönség sokat kacag, akkor a biráló haragszik, s azt mondja, hogy az illy hatás utáni kapkodás az irót lealjasítja; ha ellenben ásítnak a nézők, akkor ismét haragszik a biráló, mert a hatás nélküli munka fölött pálcát kell törnie.

Tehát nagy regényt?

Oh, igen, ez jó gondolat, mert a mai élet olly mindennapias, annyira anyagi érdekekhez tapadó, hogy bizony legalább papiron is igen jól esik az embernek egy kis regényesség; de ez sok időt igényel, s ez alatt könnyen elfeledhetné a közönség az irót; pedig egy régi bölcs azt mondá, hogy a halál csak gyermekjáték, de a feledtetés - kínos csapás!

Markoljunk az élet tarka vegyületü tömkelegébe, gon-

Digitized by Google

dolám, s alakítsunk belőle apró árny- és fényrajzokat, majd mulatságukra, majd rettentő példájukra embertársainknak; de nem, ezt sem tehetem, mert most már könyökig vájkálnak sokan e tömkelegben, és annyira fölzavarták, hogy érdekes színezetü képecskéket alig lehetne többé kiállítani.

„Ha az ég megtagadja szolgálatát, segítsen a pokol!“ —

E pogány elhatározottságu mondás az iskola puhafa lócáiról olly keményen hozzám ragadt, hogy tépelődéseim közt hirtelen eszembe villant.

Hah, gondolám, nem lehetne é igy alkalmaznom a fönebbi mondást:

„Ha az élet megtagadja szolgálatát, segítsen a — halál!“

Ne méltóztassék megijedni, szép olvasóné, ezen iszonyu mondást sem pisztolydurranás, sem tőrdöfés, sem más halálos műtétel nem fogja követni, mert ki egyszer ön szemébe tekinthetett, az valóban nem kívánhat az élettől megválni.

„Ha az élet megtagadja szolgálatát, segítsen a halál!“ — E borzasztó elszántságot tanusító eszme, egész raját ébreszté föl agyamban a gondolatoknak, mellyek annál rémesb alakot öltének, mivel az éjfél vérfagyasztó órája már hatalmas léptekkel közelített.

Mulhatlanul elmélkednem kelle a halál, halhatlanság és lélekvándorlás fölött, ha a többször érdeme szerint ismételt eszmét használni, vagyis megtestesíteni akarám.

Olvastam német bölcsészeket, kik keményen állíták, hogy mind az van, a mi van; de olvastam ollyanokat

Digitized by Google

is, kik erősen támogaták azon sarkigazságot, hogy nem minden van, a mi van.

Mellyik igaz e két állitás közől, nem tudom, s annál fogva mind a kettőt hiszem, azon csöndes megnyugvással, hogy ezen ellenkező állitások következtében mulhatlanul halhatlan lélekkel kell birnunk, mellynek, testünk halála után, azon nagyszerü föladat jutand jutalmul, hogy a fönebbi két tan közől az igazit válassza ki.

Eddig jutván mély okoskodásommal, természetesen azonnal azt következtetém, hogy lehet a halálhoz folyamodnom, mert annak bekövetkezte után mulhatlanul uj életnek kell kezdődnie.

De milly alaku és természetü ezen uj élet?

E kérdés megoldása szinte könnyü vala, s én azt csakugyan meg is oldám, még pedig ezek szerint.

Legnagyobb bölcsek elvitázhatlan igazságu állitása szerint az a legboldogabb ember, kinek legkevésb szükségei vannak; tudjuk pedig, hogy a legboldogabb embernek is tömérdek állatra, növényre s készitményre van szüksége, hogy élhessen; igen természetes tehát, hogy azon helyen, hová halála után jut, s hol még nagyobb boldogságot igényelhet, szinte szüksége leend az effélékre; ha ellenben rosz magaviseleténél fogva a tulvilágon boldogtalanság érendi őt, akkor bizonyosan még több szükségei fognak ott lenni. Ezen tanból, mellynek felfödözése némi szerény büszkeséget ébreszt keblünkben, napnál világosabban következik, mikép az állatok, növények és mindenféle eszközök, egyik létből szinte a másikba vándorlanak, valamint az emberek, hogy ezen utóbbiaknak ott szolgálatukra levén, boldogságukat előmozditsák.

Digitized by Google

Illyetén állásukban mindazáltal nem maradhatnak meg örökre, mert a megvesztegethetlen igazság kívánja, hogy ki ma magosra kapaszkodik, az holnap mélységbe zuhanjon, és viszont.

Ime, nyájas olvasó, ez a lélekvándorlás eszméjének kézzel fogható magyarázata.

De még világosabban is szólhatunk, ha példához folyamodunk.

A kenderből kötél vagy vászon lesz. A kötél összetartó és szétoszlató erővel bir, a mennyiben tudniillik vagy megkötésre, vagy — felkötésre használtatik. A vászon rongygyá válik, a rongy papirrá, a papir pénzzé, az pedig, ki ezt jogtalanul utánozza, sok országban kötéllel párosul. Ha tehát a szerény kendermag ennyi nagyszerü átváltozáson megy keresztül, nem valószinü é, hogy a tulvilágra is átjut, s utóbb talán épen ember alakjában kerül vissza a földre, ki aztán hihetőleg azért kerül bitóra, mivel kenderes származása illy halálra méltó tettekre vezérli őt. Szinte megijedünk állitásunk merész eredetisége fölött, de e mellett még más példák is világosan szólnak.

Sok ember nem fér meg bőrében, s minden helyzetben rugdalózik; ki tudja, nem származnak é az illyenek, lélekvándorlás utján, lótól, vagy más rugdalózó természetü állattól?!

Sok ember szinte büdös az osztálygőgtől, s nem emlékeztet é ez akaratlanul is a büdösbankára?

Mások faragatlanok, mint a görcsös bot; ugyan nem származhatnak é ezek valamelly elhunyt csengeri vagy tyukodi ólmos bottól?

Leghatalmasb okunkat azonban utóljára hagytuk, s

Digitized by Google

ez maga is bizonyosan elég súlylyal birand állításunk igazságának bebizonyitására.

Ezen legfontosb ok — a leirhatlan hatalmu szónyomozás, mellynek ereje napjainkban még a gőz- és villanyerő hatalmát is tulhaladja, mert ezzel mindent lehet tenni.

Akarja ön, tisztelt olvasó, hogy Paris város magyar származásu legyen? Méltóztassék igy okoskodni: Paris a Szajna két partján fekszik, Paris tehát annyit tesz, mint — páros város, tehát — magyar származásu.

A romaiak magyarok voltak, mert sokan éltek közőlök Markus névvel, s ez nem egyéb, mint — markos.

Szibéria tökéletes magyar szó, azaz — Subária, mivel ott, a nagy hideg miatt, mindig subában kell járni.

A finnek tős gyökeres magyarok, s hajdan finnyásoknak neveztettek, mivel az ős magyar hazából, nem elégülvén meg annak áldásival, kiköltöztek.

Ime, milly hatalmas a szónyomozás és illetőleg szószármaztatás, mert méltóztassanak elhinni, nyájas olvasók, hogy tudós nyelvbuváraink még ezeknél is sokkal merészebb következtetésekben gyönyörködnek.

Minél valóbbszinü tehát, hogy ezen hasonlitások:

ravasz, mint a róka,
ostoba, mint a lud,

egyenesen azt bizonyitják, hogy az illy hasonlitásokkal illetett emberek hajdan mint rókák, vagy ludak élvezék e silány földi lét mulékony örömeit, s korábbi természetöket nem birták magokról, vagy uj alakjokról lerázni.

Mind ezek gondos megfontolása után ezekről győződtünk meg:

A halál után uj élet veszi kezdetét.

Digitized by Google

Ezen tan nemcsak lelkes, hanem lelketlen lényekre és tárgyakra is szükségképen áll.

A lelkesek és lelketlenek közt kölcsönös átalakulás megy véghez, az előbbi állapotnak elfeledése mellett.

Mind ezekből pedig mulhatlanul azt kelle következtetnem, hogy a halál utáni élet semmi esetre nem érdektelenebb a halál előttinél.

De mikép lehetne azon csodás és rejtélyes élet érdekes tömkelegéből egyes adatokat merítenem tisztelt olvasóim számára?

E kérdés elpattanásig kezdé feszítgetni gondolatim rengő hurjait, s szemeim leirhatlan kifejezéssel tapadtak az éjféli holdfény rezgő sugáraihoz, miken örömest nyargaltam volna a tulvilágba, ha reménylhetém vala, hogy ismét épségben visszatérhetek, és tapasztalásaimat leirhatom.

Már csaknem erőszakkal akarék kínos gondolatim nyomasztó karjai közől kibontakozni, mert át kezdém látni hogy élve csakugyan nem juthatok a halál utáni élet forrásához, következéskép nem is meríthetek belőle, midőn rögtön olly visszaemlékezés villant át tüzelő agyamon, mellyet száz meg száz csókkal szerettem volna elhalmozni.

Visszaemlékezém ugyanis azon kimondhatlan boldog időre, mellyben „Rontó Pál“, „Stillfried“, „Rozsdás vitéz“, „Disznófejü kisasszony“, és egy darab vajas kenyér minden lelki és testi vágyaimat legnagyobb elragadtatásra hangolta. Emlékezém, hogy azon időben néhány öreg ur gyakran igy szóla egymás közt:

‚Olvasta ön —‘

Digitized by Google

Bocsánatot kérek, az „ön“ még akkor nem volt föltalálva.

‚Olvasta tekintetes barátom uram a „neuwiedi“ beszélgetéseket?‘

„Nem.“

„‚Ah, azokat gondolja ön, mellyek „Beszélgetések a halottak országában“ cím alatt jelentek meg?‘“

‚Igen.‘

„‚Azok igen mulattatók.‘“

‚És csipősek.‘

„Dehogy? Bizonyosan megszerzem, mihelyt Pestre megyek.“

‚Most már nem lehet kapni, de én szolgálhatok vele.‘

„Nagy köszönettel fogom visszahozni.“

E visszaemlékezés rögtön fölvidítá lelkemet, mert meggyőződém, hogy volt már valaki, ki a halál utáni életből is képeket tudott rajzolni; örömem azonban nem vala tartós, mivel eddig csak a lehetőséget tudám, de a végbezvitel eszközeit épen nem sejthetém, s ha már eddig mélyen gondolkoztam, ugy ezentul feneketlennek mondhatom elmém működését. — —

Digitized by Google

Előszó.

A rezgő hold sugárain vézna termetü felhő suhant nyitott ablakomon szobámba, s néhány arasznyi távolban lebegve megállapodott.

Keblem olly hangosan dobogott, hogy bizonyosan tulajdon szómat sem hallhattam volna, s hajszálaim olly makacsul ágaskodtak, mintha a fésü jótékony hatásu idomitásában még soha nem részesültek volna.

Mit akart nálam e felhő? Talán munkáimból emelkedék, s most, záporrá változva, derekasan meg akar mosni? Vagy —

De a felhő megszólal —

Ugyan ki látott valaha illy csodát! Arra van ugyan példa, hogy a szamár is megszólal, de felhő!

Ha szép hölgy volnék, ugy azt hihetném, hogy Jupiter ismét felhő alakjában bohóskodni kiván. Vagy talán valamelly szép némber csillag kivánta csekélységemet igy megörvendeztetni?

Digitized by Google

De halljunk szót.

A felhő hihetőleg megnyitá meg nem különböztethető ajakit, mert szörnyü dohányillat terjede felém, és igy szóla:

Felhő. Halandó barátom, ne rettegj.

Istenem, milly elbizottság még a levegőben is! gondolám; az oszladozó természetü felhő engem halandónak merészel gunyolni, ámbár ő maga kevés pillanat alatt szét szokott oszlani!

Felhő. Halandó barátom, reménylem, hogy ismersz.

Iszonyu gőg! ugyan ki ismerhetne minden kósza felhőcskét? Ez bizonyosan vagy rosz költő, vagy fiatal politikus fejéből párolgott föl a levegőbe.

Felhő. Talán rettegés némíta el?

Ez már mégis sok! Ezen vézna felhő olly önhittséggel beszél, mintha minden zsebét legalább száz gyilkoló villám puffasztaná; bizonyosan valamelly üres politikai szónoklatból huzák föl a napsugárok, hogy valamelly kiszáradt mocsárt elevenítessenek föl vele.

Én *(kissé bizonytalan hangon)*. Kihez van szerencsém?

Ennek ugyan befizettem!

Felhő *(némi szerény büszkeséggel)*. Nem hittem volna, hogy olly hamar elfeledtél, miután hajdan hitelezőm voltál, s adósságomat maig sem fizettem le.

Megfoghatlan elméncségü felhő!

Én *(büszke szerénységgel)*. Tévedni méltóztatik, én csak adós szoktam lenni, nem pedig hitelező.

Felhő. Tehát csakugyan nem ismersz?

Én. Helyzetemnél fogva olly alant állok, hogy a ma-

Digitized by Google

gosban levőkkel semmi összeköttetésbe nem juthatok; hát még a felhőkig ugyan mikép emelkedhetném? Testem és elveim nem olly könnyűk, hogy minden szellőcske magával ragadhatna.

Felhő. Ah, igazad van! Ti halandó emberek csak a testet ismeritek, s az igazság hangja idegen előttetek. Tudd meg tehát: én a garaboncás diák atyja vagyok.

Ha épen szüret volna, ugy azt kellene hinnem, hogy ezen felhő a hegyaljai zamatos mustból emelkedett, s kissé megrészegült.

Én. Ha már apa ön, és magyar felhő, ugy bizonyosan nem hibázok, ha tekintetes táblabiró urnak cimezem tisztelt uraságodat?

Felhő. Csalatkozol, jó atyafi, nálunk örök igazság uralkodik, s annál fogva semmiféle birákra nincs szükségünk.

Ez a felhő bizonyosan nem honi.

Én. Tehát nagyságos uram?

Felhő. Nálunk csak valódi nagyságot ismernek, annak pedig üres címre nincs szüksége.

Már bizonyosan Amerikából jő, valamelly rabszolgagyarmatból, vagy a sveici uj tanodák gőzköréből, s azért beszél érzéseivel ellenkezően.

Én. Uram, ne szaporítsuk tehát a szót, hanem méltóztassék világosan nyilatkozni: miben lehetek felhőségednek szolgálatára?

Felhő. Már látom, hogy nem ismersz rám, kénytelen vagyok tehát épségben maradt földi részeimet magamra ölteni, mielőtt világosabban szólanék.

A felhő megrázkódott, és oszladozni kezde. Rétegei-

Digitized by Google

ből először is nagy fekete szakáll fejlett ki, és ez igen természetes vala, mert épületnél alap az első, a mai férfiaknál pedig derék szakáll. Ezt fekete frak és sárga keztyü követé, azután pedig pillanatnyi szünet, mintha a természet pihenni akart volna, alkotása legnevezetesb részének befejezése után. Most vékony pálcika fejlett ki arany lólábbal, melly hires táncosnő halhatlan érdemeit jelképezé, egyszersmind buzgó istenitőire emlékeztetvén. Végre a fénymázas cipő és fehér nadrág is láthatóvá lőn, s csak a koponya hiányzott, mi a felhő emberi származását minden kétségen tulhelyezé.

A felhő ismét megszólalt.

Felhő. Ne csodáld, barátom, hogy koponyát nem látsz testemen; életemben meggyőződtem, hogy az ész nemcsak elő nem mozditja, hanem többnyire akadályoztatja a boldogságot, halálom óta tehát csak rejtve viszem magammal eszemet.

Hm, szinte azt kell hinnem, hogy igen sok illy gondolkozásu halott jár közöttünk, kik rendkivül boldogulnak mindenben, ámbár rejtve tartott eszöket senki nem láthatja!

Felhő. Hajdan magyar iró voltam, és olly sok uj lakóval szaporitám a halottak országát, hogy érdemeim némi jutalmaul, éjjelenként a hold sugárain sétalovaglást szabad tennem. Igy látám és lesém meg gyötrelmeidet, és mennyet poklot ostromló terveidet.

Én. Szerencsémnek tartom, hogy ön figyelmét magamra vonhatám.

Felhő. Majd elválik, hogy annak tarthatod é! Most figyelj.

Digitized by Google

Én. Halljuk!

Felhő. Mondám már, hogy iró vagyok, azaz voltam, természetes tehát, hogy meghaltam, s hogy kortársaim elfeledtek, és még barátim sem emlékeznek rólam; én azonban mégis részvéttel viseltetem a hálátlan világ iránt. Mig éltem, arról vádoltak, hogy sok vizenyősséget irtam, és ime most záporos felhő alakjában bűnhödöm.

Én *(szánakozva)*. Ön tehát pokolba méltóztatott jutni?

Felhő *(sohajtva)*. Illy lényeges titkait a tulvilágnak nem szabad elárulnom, s csak annyit mondhatok, hogy a hatalmas Hadur fegyvernöke minden elhunyt magyart rospontos szekéren tulvilágra szállít, hol azután vagy kéjben, vagy kínban részesül, s vagy nemesb, vagy nemtelenebb lénynyé változik.

Én. Csodálatos!

Felhő. Arról azonban értesithetlek, hogy mi történik a tulvilágon, és ez oka mostani látogatásomnak.

Én *(meglepetve)*. Valóban?

Felhő. Igen. Töprenkedésidet megszántam, és Hadur engedelmével hozzád jöttem.

Én. Tehát külön lakhelyök van a magyaroknak a tulvilágon?

Felhő. Igen, mert a földön annyi mindenféle nép közt kell tengniök, hogy az örök igazság igy kivánt nekik legalább némi kárpótlást nyujtani. Azonban Jupiter, Visnu, Vodan s egyéb tulvilági fejedelmek birodalmaival is nyilt közlekedésben állanak.

Én. Ez igen érdekes lehet. Ugyan, például, találkozott é már Hunyady László Cilleyvel?

Digitized by Google

Felhő. Oh, igen gyakran láttam őket együtt dohányozgatni, néhány török zultán társaságában!

Én. Hát Napoleon eljár é Hadur birodalmába?

Felhő. Oh, igen! A győri leventék harcias mulatozásiban gyakran gyönyörködik.

Én. És mit csinálnak az elhunyt „Rajzolatok"?

Felhő. Leginkább „Közlegényekkel" mulatoznak.

Én. Mennyben, vagy pokolban?

Felhő. Természetesen mennyben, mert, mig éltek, ugyis gyakran tüzbe jutottak.

Én. Bocsánatot kérek, azt tudom, hogy a magyar mennyet Hadur kormányozza, de hát a magyar pokolban ki az ur?

Felhő. Oh, ott tökéletes egyenlőség uralkodik, mert mind urak azok, kik ott tartózkodnak, s annyira megszokták a parancsolást, hogy engedelmeskedni nem is tudnának, és csak az elhunyt görcsös és ólmos botok tartják fön a rendet.

Én. És rendes társaságok is vannak a tulvilágon?

Felhő. De mennyi! Már szinte megijedtünk, hogy az alig született „Gyáralapitó Társaság" árnya is meg fog nálunk jelenni; szerencsére azonban csak a „Pesti kikötő-egyesület" szállott le hozzánk.

Én. Mért méltóztatik ezt szerencsének nevezni?

Felhő. Mert minél fiatalabb a gyermek, annál alkalmatlanabb.

Én. Ugyan kérem, mit csinál Révay és Kazincy?

Felhő. Bottal várakoznak azokra, kik a szép magyar nyelvet elkorcsositják.

Én. Hát Kölcsey?

Digitized by Google

Felhő. Épen tegnap folyamodott Hadurhoz, hogy sirban fekvő testét semmítse meg.

Én. Ugyan mért?

Felhő. Mert a politikai szónoklatok miatt mindennap háromszor is meg kell sirjában fordulnia.

Én. És —

Felhő. Az idő halad, órám lejár, és vissza kell térnem, kérdésekre tehát többé nem felelhetek. Most figyelj. Te azon töprenkedtél, hogy mit irj, és szerettél volna a tulvilági élettel megismerkedni, hogy arról íveket tölthess be. Ime, fogd e felhőtekercset, facsard ki belőle a vizet, és papirrá fog változni, mellyről furcsa eseményeket fogsz olvashatni az alvilágból, és különösen a magyar menny és pokol határai közől. Azokat minden kimélet nélkül közönség elébe bocsáthatod, és igérem, hogy minden hónapban hasonló csomót fogok iróasztalodra tenni.

Én *(örömmel)*. Hálám —

Felhő *(büszkén)*. Nincs szükségünk halandó hálájára. Tudd meg azonban egyszersmind, hogy mi tulvilágiak nem vagyunk olly egyoldaluak, mint ti porfiak, kik mindjárt sárral dobáljátok egymást, ha ellenkező véleményt kimondani vakmerősködtök; azért tehát minden szépités, vagy himezés hámozás nélkül add ki iratainkat, mert ha ezt nem teljesíted, ugy az első kötet megjelenése után tüstént elviszem tőled a többi kéziratot, és más kiadót keresek.

Én *(csodálkozva)*. Tehát önök is olvasni méltóztatnak?

Felhő. Oh, igen! A mennyben azért, hogy boldog-

Digitized by Google

ságunkban el ne bizzuk magunkat; a pokolban pedig, hogy bűneinkért szenvedjünk. Valamennyi könyv és hirlap rendesen jár hozzánk.

Én. Csodálatos! Pedig egy előfizetési névjegyzékben sem olvastam még tulvilági címeket.

Felhő. Az igen természetes, mert mi azon postai előfizetők közé tartozunk, kik az illető szerkesztők és kiadók előtt mindig ismeretlenek maradnak.

Én. Ah, értem!

Felhő. Intésemet hallád. Most tehát élj boldogul, és szavaimat hiven teljesítsd. —

A felhő kiröppent az ablakon, sajátszerü tulvilági dohánybűzt hagyva szobámban, mellyre nagyot prüsszentém, és szemeimet ásítva dörzsölém.

Bizonyosan álom volt az egész rendkivüli kaland, gondolám, de — az irattekercs csakugyan kezemben volt. Örömem e felfödözésen olly nagy vala, mint midőn először olvasám nevemet nyomtatva; akkor azonban még ezerszerte jobban örvendenék, ha reménylenem lehetne, hogy nyájas olvasóim legalább nem fognak boszankodni, midőn a „Magyar titkok“ után e soraimban velem ismét találkoznak.

* * *

Ime, ez azon igénytelen képecskék származásának rövid története, mikből szerény mulattató csarnokot akarok tisztelt olvasóim időtöltésére alkotni. Célom: nevetve nevettetni, s vagy egyszersmind javítani, vagy legalább nem rontani. Kimélni nem fogok senkit,

Digitized by Google

és semmit, kiben és miben roszat vagy nevetségest látok, mert nem ismerek sem emberben, sem ügyben olly nagyszerüt, melly minden árnypontot tökéletesen nélkülözne, és egyszersmind nem ismerek olly okot, melly az illy, bármilly parányi, árnypont szellőztetését s szatirai elemezését tilthatná. — —

* * *

A felhőtekercset tehát ugy iparkodtam kifacsarni, hogy ne legyen ugyan vizenyős, de — szárazzá se váljék. Ha ezt elérnem sikerült, ugy annak egész érdemét illő szerénységgel magamnak kérem érdemül felrovatni; ha ellenben roszul üt ki a műtétel, ugy előre is minden ócsárlást a tulvilágiak nyakába zakkantok. —

És már most szóljanak magok a tulvilági képecskék, miket a magyar menny és pokol boldog s boldogtalan lakosi, utódaik kedveért közakarattal készíttettek, és nyilvánosságra szántak. —

Digitized by Google

I.

Nem fizetünk.

(Iszapos táj a világ végén, több emberi és állatárny a semmiségbe csüngeti szellemi lábait, és olly türelmesen várakozik, mint éltében a sült galambra. A semmiség tulsó oldaláról roskadozó előfogatos, vagyis rospontos szekér közelít, s Hadur fegyvernöke csipős ostora alig birja haladásra csipdesni a fáradt tátosokat. Végre azonban átér a szekér és megállapodik).

ELSŐ JELENET.

Fegyvernök. Emberi és állat-árnyak.

Fegyvernök. Mennydörgettét, mennyi csőcselék már ismét! Alig győzöm őket átszállítani. Talán háboru van Magyarországban, atyafiak?

Digitized by Google

1. Árny. Nem.

Fegyvernök. Hát mért haltok meg olly nagy számmal?

1. Árny. Hirszomj ölt meg bennünket.

Sokan. Minket is.

Fegyvernök. Fizessetek, és kuporodjatok a saráglyába, ti olly könnyűk vagytok, hogy cérnaszálon is hintázhatjátok magatokat. Ide a vitelbért.

(Az árnyak fizetnek és helyet foglalnak a saráglyában, melly meg sem billen terhök alatt).

2. Árny. Mi ötvenen éhség miatt haltunk meg.

Fegyvernök *(csodálkozva)*. A gazdag Magyarországban?

2. Árny. Megyénkben a földesurak vesztegetésre költötték pénzöket, és annálfogva gyámolításunkra semmijök nem maradt.

3. Árny. Ránk ellenben annyit költöttek, hogy borozás közben agyonvertük egymást.

Fegyvernök. És ezen ellenkező csapások ugyanazon megyében történtek?

Sok árny. Igen.

Fegyvernök. Szörnyüség! És mért tették ezt azon urak?

3. Árny. Hogy ismét megmaradhassanak azon székben, mellyen addig kényelmesen ültek.

Fegyvernök. És mindig csak ülnek?

4. Árny. Igen.

Fegyvernök. Nektek pedig állanotok kell?

4. Árny. Igen, de akkor mégis fekszünk, midőn bo-

Digitized by Google

toztatnak bennünket, melly kegyelmet jól drágán kell megfizetnünk.

Fegyvernök. Soha bizony! Mennyire megváltozott a világ! Midőn még földön jártam Hadurral, akkor a botnak nagy Magyarországban két vége volt. — Hát még ki van itt?

5. Árny. Mi négyen kisasszonyok vagyunk, mindnyájan tánc miatt haltunk meg, mint a jótékonyság vértanui.

Fegyvernök. Micsoda?

5. Árny. Igen, mi jótékony cél előmozditására táncoltunk, mert a mai világban ingyen senki nem segít embertársán.

6. Árny. Én katona voltam —

Fegyvernök *(hirtelen)*. Harcban haltál meg?

6. Árny. Oh, most már csak tollal viselnek háborut! Engem rántott csirke keresztcsontja ölt meg, melly torkomon akadt.

7. Árny. Én gyorskocsi előtt mint ló szolgáltam Magyarország legjobb országutján, és egy kis nyári eső után sárban fultam meg.

8. Árny. Én orvos voltam, s engem a halál merő irigységből kaszált le, mivel igen sok munkát adtam neki.

9. Árny. Én magyar ujság voltam, és azért kelle meghalnom, mivel Magyarországban már minden ember megmagyarosodott, és annálfogva két uj német lapnak kelle megindulni.

10. Árny. Én külföldi nemesitett vadászeb voltam, s halálomat az okozta, hogy tyuklevesem egyszer rendkivül sótalan volt. Ezer forintjába kerültem gazdámnak.

Digitized by Google

11. Árny. Igaz, ezt én is bizonyíthatom, mert jobbágya voltam ugyanazon uraságnak, s meghűlés miatt haltam meg, mert, öt forintnyi adóbeli tartozásom miatt, tél közepén ablakomat és ajtómat a faluházba vitték.

12. Árny. Én a „Debreceni ripők" vagyok, s a nemzeti színpadon haltam meg, mivel nagyon is sok volt bennem az élet.

13. Árny. Én megszegett böcsületszó vagyok, s ötven társammal egyszerre haltam meg, mivel egy kis társaságban csak azért hágott nyakunkra ötven ember, minthogy a honi szivar helyett külföldit kivánt elfüstölni.

Fegyvernök *(boszusan)*. Tehát ollyan magyarok is vannak már, kik a hazát és böcsületszót egy pipa dohányra sem böcsülik?!

14. Árny. Én tekintetes ur vagyok, unalmamban haltam meg, és nem fizetek.

Sok Árny. Mi is, és mi sem! Nem fizetünk!

Fegyvernök. Ugy hát itt maradtok.

Sok Árny. Majd elválik! Nem fizetünk!

(Ezen ismert jelszóra számos elhunyt természetes fütykös és ólmos bot nekt rohan Hadur fegyvernökének, és a nem fizetők erővel a szekérre rohannak).

Digitized by Google

VÁLTOZÁS.

(Pompás elfogadási terem Hadur lakásán, sok boldog árny, és ollyanok is, kik boldogokká kívánnak lenni. Egyébiránt bővebben nem kell a színhelyet leírnunk, mert valamint az első jeleneté, ugy ez is a borítékrajzon világosan látható).

MÁSODIK JELENET.

Hadur. Udvaroncok. Fegyvernök. Tömérdek árny.

Hadur *(méltósággal)*. Minő zaj ez?

Sokan. Nem fizetünk!

Fegyvernök. Ezen árnyak lelkeknek akarják ugyan magokat tekintetni, mint más böcsületes szellemek; de fizetni nem akartak, és erőszakkal törtek kocsimra, számtalan elhunyt görcsös bot segélye által.

Udvaroncok. Hallatlan merény!

Hadur. Mért nem akartok fizetni?

1. Árny. Mert tekintetes urak vagyunk.

Hadur. Nincs pénzetek?

Sokan. Van.

Hadur. Hát hová teszitek, ha nem fizettek?

2. Árny. Lóra.

3. Árny. Kutyára.

4. Árny. Kártyára.

Digitized by Google

5. Árny. Szabad választásra.

Hadur. Minő uton jár lovatok?

6. Árny. Azon, mellyet a paraszt ingyen csinál.

Hadur. Mire használjátok a kutyát?

7. Árny. Vadászatra, azon telken, mellyet a paraszt szorgalma termékenyíte meg.

Hadur. Minő pénzt tesztek kártyára?

8. Árny. Azt, mellyet jobbágyaink munkája teremt ki a földről és földből.

Hadur. Hát a szabad választásra mért adtok pénzt?

9. Árny. Hogy elmondott szolgálatiért a parasztot kalodába zárathassuk, és megbotoztathassuk.

Hadur. És mind e mellett még azért sem akartok fizetni, hogy a boldogok örök országába juthassatok?

Sokan. Nem fizetünk!

Hadur. Hálátlanok, halljátok itéletemet!

Mind. Halljuk! Halljuk!

Hadur. Hű fegyvernököm! Lovaid sok haszontalan terhet szállítottak már szellemi birodalmunkba, illő tehát, hogy uj átalakulásnak örvendjenek. Fogd ki őket a hámból, s feledve eddigi helyzetöket, tüstént ezen nem fizetők szerepét vállalják föl a felvilágon; ezen tekintetes árnyakat pedig fölváltva sorban fogd szekered rudja mellé, hogy a teherviselésben legalább itt részesüljenek; a fütykösök ellenben mint vércsék térjenek vissza a felvilágra, s halált sivítsanak mindazok füleibe, kik illy durva eszközökhez nyulnak. Származásukban e szerint nem fognak többé büszkélkedhetni a nem fizetők. Ezzel történik akaratunk!

(Dörgés, csattanás, jajgatás).

Digitized by Google

II.

Makandal.

(Társalgási terem néhány figefa alatt, jeléül, hogy divatos társalgási teremekben a hölgyek rövid idő mulva Éva anyánk divatját fogják utánozni, s egy két figefalevéllel is beérendik, az arszlánok pedig olly nyesetlenek lesznek, mint a figefa törzsöke).

Urak. Hölgyek. *(Természetesen csak árnyaik, mit egyszer mindenkorra megjegyeztetni kérünk, mert a tulvilágban csupán elhunytak lelkeivel vagy árnyaival találkozhatni. Itt egyszersmind meg kell még jegyzenünk, mikép azt, hogy a magyar mennyben vagy pokolban mennek é véghez jeleneteink, csak igen ritkán fogjuk világosan kimondani, hogy a tisztelt olvasó kedve szerint határozhassa azt meg, s mivel nem akarjuk, hogy némelly élők világosan elkárhozva lássák azokat, kiket örök boldogságban uszni hisznek).* Jó izlés.

1. Hölgy *(ásít)*. Milly hosszu az idő.
2. Hölgy. Kiállhatlanul unalmas.

Digitized by Google

3. Hölgy. Mintha valamelly felvilági tejfölös estélyen mulatnánk.

1. Ur. Ah, épen most érkezett egy divatujság, méltóztatnak velem parancsolni?

Hölgyek. Csak a divatról ne olvasson ön, mert azt itt nem igen használhatjuk.

1. Hölgy. Táncvigalomról sem, mert árny létemre is boszankodnom kell, ha más szépek kecseit magasztaltatni hallom.

(Meg kell jegyzenünk, hogy tulvilágon még a pokolban is minden árny őszintén kénytelen beszélni, s a tettetésnek soha nem lehet helye).

1. Ur *(olvas)*. „Nemzeti színház —“

Mind. Halljuk! Halljuk!

1. Ur. „Brussi kisasszony és Guerra ur jutalmaul adatott: „Makandal“, némajáték egy fölvonásban, mellynek ez volt érdekes tartalma: Makandal, fiatal szerecsen, Amerika egyik szigetén lakván, hajótörés alkalmával megmenti az Ida életét, s azt hiszi, hogy általa szerettetik. Később azonban Makandal megtudja, hogy Ida iránta csak hálát érez, és nem szerelmet; boldogtalan szenvedélyét leküzdeni nem birván, s a hölgy nélkül nem élhetvén, megmérgezi magát olly virág által, mellynek életölő hatalmát jól ismeri.“

1. Hölgy. Hallatlan!

2. Hölgy. Ugyan mikép lehetne mindezt szó nélkül kifejezni?

3. Hölgy. És eltáncolni?!

2. Ur. Ez épen ollyan, mintha valaki a fű növésének előmenetelét zongorán akarná eljátszani.

Digitized by Google

3. Ur. Vagy mintha valaki bőgőn azt akarná kifejezni, hogy valamelly engedetlen gyermek nem korbácscsal, hanem veszszővel fenyítetett meg.

Jó izlés. Hja, pedig a mai müvészek a felvilágon még ezeknél is furcsább tartalmat ragasztanak csalételül vonó és kalapáló működéseik homlokára; sőt ollyanok is vannak, kik Lengyelország elbukását hegedűn játszották el, és sokan találkoztak, kik mind e mellett is rendes okos lényeknek tartották őket.

4. Ur. Szörnyü fonákság!

1. Hölgy. Kit van szerencsénk önben tisztelnünk?

Jó izlés *(udvarias bókkal)*. Én a jó izlés vagyok.

Urak. Örvendünk. A felvilágon, mig éltünk, nem volt szerencsénk önnel találkozhatni.

Hölgyek. Nekünk sem.

Jó izlés *(sohajtva)*. Elhiszem, mert én a természetesség körében tartózkodtam, önök pedig csak „finom" körökben leheltek, hol mostoha testvérem, a fonák izlés uralkodik.

Mind. Ah, volt hozzá szerencsénk, minden gyönyöreinket annak köszönhetjük.

1. Hölgy. De ugyan mikép jutott ön ide?

Jó izlés. Egy igénytelen falusi hölgy keblében volt utóljára szállásom, s e hölgy, szüléivel Pestre utazván, a nemzeti színházat szerencsétlenségemre épen azon este látogatá meg, mellyen „Makandal" eltáncolása által mozdítaték ott elő a magyar nyelv és nemzetiség. Mostoha testvérem győzelmet vitt ki a kis falusi egyszerüség tiszta keblén, és én szörnyet haltam.

1. Hölgy. Ah, ön jelen volt azon előadáson, ez de-

Digitized by Google

rék, ugyan méltóztassék elmondani, mikép ment az véghez.

Mind. Igen igen kérjük!

Jó izlés. Szivesen, ámbár a rajtam ejtett sebeket ismét föl fogom az által szaggatni. Makandal —

1. Ur. De mért épen Makandal? Mi fejezte azt ki, hogy épen ennek kellett a hős nevének lenni?

Jó izlés. Ő fák alatt andalgott, ezen fák pedig makktermők is lehettek volna, s igy igen természetes a Makandal név, mi egyszersmind, most divatozó szónyomozási és származtatási szabályink szerint, azt bizonyitja, hogy ezen szerecsen magyar családból származott. Tehát Makandal szerecsen —

1. Hölgy. De mért épen szerecsen?

Jó izlés. Mert ha szép fehér arszlán lett volna, ugy senki nem hihetné, hogy puszta szigeten szerelmét a szép hölgy megvethette volna.

2. Hölgy. A sziget tehát puszta és lakatlan volt?

Jó izlés. Igen.

2. Hölgy. E szerint nem hihetem, hogy szerecsensége dacára is megvethette volna szerelmét a szép hölgy.

Hölgyek. Mi sem hiszszük! —

Jó izlés. Tehát Makandal szerecsen hajótörés alkalmával Ida francia hölgy életét megmenté —

1. Hölgy. De mért nevezteték épen Idának?

Jó izlés. Mert tánc közben mint inda foná körül Makandalt, és igy igen valószinü, hogy ezen francia hölgy tulajdonképen magyar kisasszony volt.

1. Hölgy. Milly időben vette kezdetét a némajáték?

Jó izlés. Bizonyosan nappal, mert Makandal gyertya

Digitized by Google

nélkül lépett föl, s mindjárt egy lábra állott, mi által világosan bizonyította, hogy fényes nappal van, mert sötétben két lábon is alig boldogulhat az ember. Ezután karjaival a tenger felé mutat Makandal, egy lábon növekedő gyorsasággal forog, végre a légben lebegő lábát még magosabbra emeli, és rögtön földre bocsátja, karjait pedig lehorgasztja. Ez azt jelenti, hogy a hullámok derekasan megforgaták, s végre elsüyeszték a hajót, ő pedig Idát megmenté, és a partra fekteté.

1. Hölgy. Világos!

Jó izlés. Ezen megmentés épen napkeletkor történt —

2. Ur. Ez is tánccal fejeztetett ki?

Jó izlés. Természetesen! Makandal előbb aprókat, s azután nagyokat ugrott és mosolygott, mi azt mutatá, hogy a sötétség, melly miatt eleinte csak vigyázva lehete ugrálnia, már eltünt, és a nap mosolygott. Tudatván e szerint a sokérdemü közönséggel, hogy Idát napköltekor menté meg, magosra ugrás közben lábait hétszer dörzsölé összse, mi azt jelenti, hogy Ida már kidörzsölhette volna szemeiből az álmat és jöhetne. Ida csakugyan meg is jelenik, még pedig lábujhegyen, annak jeléül, hogy már semmi bágyadtságot nem érez, s ekkor Makandal meggyőzi a közönséget arról, hogy ő Idát forrón szereti.

1. Hölgy. Mikép fejezi azt ki Makandal?

Jó izlés. Ida többször körül lebegi Makandalt, s ez mégsem látja meg őt; világos tehát, hogy rendkivül szerelmes, mert mindnyájan tudjuk, hogy a szerelem vak.

Digitized by Google

Mind. Ah, helyes!

Jó izlés. Végre megpillantja őt, s nagyokat ugrik, és Ida hasonlókép cselekszik, azon különbséggel, hogy ő mindig bal lábát nyujtja ki a messze távolba, mig Makandal jobb lábát jártatja a levegőben. Az éles elméjü néző ebből mindjárt sejtheti, hogy nem uralkodik köztük rokonszenv, s hogy Ida szive a messze távolba sóvárog vissza.

Mind. Világos!

Jó izlés. Makandal azonban, mivel a szerelem vak, ezt nem látja, s makacsul hiszi, hogy Ida által forrón, vagy legalább melegen szerettetik, mit azzal fejez ki, hogy egyik lábával előre, s a másikkal hátra rug, és fejével negédesen bólintgat, mi táncnyelven azt jelenti, hogy szénája legjobb rendben van. Később azonban megtudja, hogy Ida iránta nem szerelmet, hanem csak hálát érez; mert a szép francia hölgy igen magosra emeli lábát, mi azt jelenti, mit a magosan függő szőlő a rókának jelentett. Ámde boldogtalan szerelmét mind e mellett sem tudja leküzdeni, és Ida nélkül nem élhet —

1. Hölgy. Milly jelekből gyanitja ezt a közönség?

Jó izlés. Oh, azt világosan láthatja mindenki, mert Makandal folyvást nagyobbakat ugrik, és mindig dühösebben forog, végre pedig nadrágát térdén elrepeszti, kétségbevonhatlan jeléül, hogy szive megreped.

Mind. Szegény szerencsétlen!

Jó izlés. Iszonyu kétségbeeséstől osztoroztatva, körben rázza magát, és egész testét iszonyu forgásban lódítja mindenfelé, jeléül, hogy silány életét le akarja rázni; e célból tehát mérges virágból mérget lehel, és a

Digitized by Google

kemény szivü hölgy lábai előtt végső lehelete remegő ajakin kitáncol.

Mind. És Ida?

Jó izlés. Iszonyuan sajnálja őt, mert lábát hátra, testét pedig előre hajlitja, jeléül, hogy a sors titokteljes végzéseit előre nem láthatjuk!

Mind. Szegény Makandal!

III.

Vezérek és vezércikkek.

Hunyady János. Mahomed. Napoleon. Vezércikkek.

Hunyady. Barátim, hiában vitázunk, egyikünk sem értette jól mesterségét, azért nem lett törekvésinknek állandó sikere.

Digitized by Google

Mahomed. Rettentem é valaha vissza veszélytől?

Napoleon. Mikor kinéltem erőmet?

Hunyady. Mind ezt én sem tettem, és mind a mellett még is igaz marad előbbi állításom.

Mahomed. De ugyan miben hibáztunk?

Hunyady. Te népednek hizelegtél.

Mahomed. És e miatt kárhoztatsz!

Hunyady. Igen, mert valamint a méz a gyomrot megrontja, ugy az édes szó a lelket gyöngíti meg, s ki nemzetnek hódol hizelgéssel, az erejét bénítja meg és sirt ás számára.

Napoleon. Ugy hiszem, én nem érdemlem e vádat?

Hunyady. Oh, nem, te egészen ellenkező hibába estél.

Napoleon. Valóban?

Hunyady. Te megvetéd népedet, s jogait kiméletlenül tiportad el.

Napoleon. Mit ér a tömeg ezen képzelt joga! Nem nyujték é neki elég kárpótlást a dicsőség által, ezen haszontalan agyrémért?

Hunyady. Épen nem, csak szemeinek világát vakitád el a nagy fénynyel.

Mahomed. De ugyan miből állott a te hibád?

Hunyady. Rendkivül szerettem nemzetemet.

Mahomed. Mikép fajulhat ez hibává, derék barátom?

Hunyady. Mert ezen indulatomnál fogva, csak nagyobbitásra volt gondom, és a megszilárditást elmulasztám.

1. Vezércikk. Vigasztalódjál, János apánk, most

Digitized by Google

már bezzeg boldogabb a haza, mert nagyobbitásra senki nem gondol.

2. Vezércikk. Ne busulj, nagy Mahomed, néped szerencsés lesz, mert most senki nem hizeleg neki, sőt annyira megszelidítették, hogy már minden idegen is cérnaszállal rángathatja mozdulatokra.

3. Vezércikk. Derítsd föl homlokodat, dicső Napoleon, mert vakitó dicsőségben nem részesül többé néped, valamint megvettetést sem érez, mióta az elégültség magasztos erényét megszokta, s hiszi a mit nem lát, miképp az irás parancsolja.

1. Vezércikk. Te azonban mindenek fölött örvendj, édes János apánk, mert nemzeted mostani vezérei nem szeretik olly igen tulzásig e bálványodat, határait nem tágitják, nem hizelegnek neki, és nem viseltetnek iránta megvetéssel.

Hunyady. Kik vagytok ti, csodálatos árnyak, s mit jelentnek rejtélyes szavaitok?

Mahomed. Uj próféták szellemei vagytok, s a világ boldogitása után pihenni szállottatok hozzánk?

Napoleon. A diadal istenének dicső homlokából pattantatok világra, s irigy hitszegés által jutottatok az árnyak országába?

1. Vezércikk. Mi mindnyájan vezércikkek vagyunk.

Hunyady. Ezt nem értem.

Mahomed. Talán valamelly uj címe ez a világ mostani profétáinak?

Napoleon. Vagy megszünt talán a böcsületrend, s helyette azt alkoták, mellyről magatokat címezitek?

2. Vezércikk. A próféták dicsősége immár meg-

Digitized by Google

szünt a földön, s nemcsak a jövendőt nem tudják felfödözni a népvezérek, hanem a napi események magyarázása iránt sincsenek magokkal tisztában.

3. Vezércikk. Kebelén most is látható néped számtalan tagjának azon rend, mellyet emlitél, nagy hóditó; böcsülettel dobog é minden rendjel alatt a szív, azt csak a mindenható tudja. Egyébiránt minket nem hatalom, hanem gyöngeség alkotott.

1. Vezércikk. Hogy címünket nem érted, bajnok vezér, annak oka az, mert napjaidban tettekkel rová le a magyar tartozását az időnek.

Hunyady. És most?

1. Vezércikk. Ir.

2. Vezércikk. Beszél.

3. Vezércikk. Határoz.

1. Vezércikk. És életének ezen három jele bennünk vezércikkekben nyilatkozik.

Hunyady. Szóljatok világosabban, mi ada nektek lételt, mi tartá fön bennetek az életet, és mi szállíta ide az árnyak roppant birodalmába?

1. Vezércikk. Ismétlem, a gyöngeség ada nekünk lételt. Századokig tartott hóditó küzdéseiben kifáradt a magyar, és századokig aludt, mig végre olly világ terült el fölötte és körülötte, hogy szemei megnyiltanak, s a színhalott fölébredett. A szokatlan fénytől azonban szemei káprázták, és a szabad állástól elszokott lábai tántorogtak alatta.

Hunyady. És nem akadt ügyes vezérök?

1. Vezércikk. Oh, igen! Az, ki a világot meggyujtá, biztos irányt adott a magyarnak, de a hol hires

Digitized by Google

orvos támad, ott a kuruzslók sem maradnak el. Több ember fáklyát gyujta az emlitett világ tüzénél, s a tömegek ezeket kezdék követni, mert a szövétnekek szurokfüstje jótékonyan hatott a tiszta világosság fényéhez nem szokott szemekre, s egyszersmind a gyöngék botlásait eltakarta.

2. Vezércikk. Igy botorkált előre félhomályban és fojtó füst közt a magyar, s ezen elgyöngülés minket szült. Bennünk és általunk szólottak a néphez, kik a nagy vezér tiszta fényét füstjökkel elhomályosítani törekedtek.

Hunyady. Hallgatott szavukra a nép?

1. Vezércikk. Mélyen hallgatott, mert a hallgatás sokkal kényelmesb a beszédnél, s ebből aztán azt magyarázák a bölcsek, hogy a hallgatás — megegyezésnek jele, és mi egymásután szaporodtunk.

Mahomed. Bizonyosan hizelkedtetek a többségnek, különben hangosan ellenetek nyilatkozott volna.

2. Vezércikk. Épen nem, mert ugyan ki tehet arról, hogy mindig az volt meggyőződésünk, miben történetesen épen a többség is gyönyörködött?

3. Vezércikk. Az igazsághoz mindig szigoruan ragaszkodtunk, és senkit nem törekedtünk elnyomni.

Napoleon. Mivel bizonyithatjátok azt be?

3. Vezércikk. Mindig több dicséret, mint gáncs követte szavainkat.

Hunyady. E szerint igen sok hasznot hajtottatok?

1. Vezércikk. Elbizottság nélkül mondhatjuk, hogy nekünk csakugyan igen sokat köszönhet az ország. Mindenek előtt meggyőztük arról, hogy csak akarnia kell, és mindent kivihet.

Digitized by Google

2. Vezércikk. Az nem a mi hibánk, hogy még eddig nem akart akarni.

1. Vezércikk. Meggyőztük arról, hogy egyedül csak azt fogadja el, mit mi nyujtunk neki, mert minden egyéb maszlag.

2. Vezércikk. Az nem a mi hibánk, hogy még eddig, elháríthatlan akadályok miatt, semmit nem nyujthattunk neki.

1. Vezércikk. Világosan bebizonyitottuk, mikép minden ohajtásunk egyedül a haza boldogitásában öszpontosult.

3. Vezércikk. Tehetünk é mi arról, hogy ohajtásink igéi testté nem válhattak?!

1. Vezércikk. Ugy van, s miután erről sokan akaratunk ellenére meggyőződtek, halálunk gyászos pillanata bekövetkezett, s most itt vagyunk, dicső vezérek, hogy köztetek helyet foglaljunk.

Hunyady. Szavaitokból azon következtetést kell kivonnom, hogy hibátok még a mienknél is nagyobb. Legroszabb vezér az, ki mindent egyszerre kockáztat, s részletes diadalokkal nem elégszik meg, mellyek az általános nagy győzelmet előkészitik, és utóbbra bizonyossá teszik. Vakmerő kockáztatás csak a közlegénynél erény, de a vezérnél mindig bűn. Egyébiránt ti szántottatok és vetettetek, s nem kellett volna kétségbe esnetek, mivel egyszersmind rögtön aratásban nem részesülhettetek, mert a jó mag elébb utóbb kikel, s megtermi üdvös gyümölcseit.

Digitized by Google

IV.

Megbukott ördöng.

Hadur. Ördöng. Árnyak.

Hadur. Mi hoz téged boldog birodalmam tróncsarnokába, oh, gonosz szellem?!

Ördöng *(lefüggő bajuszát szomoruan félre törli ajaktól, hogy könnyebben szólhasson)*. Panaszaim nagyok, mint a Tátra, és mélyek mint a Balaton; fájdalmam égető, mint a pokol tüze, bánatom keserü, mint a mérges asszony kertében termett torma.

Hadur. Gondold meg, hol állasz, és ne szaporítsd a szót.

Ördöng. A magyar mennyben állok, hatalmas Hadur, és épen azért hosszasan kell beszélnem, mert bizonyosan egy magyar sem kivánkoznék boldog birodalmadba, ha tudná, hogy itt nem szabad sokat beszélnie; sőt meg vagyok győződve, hogy ezen kegyes árnyak inkább

Digitized by Google

az én birodalmamba költöznének, ha azt tapasztalnák, hogy itt a szólásszabadság korlátoztatik.

Mind. Éljen!

Hadur. Az őserőre mondom, nincs és nem volt nemzet, mellynek mennyében még a gonosz szellemek fejdelme is éljenre számolhatna, ha népszerüen beszél; de mi ennek csak örvendni tudunk, derék magyar árnyaink, mert mindig azt ohajtjuk, hogy fényes trónunk előtt mindenki bátran és szabadon mondja ki véleményét, s azért a gonosz szellem is minden tartózkodás nélkül nyilatkozhatik.

Mind. Éljen! Éljen!

Ördöng *(félre)*. Lám, bizony a hatalmas Hadurnak is tetszik az éljenzés, de igy illik az a magyarok istenéhez. *(Hangosan)*. Szólni fogok tehát kegyes engedelmeddel, hatalmas Hadur.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Hadur. Csöndesség!

(Ezen intésre a zaj szokás szerint növekszik, de kevés pillanat alatt ismét szokás szerint magától lecsöndesül).

Ördöng *(körmös kezeivel a levegőt indulatosan szeldelve, mi által szónoki ügyetlenségét palástolni törekszik)*. Én ármány magzata vagyok, s a tátosok Ördöngnek neveztek el; rendeltetésem vala az embereket, s különösen a magyarokat roszra csábítani, hogy hatályos küzdelem által annál nagyobb érdemeket szerezhessenek az örök boldogságra.

Hadur. Ezt tudjuk —

Ördöng *(hirtelen szavába vág)*. Bocsánatot kérek, de ezt mégis el kelle mondanom, mert az emberek gyü-

Digitized by Google

léseiben tanultam, hogy bevezetésül mindig ollyanokat kell hosszasan elmondani, miket már mindenki tud.

1. Árny. Helyes! Ez ősi szokás.

Mind. Halljuk!

Ördöng. Mindenek előtt azt kell panaszképen megemlítenem, hogy az emberek nevemből egy bötüt, minden törvényes ok nélkül elsikkasztottak, s röviden csak ördögnek neveznek, ámbár ők magok rendkivüli buzgósággal hosszunál hosszabb cimek után kapkodnak.

Hadur. Ez szót sem érdemel, mert derék magyarjaim most majd minden szót megkurtítanak; hajdan a szomszéd birodalmakból csipdestek el egyes részeket, most pedig szavaikon gyakorolják ezen szenvedélyöket. Ezen meg kell nyugodnod.

1. Árny. Ugy van, hiszen velem is illyesmi történt. Engem cselekvésnek neveztek, mig éltem, s utóbb tényre kurtítottak, min annyira busultam, hogy meghaltam; mit azonban már megbántam, mert hallottam, hogy azóta igen kevés a cselekvés Magyarországban.

Ördöng. Továbbá, legnagyobb boszusággal tapasztalám, hogy a szegény, nyomoru, ügyefogyott emberek jobbadán szegény ördögöknek neveztetnek; gazdag ördögökről azonban senki nem tesz említést, mintha bizony csak a szegény ember lehetne ördögé!

Hadur. Rövid látásu gonosz szellem, hiszen ennek inkább örvendened kellene; mert az ugynevezett szegény ördögök haláluk után ugysem igen kerülnek körmeid közé; igy tehát legalább azzal kérkedhetel, hogy életökben nevedet viselik, mig azok többnyire láncaidba kerülnek,

Digitized by Google

kikre életök folytában, egyéb számos címök miatt, nem fér föl neved.

Sokan. Ugy van, mi életünkben mindnyájan szegény ördögöknek neveztettünk, s ezen egy cimet valóban kár tőlünk irigyleni.

2. Árny. Ezek mind olly alaptalan panaszok, minőket életemben kelle hallanom a fontolók részéről, midőn az ellenzéki oldalon ültem.

Ördöng. Még azt be kellene előbb bizonyítani, hogy olly érdek vagy alap nélküliek voltak é szavaim, mint azok, mellyek ellened hozattak föl életedben, oh, nemes árny!

2. Árny *(büszke öntudattal)*. Ám lépjen föl valamelly fontolva haladónak árnya, és szóljon!

(Mély csönd, azután csöndes zajgás, melly azonban olly hangos, hogy néhány pillanatig senki nem juthat szóhoz).

2. Árny. Talán egy sincs itt?

Sokan. Nincs! Nincs! Nincs!

Hadur. E szerint csak saját birodalmadban fogsz kedvelt árnyunk állitásának valódiságáról meggyőződhetni; addig pedig bátran hitelt adhatsz szavainak, miknek igazságáról mi magunk kezeskedünk. Van még szólani valód?

Ördöng *(boszusan)*. Annyi, hogy azt, mit eddig mondék, még kezdetnek sem nevezhetni. Egészen megbuktam az embereknél, semmi böcsületem nincs köztök.

2. Árny *(hirtelen)*. Szót kérek!

Mind. Halljuk!

2. Árny. Ezt rágalomnak kell nyilatkoztatnom, mert én egészen ellenkezőt tapasztaltam az életben, melly, mint

Digitized by Google

mindnyájan tudjátok, jobbadán a tanácskozás zöld asztalai mellett folyt le. Valahányszor az emberek máskép beszéltek ott, mint éreztek, s e miatt valaki által megszólíttattak, mindig igy menték magokat: hiszen az ördögnek is gyertyát kell gyujtani! Ha már most meggondoljuk: hány ember beszél ott meggyőződése ellen, ugy világos, hogy ezen gonosz szellem tiszteletére éjjel nappal tömérdek gyertya ég Magyarországban.

Mind. Világos!

Ördöng *(lólábával mérgesen rugva félre egy pihenő szürke felhődarabot)*. Bocsánatot kérek, tiszteletre méltó árny, de te ezt nem értheted, mert csak szolga voltál a zöld asztalok körül. Tudd meg tehát, hogy az csak üres szólásmód, mert minden kétértelmü, azaz kettős véleményü, vagy köpenyforgató ember olly nagy ellensége a világosságnak, hogy készebb a gyertyát megenni, mint meggyujtani, és ez az oka, hogy Magyarországban gyertyánál nem igen szoktak tanácskozni, sőt még az utcákat is csak annyira világitják ki, hogy a világosság hiányát látni lehessen.

Hadur. Azért neked mégis tömérdek dolgod van az emberek közt, s ennélfogva olly nagy befolyásod, hogy teljességgel nem lehet panaszra okod. Nem ingerelheted é az embereket hazugságra?

Ördöng *(gúnyos kacajjal)*. E tekintetben semmi teendőm többé, mióta a hirlapok olly rendkivül megszaporodtak, hogy már külföldről is kell számukra papirt hozatni, ámbár a rongyos emberek száma napról napra szaporodik.

Digitized by Google

1. Árny. Alig hihetem, hogy olly sok hazugság foglaltatnék a hirlapokban.

Ördöng. Oh, méltóztassál csak egy zajos megyei gyülés leirását nyolc hirlapban elolvasni, és tapasztalni fogod, hogy mind a nyolc máskép beszél, s végre egyiknek tartalma sem egyezik meg egészen a hiteles jegyzőkönyvvel.

2. Árny. Hányan kötik le neked lelköket pénzért!

Ördöng. Szót sem érdemel már ezen fogás! Ezen mesterségem gyakorlása csak hajdan gyümölcsözött birodalmamnak, de most e tekintetben semmi dolgom többé. Sokan, ha megszorulnak, váltókat hamisítnak; mások, nagy uzsorára, még a kapufélfának is kölcsönöznek; a szegény emberek, értem nemes emberek ellenében pedig a gazdag nemesek vállalták el szerepemet, kiknek a szegények minden tisztujitás, követválasztás, és mit én tudom még hány alkotmányozás alkalmával, minden szertartás nélkül eladják lelköket, s még csak keresztutra, vagy Kristóf imádságára sem szorulnak.

2. Árny. Hát a parasztok?

Ördöng *(csöndes megvetéssel)*. Azoknak nem kell pénz, mert félnek, hogy attól is robotot, hosszu fuvart és dézmát kellene szolgálniok.

Hadur. Légy szerény, gonosz szellem, és valld meg, nem elég dolgot ad é neked egyedül csak a hölgyek szivének elcsábitása is?

Mind. Halljuk!

Ördöng *(szarvait mérgesen rázva)*. Oh, dicső Hadur, csak azokról ne szólj, mert épen a hölgyek követték el rajtam a legnagyobb gyalázatot. *(Tompa moraj,*

Digitized by Google

melly alkalmasint a hölgyek árnyainak halk mosolyától származott). Képzeljétek, tiszteletre méltó árnyak, mennyire tönkre jutott e tekintetben hatalmam! Hajdan száz meg százféle alakban kelle a csábitás mérgét a hölgyek szivébe csepegtetnem, mig diadalmaskodhattam; most ellenben semmi szükség többé rám, mert egyetlen jól kifésült szakáll, vagy merész szabásu Leszimirszky frak minden csábitó mesterségemet tökéletesen kipótolja!

Sokan. Ha ha ha!

3. Árny *(száraz napsugárból készült legyezőjét magosra tartva).* A jelenlevő hölgyek árnyainak nevében szót kérek.

Mind. Halljuk!

Hadur. Beszélj, de feledd, hogy némber valál, és szólj — röviden.

3. Árny. Én az ördöng állitását nem hazudtolhatom meg, de földi nemem mentségére ünnepélyesen nyilvánítanom kell, hogy meddig a férfiakat, minden szellemi tulajdonságok nélkül, néhány módos domborodásu keménnyitett szoknyával el lehet csábitani, addig minket sem nevezhetni gyöngéknek, midőn a puszta barkó csábjainak is hódolunk, akár velős fej, akár üres álarc környeztetik általa.

Mind. Éljen!

Ördöng. Ezen védelem ellen semmi kifogásom, de ügyemen ez nem segít, s mégis való marad, hogy megbuktam.

Hadur. De mennyire árthatsz az embereknek, ha dicsvágyra ösztönzöd őket!

Ördöng *(sohajtva).* Ugyan kiben ébreszthetnék kár-

Digitized by Google

tékony dicsvágyat, midőn már az is tökéletes nagy férfinak képzeli magát, ki a gyüléseken halljuk és éljen kiáltásnál egyébre még soha nem nyitotta meg száját?!

Hadur. Kezdő irók közt mégis csak találhatsz martalékra?

Ördöng. Dehogy, hiszen most már az is a dicsőség fénypontján képzeli magát, ki nevét hiba nélkül le tudja irni.

1. Árny. Hát az irigység mételyét nem olthatod az emberi kebelbe?

Ördöng. Látszik, hogy rég meghaltál, oh, megfoghatlan árny, különben tudnod kellene, hogy a magyar többnyire már irigységgel születik a világra, s azért nem boldogulhat semmi vállolatában, mert egyik a másikat mindig megrontja, még a legjobb ügyre nézve is, csupán azért, mivel nem ő lehetett annak inditója.

Hadur. Ingereld őket állhatlanságra, hiszen ez is elég roszra vezérel.

Ördöng. Elhiszem, de arra nem ingerelhetem őket már, mert különben is nyoma sincs köztök az állandóságnak, mióta mindig ülnek.

Hadur. A hatalmas boszuvágy fölgerjesztése által mégis csak szerezhetsz magadnak áldozatokat?

Ördöng *(fejét türelmetlenül csóválva)*. Szó sincs róla, hogy valakit én gerjeszthetnék boszuvágyra, miután ollyanok az emberek, hogy egyetlen más véleményü szóért is halálig képesek egymást üldözni.

Hadur. Tehát hagyd el Magyarországot, s keress más hazát.

Ördöng *(nemes fölhevüléssel)*. Leghatalmasb Had-

Digitized by Google

ur, én böcsületes honi Ördöng voltam és vagyok, s az is akarok maradni, ámbár kimondhatlanul fáj érzékeny szivemnek, hogy Magyarországban most minden „honi“ legillőbb méltánylatban részesül, s csak épen nekem nincs böcsületem!

Hadur. Ám menj magyarjaim ősi lakhelyére, és működjél ott.

Ördöng *(örömmel)*. Köszönöm kegyes intésedet, oh, Hadur; de hol találom föl azt?

Hadur. Menj valamelly magyar tudóshoz, az majd utba fog igazítani.

(Az Ördöng nagy megelégültséggel távozott, meg lehet azonban mindenki győződve, hogy illő utba igazítatást nem fog nyerni, s ősi fészkét a magyaroknak soha nem találja föl).

Digitized by Google

V.

Pesti Hirlap.

(Több árny ugynevezett kis kasztnóban mulat, melly a nagytól abban különbözik, hogy csak apródonként segíti az időt fogyasztani. Egy pár árny szivart füstöl, és kártyát forgat, mások ellenben vagy csak kártyáznak, vagy csak szivaroznak, egyéb lényeges különbség nincs köztök. A butorzat igen fényes, ámbár meg kell vallanunk, hogy Hadur parancsszavára semmiből lettek, mit sokan a földi kasztnókban azzal törekszenek utánozni, hogy részvényeiket nem fizetik ugyan meg, de a butorzatot lehető legszorgalmasabban koptatják. Egy mellékasztalon több fölbontatlan hirlap s fölvágatlan folyóirat hever; ennek következtében a nyájas olvasó azt fogja hinni, hogy földi olvasó egyesületbe vezetjük; mi azonban ünnepélyesen állítjuk, hogy a magyar a tulvilágon is magyar).

Digitized by Google

Árnyak. Pesti Hirlap

(nagy zajt csinál, s mégis észrevétlenül lép be).

1. Árny. Mintha világi bűzt éreznék.

2. Árny. Nekem is boszantja valami orromat.

3. Árny. Mintha borsot törnének alája.

P. Hirlap. Bocsánat, uraim —

Sokan. Ki ez? Mit akar itt?

1. Árny. Kit tetszik keresni?

P. Hirlap. Azt, mit a fölvilágon nem lelhettem — igazságot.

Sokan *(büszkén)*. Itt csak a való uralkodik, szóljon uraságod.

1. Árny. Kérem, értsük meg egymást. Ön igen sokat állít, midőn azt mondja, hogy a világon nem lelheté föl az igazságot, — mert, méltóztassék, én azt hiszem, hogy azt ott is föl lehet találni, ha illő modorral keressük; de ön — és itt figyelemért esedezem — alkalmasint nem lelt illő füleket, szavainak befogadására.

Sokan. Helyes megjegyzés!

P. Hirlap. Oh, e vád engem épen nem terhelhet, mert nagyitás nélkül mondhatom, uraim, hogy pályámon szavaimat épen nem kiméltem, s ezeket gyakran legnagyobb füleknek is eldörgém; de azon szomoru tapasztalást kelle tennem, hogy minél nagyobb a fül, annál kevesebb fér bele.

2. Árny. Én ezen kifejezést kissé megfontolatlannak tartom, mert, ha jól fontolóra veszem értelmét, ellenmondást kell benne látnom, minthogy igen természetes,

Digitized by Google

mikép a nagyba mindig több fér, mint a kicsinybe. Tessék ezt jól megfontolni, s bizonyosan helyesleni fogja ön érett megfontolásou átment megjegyzésemet.

P. Hirlap. Sőt parányiságom leverő érzetében is merőben tagadnom kell azt, mert ugyan nem tanítja é mindennapi tapasztalás, hogy többnyire épen az ugynevezett legnagyobb emberekben találhatni legparányibb lelket?

1. Árny. Esedezem alázatosan, ezt csak fölforgatási szándék mondathatja önnel, melly ‚minden áron' egyenlőségre törekszik, s ezen ábrándot a nagyok gyanusitása által hiszi elérhetni. Miszerint én tehát — és ezt ne feledjük soha — azt hiszem, hogy az, ki vérünk fölemelkedését valóban ohajtja, és nem kivánja magát üres álmadozások által ringattatni, mindig kimélettel tartozik minden osztály iránt viseltetni, mert —

3. Árny. De kérem, tisztelt társaim, ugyan minek vesztegetjük ezen jövevényre a szót, hiszen nem is tudjuk, kicsoda ő, ki olly fönhangon merészel hozzánk szólani? Különösen pedig nem is érdemes a nagy fülek tartalmassága fölött vele vitatkozni, mert azok tiszteletességét mi, mennyiben csekély tehetségünktől telt, már ugy is illő fényben mutattuk ki nemzeties szavaink által.

Sokan. Helyes! Kicsoda ön?

1. Árny. Mi nem keressük ugyan soha, hogy ‚ki' szól, hanem mindig csak a ‚mi' körül járunk elemzésünkkel; de azért mégis tudni ohajtjuk, hogy kivel van dolgunk?

2. Árny. Jól megfontolván ezen ügy szövevényes bonyodalmát, magam is megfontolandónak hiszem azon fontos kérdést, hogy ugyan kicsoda az tulajdonképen, ki illy

Digitized by Google

megfontolatlanul merészkedik előttünk rohanó gondolatainak árját kiönteni?

P. Hirlap *(félre)*. Tehát nem is ismernek? Ez hallatlan! *(Hangosan)*. Uraim, parányiságomat annyira érzem magam is, mikép épen nem lehet csodálnom, hogy igénytelen személyem önök előtt ismeretlen; szerénységemnél fogva mást nem is hihettem. Legyen tehát szabad tisztelettel mondanom, hogy én a — Pesti Hirlap vagyok.

Mind *(csodálkozva)*. A Pesti Hirlap?!

P. Hirlap. Igen.

4. Árny *(hirtelen)*. Tehát meghalni méltóztatott?

P. Hirlap. Akaratom ellen!

1. Árny. Ez a jelenkorra nézve igen üdvös, mert ön veszélyes szavai a jóllétet rendkivül megapasztották.

2. Árny. Sőt az egész világ is csak örvendhet ön halála fölött, mert ön azt is ugy megrendítette, hogy majd kifordult sarkaiból, és hiradó is alig maradt volna a nagy csapás elmondására!

3. Árny. Oh, tudom, hogy a nélkül is nyilvánitották volna örömüket valamennyi hazai és külföldi tudósitások! Ezer a szerencse, uram, hogy ön meghalálozni méltóztatott!

P. Hirlap. Alig hihetem, hogy igénytelen csekélységem ennyi bajt szülhetett volna; mert én mindig csak jót akartam, s ha néha fekélyes tagokat metszék le, azt csak azért tevém, hogy legalább a testet menthessem meg.

1. Árny *(uriás lenézéssel)*. Ki bizta azt önre? Voltak mások, kiknek a gondviselés kizáró szabaditékot adott népgyógyitásra, önnek tehát nem kellett volna ezek jogai-

Digitized by Google

nak bitorlásába bocsátkozni, s ezért kényszeritett halála minden esetre méltányos büntetése vala ön ildomtalan eljárásának.

2. Árny *(fontos ábrázattal)*. Józan megfontolás által e szomoru véget előre is sejthette volna ön.

3. Árny. De ugyan minő betegségben méltóztatott uraságod elhunyni?

P. Hirlap. Halálomat rendkivüli egészség okozta.

Mind *(csodálkozva)*. Hogyan?

P. Hirlap. Ugy van. Párthiveim száma folyvást szaporodott, s én ezrekről beszélheték, midőn mások csak százakról is alig szólhattak. És ezen egészségem irigységre lázitá a betegek és nyavalygók roppant seregét, s nekem meg kelle halnom, mert erőm érzetében a sötét ármány fondorkodásira nem ügyeltem, s csak akkor eszméltem föl, midőn fojtogató újai már torkomat érinték. A leggyávább ember is öldöklő tőrbe csalogathatja az oroszlánt.

1. Árny *(gúnyosan)*. Meg kell vallanom, hogy ön legalább szilárd következetességü, mert szerénységét még az árnyak országába is elhozá.

2. Árny. Jól megfontolván ön minden szavát, nem láthatom át, hogy tulajdonképen mit kiván ön tőlünk? Vegye ön e fontos kérdést illő megfontolás alá, és azután méltóztassék felelni.

P. Hirlap. Azt hosszas fontolgatás nélkül is tehetem. Én életemben igen megszoktam, hogy sokak által olvastattam, az árnyak roppant birodalmában is azt ohajtom tehát, s azért, mellőzve annak egyéb kéjhelyeit, ezen tisztelt olvasó egyesületben kivántam állandó helyért esedezni.

Digitized by Google

4. Árny. Ön feledni méltóztatott, hogy mi magyar árnyak vagyunk, s annál fogva ezen egyesületünket nem annyira olvasás, mint inkább kártyázás, kedélyes dohányzás és józan politizálgatás kedveért alkottuk.

P. Hirlap. Hiszen épen ezen utóbbi körülmény következtében szükséges, hogy engem olvassanak.

1. Árny. Miknek tekint ön bennünket? Mi mindnyájan függetlenek vagyunk, s azért nem akarunk mások véleményén kérőzni.

Mind. Helyes! Mi függetlenek vagyunk!

P. Hirlap. De kérem, uraim, méltóztassanak legalább okaimat kihallgatni, miknél fogva e helyen szállást kérni bátorkodom.

1. Árny. Mit nekünk ön okai! Hiában beszélne ön, mert midőn mi — és ezt jól méltóztassék megérteni — valamiről meg vagyunk győződve, akkor semmiféle okok által nem engedjük magunkat kiforgattatni.

Mind. Ugy van!

P. Hirlap. Uraim, bocsánat, de ezen nyilatkozat azon gyanut gerjeszti keblemben, hogy eltévedtem, s most is csak — emberek közt vagyok.

1. Árny. Ez sértés!

2. Árny. Szörnyü megfontolatlanság!

3. Árny. Pogányság!

Mind. Ki vele!

(Iszonyu zaj, melly bizonyosan verekedéssé fajult volna, ha az árnyakat ütni lehetne. E zaj közepett uj jövevény árny lépett a terembe, mire azonnal csend lőn, s a föliindulás helyét kiváncsiság foglalta el, melly az olvasó társulatokban mindig fontos szerepet játszik).

Digitized by Google

Jövevény *(kimért ünnepélyességgel)*. Örvendek, hogy illy díszes társaságot látok itt központosítva.

Mind. Halljuk!

P. Hirlap *(félre)*. Ugyan kicsoda ez?

Jövevény. Mihelyt az árnyak országába léptem, tüstént oda központosult minden kivánatom, hogy azon érdemes árny urak díszes körébe léphessek, kiket a tudományosság általánosan, s az olvasás különösen központosított.

1. Árny. Kihez van szerencsénk?

Jövevény. Én életemben minden törekvésemet az elvont tudományok gyarapitás nélküli müvelésére központositám, s e keserves munkában, dicstelenül bár, de büszke öntudattal izzadtam, szenvedtem és vezekeltem.

2. Árny. Ugy látszik, ön nem méltóztatott a kérdés tartalmát jól megfontolni, melly tulajdonképen azt tudakolá, hogy kicsoda ön?

Jövevény *(sértett öntudattal)*. Tehát nem értették azt meg szavaimból?

Mind. Nem.

Jövevény *(keserüen)*. Hah, tehát az árnyak fölvilágosult országában is elterjedt azon átok hatása, mellynél fogva szavaimat senki nem akarja megérteni?!

1. Árny. Méltóztassék világosabban szólani, ha célt kiván ön érni.

Jövevény *(gúnyosan)*. Világosabban! Ez aztán mindig a sötétségben vakoskodók jelszava, kik nem birják fölfogni, hogy épen azért nem látnak, mivel igen fényes a világosság, mellynek előteremtésére minden erőmet központositám! Milly keserves az, midőn iszonyu fáradalom

Digitized by Google

és emésztő törekvés szülte szavainkat nem akarják érteni, ámbár a tudásnak roppant tömege központosul bennök!

1. Árny *(türelmetlenül)*. Még egyszer kérdjük: kihez van szerencsénk?

Jövevény *(fájdalmas sohajjal)*. Tehát csakugyan önök fogalma szerinti világossággal kell szólanom? Ám legyen, központosítom tehát minden erőmet, és érthetőleg kimondani iparkodom, hogy én a — Pesti Hirlap vagyok.

Mind. Hah!

P. Hirlap *(félre)*. Milly merészség! Igy bitorlani nevemet!

2. Árny. Uram, jól méltóztatott állitását megfontolni?

1. Árny. Csakugyan ön a Pesti Hirlap?

Jövevény. Igen. Meg akarám mutatni, hogy az, ki egész erejét központositja, folyam ellen is uszhatik; ámde a hatalmas hullámok gúnyt üzének e központositásból, s mialatt velök küzdék, erőm annyira megtört, hogy menthetlenül elmerülék, meghaltam, és most itt vagyok.

1. Árny. Értsük meg egymást, s ne cseréljük föl a szerepeket. Már ön előtt jelent meg köztünk egy árny, ki szinte azt állitá, hogy ő a Pesti Hirlap, s ez merőben ellenkezik önnel, mert önt elgyöngülés, őt pedig erő ölte meg.

P. Hirlap. Ugy van, uraim, s illő tisztelettel kérem önöket, ne adjanak hitelt e jövevény állitásának, ő nem a Pesti Hirlap.

1. Árny. De talán mégis ön fia?

P. Hirlap *(indulatosan)*. Világért sem, uraim, mert szerelmesem a közvélemény vala, s ez mindenkor olly hű

Digitized by Google

volt hozzám, hogy e jövevény teljességgel nem lehet fiam, mert egyetlen vonásomra sem ismerek rajta.

2. Árny. Itt valóban nagy megfontolást igényel az ítélet.

Jövevény. Ismétlem: én a Pesti Hirlap vagyok.

P. Hirlap *(nemes haraggal)*. Nem, és ezerszer is — nem! E bitorlásért elégtételt kivánok.

Jövevény *(tudományos higgadtsággal)*. Érzelmeimet ez egy szóban központosítom: elégtételt!

P. Hirlap. Uraim, lehet é sasnak veréb fia?

Mind. Nem!

2. Árny. Kérem, az illy megfontolás nélküli gyors felelet mégis veszélyes lehetne.

1. Árny. Én ugyan minden bonyodalmat azonnal tisztán átlátok, előttem minden világos, én ott is hegyeket látok, hol más kenyérmorzsát sem vesz észre, én a mennydörgést több évvel az égiháboru kitörése előtt is hallom, én a szivek legtitkosb redőiben leirhatlan csalhatlansággal olvasok, előttem mások gondolatai is tárvák; de nem tagadhatom, hogy ezen rendkivüli bonyodalmu ügyben határozni nem merek.

3. Árny. Én sem.

5. Árny. Uraim, én talán világosságot deríthetek ezen sötétségre.

Mind. Halljuk!

5. Árny. Hadur fegyvernöke épen most szállíta ide ismét egy csapat árnyat, s visszatérése közben tüzet kért tőlem pipájára az ablakon át, s ez alatt többi közt azon ujságot mondá, hogy a Pesti Hirlap napról napra végső

Digitized by Google

elgyöngülés felé központosul, s rövid idő mulva bizonyosan meghal, ha csoda nem történik rajta.

Mind. Megfoghatlan!

P. Hirlap. De kérem —

Jövevény. Még egyszer mondom —

1. Árny. Hiában törekednek önök véleményünknek irányt adni, ügyökben csak akkor fogunk itéletet hozhatni, midőn a harmadik Pesti Hirlap is hozzánk költözendik, akkor aztán a három árny szembesitése majd ki fogja az igazságot pattantani; mivel pedig ez igen rövid idő alatt meg fog történni, tehát türjenek önök békével, s vitatkozásaikkal ne háborgassák drága időnket. — Sakk a királynénak!

2. Árny. Ultimo!

3. Árny. Csak hét és fél, de én mégis — maradok!

(Az olvasó társulat tagjai a játékot és dohányfogyasztást kedélyesen folytatják, a Pesti Hirlap kétkedni kezd a fényes jövendő közelségében, a jövevény pedig minden erejét oda központositja, hogy fáradalmait kialhassa, de törekvése nem sikerül, mert önmagát nem olvashatja).

Digitized by Google

VI.

Cuzent és Lejars.

(Pompás kert, keleti fénynyel, angol ízléssel, német pontossággal, francia könnyüséggel rendezve, hogy mindjárt első pillantásra kitessék, mikép magyarok által és magyarok számára alapitatott. Itt ott szénát, kórót, szalonát s egyéb tápszereket láthatni, mik közt különféle magyarországi állatok árnyai sétálnak, köztök Bucefal is, miből azon örvendetes következtetést vonhatják a tudósak, mikép nagy Sándor csakugyan magyar volt, miután kedvenc paripája is magyar származásu vala, minthogy a magyar állatok alvilágába jutott).

Bucefal. Pejkó. Több névtelen ló és szamár, s néhány jellemtelen öszvér. Utóbb Rózsaszinü papucs.

1. Szamár. Bocsánat, hogy mai gyülésünket én bátorkodom megnyitni.

Digitized by Google

Bucefal. Csak tessék, hiszen itt mindnyájan egyenlők vagyunk.

Pejkó. Aztán, ez az emberek közt is gyakran meg szokott történni.

1. Szamár. Én kolostorban éltem, hová a hegy alatti kutból vizet kelle fölhordanom, a mosás azonban olly kevés vizet igénylett, hogy teljességgel nem kelle magamat nagyon fárasztanom, nincs tehát okom az emberek ellen zúgolódásra. Bizonyos körülmény mindazáltal mégis szólanom parancsol.

Mind. Halljuk!

1. Szamár. Egy rokonom, ki csak tegnap szállott le hozzánk, s életében megyeháznál teljesíte különféle apró szolgálatokat, azt mondá, mikép most részeg emberekről azt szokás mondani, hogy magokat barmokká aljasitják!

2. Szamár. Ugy van, ezen váddal gyakran teltek meg füleim.

Pejkó. E szerint ugyancsak sok lehetett a vád!

1. Szamár. Én mindig egy helyen és sokáig éltem ugyan, de ittas állatot soha nem láttam, s mindig csak embereket láttam ez utálatos állapotban. Azt hiszem tehát, hogy ezen alaptalan vádat valami uton módon meg kellene szüntetni.

Bucefal. Hátha mégis igazuk van az embereknek?

Pejkó. Lassan, cimbora, én Toldy gazdámmal sokat jártam, s elmondhatom, hogy nem egyszer láttam karón varjut, de részeg állatokkal csakugyan nem találkoztam.

Szamarak. Éljen!

Bucefal. Tüzes barátom, ne örvendj a közvélemény

Digitized by Google

ezen fölületes nyilatkozatának, a dolog illő megvitatása előtt. Én még egyszer azt mondom, hogy az embereknek mégis igazuk van.

Pejkó. Halljuk hát!

Bucefal. Mindnyájan tudjuk, hogy halál után az emberek és állatok lelkei kölcsönösen más testekbe vándorlanak, s majd emelkednek, majd sülyednek, érdemök szerint.

Szamarak. Ezt mi nem tudtuk.

Bucefal. Ezen épen nem csodálkozom, de azon igen is, hogy ezt olly őszintén megvallják, mi azt bizonyítja, hogy önök lelke még nem tanyázott emberekben.

1. Öszvér. Én már voltam emberi testben, de helyzetemmel nem valék megelégülve, mert egy kivánságom sem teljesült.

Pejkó. Elhiszem, mert az emberek bizonyosan soha nem tudhatták, hogy tulajdonképen mit akart ön!

Bucefal. Én tehát azt hiszem, mikép minden részeges emberben hajdani sertés lelke lakik, minthogy csak ezen állat szokott akkor is enni, inni, midőn nem éhes, és nem szomjas; ennél fogva tehát nem lehet az embereket kárhoztatni a fönebbi vádért.

1. Szamár. Már én csak nem hiszem, hogy a lelkek igy vándorlanának, mert különben rám is kellett volna a sornak kerülni; én pedig jól emlékszem, hogy mindig csak szamár voltam.

Bucefal. Az igen természetes, de állitásom azért mégis alapos, mert ön azért mégis lakhatott emberben.

Pejkó. Ugy van, még pedig mindenféle helyzetben, sőt a legfényesb társasági fokozaton is.

Digitized by Google

2. Szamár. Magam is emlékszem, hogy már többször két lábon jártam, s ollyankor mindig másoknak parancsoltam, és ugyancsak hallgattak szavaimra, s legnagyobb otrombaságaim is tetszésben részesültek.

3. Szamár. Oh, én is tisztán emlékszem, hogy már laktam emberben, és annyira böcsültettem, hogy még mások oktatását is rám bizták.

Rózsaszinü papucs *(ezen utóbbi szók alatt könnyeden belebeg, körülnéz, s diadalmas tekintettel egyenesen Bucefalhoz közelit. Talpa kissé gyantás, minélfogva mindenki hozzá tapad, s belseje izzadási nyomokat mutat; külseje azonban olly tiszta és sima, hogy gyanitanunk szabad, miképen kizárólag csókok által, még pedig bajszos csókok által keféltetett, a bajusz szolgálván — disznóserte gyanánt. Az állatok csöndes mélasággal bámulnak, s szemeik olly elragadtatást fejeznek ki, mellyet teljességgel nem birnak magoknak megmagyarázni, s mellynél fogva tökéletesen valódi emberekhez hasonlítanak)*. Üdv önöknek!

1. Szamár *(mély bókkal)*. Alázatos szolgája nagyságodnak!

R. Papucs. Ah! ön itt?

1. Szamár *(örömmel)*. Tehát ismer nagyságod?

R. Papucs. Oh, igen, hiszen ön mindig legbálványozóbb tisztelőim vezére vala.

Bucefal *(kissé türelmetlenül)*. Szabad kérdeznem, kihez van szerencsém?

R. Papucs *(büszkén)*. Én Lejars lovagmüvésznő ő nagysága papucsának dicsőült árnya vagyok.

Digitized by Google

Szamarak *(lelkesülve)*. Éljen! *(Térdre borulnak, és a papucsot megcsókolják)*.

R. Papucs *(érzékenyen)*. Köszönöm, híveim!

Öszvérek. Éljen! *(Igen szeretnék a szamarak példáját követni, de nem merik ösztönüket kielégíteni, mert félnek, hogy ezt önállóságra lehetne magyarázni, mi egész jövendő szerencséjöket megakadályoztathatná, minthogy az önállóság most rendesen a legnagyobb vétkek közé soroztatik)*.

Pejkó. Bucefal bátya, mit mondasz ehhez?

Bucefal *(szellemi sörényét rázva)*. Nem voltam még annyiszor ember, hogy ezen ocsmányságot helyeselhetném.

R. Papucs *(szemrehányólag)*. És önök, igen tisztelt ló uraim?

Bucefal. Mi egy kis fölvilágosítást kérünk papucsságodtól —

R. Papucs *(sértett önérzettel)*. Tőlem?!

Pejkó. Igen.

Bucefal. Kicsoda azon Lejars asszony, kinek ön szolgálatában állott?

R. Papucs *(megvetőleg)*. És önök azt nem tudják?

Bucefal. Nem.

Pejkó. Mi csak hősöket ismerünk.

R. Papucs. Szegénykék, mint szánom önöket! Asszonyom egyetlen ugrása, fél mosolya, s nyolcadrésznyi láblebegtetése több országot foglalt el a szivek világában, mint önök hősei homokbuckákat és hangyazsombékokat!

Bucefal *(fölindulva)*. Micsoda?

R. Papucs. Én e dicsőségben osztoztam. Millio em-

Digitized by Google

beri szem volt rövid életem diadalmas folyásában rám irányozva, s hajlongásom üdvöt és kétségbeesést osztogatott, sőt mi több, a legelzártabb ládákat is megnyitá, s özönnel szivárogtatá ki belőlök az aranyat. Hallják önök, és bámuljanak, s csodálva imádjanak! Haldokló betegek segélyért rimánkodtak, s szív és erszény zárva maradtak; én módosan fordultam meg a ló szőrén, s szívek és erszények repedésig nyiltak meg. Gyermekek kenyeret és ruhát kértek szüléiktől, de nem kaptak, mert én sarkammal mosolyogtam a levegőben, s az utólsó forintok örömkönyűk közt utánam röpültek. A haza nyögve mutatott ezer meg ezer sebére, s a buzgó honfiak sohajtva fordultak el tőle, s a szenvedők verejtékéből sajtolt aranyat előmbe teríték, mert én orrhegyemre állottam a száguldó mén széles hátán, s még a házassági erős láncokat is gyönge cérnaszál gyanánt téptem szét, és rózsakoszorukon és édes csemegéken jártam s tomboltam, mig a legtisztább érdemet csak tövisek vérezék, s a szorgalmas munkás azon falat száraz kenyeret sem érheté el, melly őt az éhhalál kínaitól megmenthette volna! Kevés nap alatt annyi pénzt dobott oltáromra Budapest, mennyit több év alatt sem birt az egész nagy testvér ország Hunyady Mátyás dicsőitésére összegyüjteni, pedig asszonyom külföldi vala, ki csak kacagá a botor tékozlókat, s én csak szurtos varga kezeinek műve; ámde a szellem, melly bennünk uralkodott, s a szellem, mellynek a bámulókban nyoma sem volt látható, minden pillanatban olly lelkesülésre kényszerité a mozgékony emberbábokat, minőre a haza legszentebb ügyei mellett buzgó legjelesb honfiak éveken át zengő kényszeritő szózatai sem birák őket fölhevíteni.

Digitized by Google

Tiszteljenek tehát önök is engem megdicsőültet, ki azért jövék önökhez, hogy azok közt örvendhessek az örök életnek, kiknek hátán s környezetében földi pályámat töltém.

Pejkó. De már ez sok!

Bucefal. Mi csak lovak vagyunk, még pedig a müveletlen előkorból, de illy galádságokat nem birnánk elkövetni.

Pejkó *(bosszusan)*. Inkább kötőfékemre akasztanám föl magamat!

Más ló. Gyalázat!

Sok ló. Ki vele!

1. Öszvér *(lassan egy másikhoz)*. A többség a lovak részén van, csatlakozzunk hozzájok.

2. Öszvér *(szintugy)*. Helyes.

1. Öszvér *(félénken)*. Ki vele!

Öszvérek *(szintugy)*. Ki vele!

R. Papucs *(bámulva)*. Hah, s önök hallgatnak, érdemes szamarak, önök, kik mindig dicsőségöknek tarták asszonyomnak dühösen tömjénezhetni? —

Digitized by Google

VII.

Lejars és Cuzent.

(Az előbbi kert minden változás nélkül. A szamarakon nagy elkeseredettség kétségbe vonhatlan jelei mutatkoznak, s füleik iszonyu mozgásban vannak, a lovak tombolnak, s az őszvérek ugy viselik magokat, hogy minden pillanatban a győztes félhez csatlakozhassanak, s a kecskével együtt a káposztát is megmenthessék).

Előbbiek. Emberi árnyak.

R. Papucs. Iszonyu vakmerőség! Még a lovak mernek ellenem kikelni, kik a földön mindig alattam voltak.

Pejkó *(kitörő indulatossággal)*. Elég gyávaság, hogy annyi derék ló egy ember által sarkantyuztatni és fékeztetni hagyá magát, még pedig puszta időtöltésül.

Bucefal. Épen azért sajnálni sem lehet őket, mert azon lovak csak megvetésünket érdemelhetik, kik a ma-

Digitized by Google

gokénál kisebb erő zsarnokoskodását gyáván eltűrik. Egyébiránt papucsságodnak köztünk semmi esetre nincs helye, mert a mi árnyaink sokkal nemesebbek önnél, s csak gyáva emberek állhatnak papucs alatt, kik azt mindenféle botor tiszteleti jelekkel halmozzák.

Pejkó. Távozzék!

Szamarak *(félre)*. Ah, milly durva méltatlankodás!

R. Papucs *(sohajtva)*. Minden valódilag nagynak és szépnek ez szokott sorsa lenni! Mig asszonyom lábán mosolygék, országok leghatalmasb férfiai is kitünő szerencséjöknek tartandák, ha engem érinthettek volna, s ezen üdvet ezer meg ezer ember véres verejtékével ajánlkoztak megvásárlani; közölök százan még a lónak azon gyantás részét is megcsókolták volna, mellyet talpaim érintének, ámbár talpaim néha, a homok és fürészpor közt, olly tárgyakkal is szoros érintkezésbe jöttek, miket sem olasz gesztenyének, sem citromnak nem szabad neveznem; és ime most, ezen négylábu állatok árnyai nem akarják magokat jelenlétem által megtiszteltetve tartani, általam, kit a kétlábuak bálványoztak!

Pejkó. Utóljára mondom, hordja ön el magát, különben —

1. Árny *(ki sokadmagával a kert kerítése mellett sétálván, a R. Papucs utóbbi beszédét hallá, s most azokkal együtt a kerítésen keresztül a kertbe suhant)*. Mi történik itt?

2. Árny. Ki merészlé nagyságát sérteni?

3. Árny. Megboszuljuk nagyságát.

Digitized by Google

4. Árny. A Cuzent és Lejars nevek, mellyek uj fényt derítének Magyarországra, boszuért kiáltanak.

1. Árny. Bár nyereg lehettem volna szellemdús lovaikon, hogy léglebegésü lábacskáinak szende csókjait szomjas lelkembe szíhattam volna!

2. Árny. Bár aranynyá változhatnám, hogy aztán legalább azt reménylhetném, hogy tündér kezeikkel érinteni fognak, mit a haza nemtőjének legtüzesb csókjával sem cserélnék föl.

3. Árny. Bár legalább ostor lehetnék hónál havasabb kezőkben!

Pejkó *(Bucefalhoz)*. Ezen árny életében bizonyosan igen hatalmas ur vala, és azért kivánkozik ismét azzá lenni.

Bucefal. Szavaikból világos, hogy mind azok voltak, különben nem tudnák magokat illy költőileg kifejezni.

1. Szamár *(társához)*. Milly lovagias nyilatkozatok, magam sem tudnék jellemzőbben szólani.

2. Szamár *(szellemi szemeit törölve)*. Szinte elérzékenyültem.

1. Öszvér *(társához)*. A szamarak szokás szerint győzni fognak az emberek segélye által, szegődjünk tehát hozzájok.

2. Öszvér *(sugva)*. Várakozzunk még kissé, hogy valamikép el ne hamarkodjuk a dolgot, hiszen tudja ön, hogy jelszónk: legérettebb megfontolás!

4. Árny. Oh, én sokkal szerényebb vagyok önöknél, s csak szalma ohajtnék lenni, mellyen lelkes lovaik pihennek, hogy azon verejtéket lecsókolhatnám boldog testök-

Digitized by Google

ről, mellyet Cuzent és Lejars ő lebegő nagyságuk édes súlya sajtolt ki belőlök!

Pejkó *(mogorván, félre)*. Ezen célra tehát csak fejedet kellene használnod.

R. Papucs *(könyeit törölve)*. Uraim, önök egészen elérzékenyülve látnak, mi eddig még soha nem történt rajtam; oh, de hiszen várhattam é kisebb lovagiságot magyar hatalmas árnyaktól, kik minden idegen müvészetet hódoló lelkesüléssel bálványoznak; kiknek nevei fényben ragyognak a külföld előtt, s épen azért puszta irigységből nem ismertetnek, és nem méltányoltatnak az ugynevezett hazafiak által, kik csak honi mellett buzognak, mivel jobbat nem ismernek.

Árnyak. Éljen!

R. Papucs. Köszönöm, tisztelt barátaim! Igen, barátaim, mert ünnepélyesen kimondom ezen nagyszerü pillanatban, hogy én önöket ezen megtisztelésre érdemeseknek tartom.

Árnyak *(térdre borulva)*. Éljen! Hálánk — elragadtatásunk — oh — ah! *(Néhányan olly magas fokára jutnak a lelkesülésnek, hogy földhez verik magokat, mások saját füleiket szeretnék leharapni, ismét mások szellemszerü müvészeti görcsökben keresnek némi enyhitő gyönyörködtetést, mások pedig zokogva borulnak a szamarak árnyainak nyakába, azon megnyugtató önérzettel, hogy nincs szebb azon kedélyes egyenlőségnél, mellyet müvészeti elragadtatás szülni szokott)*.

Pejkó *(kitörő indulatossággal)*. Uraim, én sokat kiállottam ugyan a bajnok Toldy alatt, de az, mit önök

Digitized by Google

tesznek, még erős szellemi természetemet is kiforgatja sarkaiból.

Bucefal *(méltósággal)*. Pusztuljanak innen, mert az állatok szellemi birodalmát nem szabad igy megfertőztetni, ez csak emberekhez illő tett, kiknek szabad ugyan lóvá lenni, közmondásuk szerint; de mi ugyan nem kívánunk illy árért emberekké lenni.

Pejkó *(fenyegetőzve)*. Ne szedték volna csak le halálom után patkóimat, majd megtanítanám most ezen méltóságos emberi árnyakat!

1. Szamár *(büszkén)*. Mi ezen nagyszerü ügyben az emberi árnyakkal baráti kezet fogunk.

Szamarak. Ugy van!

Öszvérek *(félénken)*. Mi is azt bátorkodunk hinni, hogy — *(A többit jótékony köhécseléssel fojtják el, hogy valamikép többet ne találjanak mondani, mint kellene)*.

1. Szamár. Papucs ő nagysága köztünk fog maradni.

Lovak. Soha!

Pejkó. Ki vele!

Bucefal. Nem szenvedjük őt meg körünkben!

R. Papucs. Hah, milly sérelem!

1. Árny. Szót kérek —

Mind. Halljuk!

1. Árny. Mi életünkben mindnyájan hő tisztelői valánk a müvészetnek, s legtávolabb országokban is fölkeresni iparkodtunk azt, hogy hódolatunk nyilvánitása annál becsesebbé váljék, minél több áldozatunkba került, melly soha nem lehete olly nagy, hogy egyetlen müvészeti mo-

Digitized by Google

solyt illőn jutalmazhatott volna meg, igen természetesnek hiszem tehát, hogy életünk ezen fő irányának halálunk után is megfelelni iparkodjunk.

Árnyak. Éljen!

1. Árny. Én tehát azt bátorkodom inditványozni, miszerint kérjük meg illő tisztelettel ezen méltóságos papucsot, hogy örök életét köztünk, legalázatosb tisztelői közt, kegyesen eltölteni méltóztassék.

Árnyak. Éljen!

Szamarak *(búsan)*. Oh! Oh!

1. Árny. Vigasztalódjanak önök, hiszen tudják, hogy mi önöket mindenben segítjük és buzgón pártoljuk, s mindig egy értelemben vagyunk önökkel, csak most méltóztassanak bennünket tehát, szivességink viszonzásaul, ezen boldogitó engedménynyel megörvendeztetni!

Szamarak *(zokogva)*. Ám legyen! A barátság és rokonszenv mindig a legnagyobb áldozatokra is kész.

Öszvérek *(vérszemet kapva)*. Jobb is, ha elmegy!

Lovak. Ki vele!

R. Papucs *(végképen elérzékenyülve)*. Uraim, én önök ajánlatát annál örömestebb elfogadom, mivel meg vagyok győződve, hogy az által nemcsak áldozatot nem tesznek, hanem inkább önmagokat tisztelik meg. Menjünk!

(Egy emberi árny a gyepre fekszik, az ünneplett árnypapucs könnyeden ráugrik, négy árny fölemeli a különösen megtiszteltettet, s diadalének közt tova viszik az állatok birodalmából. Ezen jelenet után Pejkó és Bucefal, egész huszonnégy óráig, a legzamatosb szellemi füvet is keserünek találta).

Digitized by Google

VIII.

Levél pokolból.

(Illatos papírra írva, honi „spanyol" viasszal pecsételve, és — bérmentve).

Szeretett Ernesztinám!

Szavamat ime beváltom, és uj lakhelyemről tudósitlak, de kissé távolról kell előadásomat kezdenem, hogy mindent megtudhass, mi rajtam utólsó együttlétünk óta történt.

Emlékezni fogsz talán, hogy orvosaim állitása szerint aszkórban haltam meg, mellyet, mint mondák, kilenc jótékony vigalomban gyöngéd emberbaráti érzelemből magamra táncoltam. Én ezt akkor, halandó eszem gyarlósága következtében, magam is hittem, most azonban le-

Digitized by Google

hullott szemeimről a fátyol, s világosan látom, hogy halálomat más okozta. Abroncsos szoknyám tudniillik tánc közben egy országgyülési követ térdét keményen megsérté, minek következtében lábát nem birá sok ideig meghajlítani, s igy legforróbb vágyai teljesületlenek maradván, zajosan kétségbe esett és csöndesen meghalt. E szörnyü szerencsétlenség titkos érzése okozá tehát érdemlett halálomat, mert olly hazaboldogitót tevék semmivé, kinek bokros foglalatosságai közt is maradt még annyi ideje, hogy emberiség iránti szelid érzelmeit követheté, és a jótékonyság magasztos szellemének hódolva — táncolhatott!

Ne gondold azonban, kedves Ernesztinám, hogy egyedül ezen öntudatlanul elkövetett szörnyü bűnöm miatt juték e helyre, hol most szomoru levelemet irom; más vádak is valának ellenem följegyezve Hadur büntető könyvében, miknek fölolvasásakor ugy borzadék, mintha első szerelemnél tudtam volna, hogy az lesz egyszersmind az utólsó!

Én mindig jó honleánynak tartám magamat, s az egész országgyülés alatt mindennap a karzaton töltém az időt, tapsokkal buzdítva, és pisszegéssel fenyítve a honatyákat, kiket jelenlétünk édesen enyhíte szörnyü fáradalmaikban. Vannak rosz akaratu emberek, kik azt merészlik állítani, hogy nekünk hölgyeknek nem való az országgyülési karzat; de ezek igen csalatkoznak, mikép mindjárt meg fogsz magad is győződni. Történik gyakran például, hogy A. megye fényesen szónokol, B. megye ellenben annyira el van szépségünk által ragadtatva, s olly édes szembeszédbe bonyolódik velünk, hogy a fényes szónoklatból egyetlen

Digitized by Google

bötüt sem hall; ez aztán igen hasznos, mert igy nem bocsátkozhatik a beszéd cáfolatába, mi által egy órai időt nyer az országgyülés, hol pedig annyi idő pazaroltatik a maradni ohajtók által, ott egyetlen óra megtakaritását is nagy nyereségnek kell tekinteni. Nekem azonban még is vétkül rovatott föl ottlétem, mert az alatt cselédeim gondatlansága miatt kis fiam meghalt, s férjem csőd alá jutott, melly kettős csapás annyira megrázkódtatá őt, hogy rövid idő mulva megtébolyodott. Hadur azt mondá, hogy a nőnek sokkal szentebb kötelességei vannak, mint gyülési karzatokon az isten adta időt elharácsolni.

Megbocsáthatlan bűnül rovatott föl ellenem az is, hogy egyetlen külföldi divatot sem birtam föláldozni, midőn a haza jobbjai hangosan hirdeték, hogy pusztulnia kell az olly honnak, mellynek polgárai nem érik be azzal, mit számukra szülőföldük terem, és teremhet, ha karjainkat munkátlanul ölünkbe horgasztani megszününk.

Bűn vala, hogy jövedelmem fölöslegét részint külföldön tékozlám el, részint olly gyönyörökre költém, miket csak fül és szem élvezhet, és soha nem gondoltam arra, hogy van még sokkal mennyeibb gyönyör, és ez az, melly a szivet árasztja el, és remegteti meg, midőn a szenvedés könyűit letörleni iparkodunk.

Bűn vala, hogy szegénynek tartám azon haza nyelvét, mellynek áldásai erszényemet gazdagiták, s képessé tettek szeszélyeim kielégitésére.

S tudod é, szeretett Ernesztinám, mikép kell most bűnhödnöm? Folytatnom kell világi életemet, s ennél nagyobb büntetést nem ismerek, mert tisztán tudom, hogy legnagyobb undokságot követek el, s mégis tennem kell

Digitized by Google

azt, és ennek tudása kínosabb minden olajban főzetésnél, s minden egyéb anyagi kínszenvedésnél.

És ezen büntetésem átka következtében szavaim többnyire vidorak lesznek, miket hozzád intézendek, ámbár mind megannyi tüzes kések gyanánt fogják szivemet marconglani! —

Ezek elmondása után az itteni élet megismertetéséhez fogok, s ezen első levelemben csak némelly általános vonásokat juttatok tudomásodra, reménylvén, hogy ezt viszonzandod, s időről időre tudósítani fogsz a fölvilági eseményekről, mennyiben azok engem érdekelhetnek.

Mindenek előtt azt kell megjegyzenem, kedves Ernesztinám, hogy a társalgás itt nálunk igen egyhangu, mert egyetlen szabadabb gondolkozásu férfi vagy hölgy árnya sincs közöttünk, s azért minden annyira fontolva halad nálunk, hogy csupa unalomból akár szarvaink nőhetnének, s alkalmasint ez okból föstik az emberek e hely lakóit szarvakkal.

Nem tagadhatom azonban, hogy a társalgás, egyhanguságа dacára is igen müvelt, elannyira, hogy mindig legfényesb körökben hihetem magamat lenni, mit az előzmények után, s azon bűnöknél fogva, mellyek engem ide vezettek, igen természetesnek fogsz találni.

Az egyhanguság mindazáltal még épen nem egyenlőség, osztályozva vagyunk itt is, mint bármelly földi országban, sőt hivatalnokoknak is bővében vagyunk, a legegyszerübb tiszti ügyvédek és esküttkéktől kezdve egészen a legtitkosabb tanácsosokig, sőt fölebb is, ha még ezentul is van valami. És mind ezek buzgón folytatják földi játékukat, s bukás bukást ér, rágalom törvénytelenséget

Digitized by Google

vált föl, kajánság elnyomatást követ, és birodalmunk olly sötét marad, mint első alkottatásakor vala!

A férfi árnyak két magyar s egy német politikai lapot olvasnak Magyarországból, mi nők pedig számos német divatlapot s csak egy magyart kapunk, melly bús óráinkat nem igen képes ugyan földeríteni, de elveinkkel legalább nem ellenkezik.

Játékszinünk csupán német előadásokra van szorítva, mert magyar művész csak igen kevés halt meg eddig Magyarországban, és azok árnyai nem ide jutottak. Többször szó vala ugyan köztünk magyar műkedvelő előadásokról, de az inditványozók szándéka nem sikerülhetett, mert az alsóbb rangu szerepekre köztünk mindeddig nem lehete személyesitőket találni.

Zenében mindazáltal többször gyönyörködhetünk, mert Budapesten minden házban olly irtózatosan döngetik a boldogtalan zongorákat, hogy mi minden hangot tisztán hallhatunk, miért is ezennel az egész pokol nevében őszinte köszönetet nyilvánítok a lelkes zongorakínzóknak, azon szívből fakadó kivánattal, hogy bár mindnyájoknak minél előbb itt személyesen ismételhetnők kendőzetlen hálánkat.

Elég legyen most csak egész általánosságban ennyit tudnod a pokol titkaiból, máskor, ha időm engedi, s általam legyőzhetlen akadályok nem gátolnak, mellyek nagy számmal találtatnak nálunk, minthogy tőletek mind ide költöznek, részletekbe fogok bocsátkozni. —

Válaszodat szívszakadva várja hű

Adolfinéd.

Digitized by Google

(A levél irásának napja hihetőleg azért nincs följegyezve, hogy a szép Adolfine minden kellemetlen üldöztetés ellen biztosithassa magát, mert az igazságot még a magyar pokolban sem kedvelik).

IX.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

Leveled első része által épen nem lepettem meg, mert már életedben gyakran mondám, hogy azon pálya nem hozhat üdvet, mellyen haladtál; mostani helyzetedet tehát

Digitized by Google

csak magadnak tulajdoníthatod. Sajnálatomat mindazáltal nem vonhatom meg tőled, de azért nem foglak sohajtásokkal gyötreni, hanem elfogulatlanul tudósítlak a fölvilági életről, cserében alvilági adataidért, miken igen világosan meglátszik, hogy magyar pokolból származnak, melly nem igen rendkivül különbözik életünktől.

Halálod itt nálunk általános és nagyszerü sajnálkozást szült, kedvenc pincsered két napig csak zsemlye nélkül itta kávéját, most azonban ismét a régi, s megnyugtatásodra mondhatom, hogy igen gondos és szerető ápoló kezek közt van.

Sirodra rezedákat ültettek, nem tudom, érzed é illatukat, legalább ohajtom, hogy érezd. Az öntöztetés havonként csak huszonnégy jó krajcárba kerül ugyan, de minek is irom ezt tulajdonképen neked, hiszen te nem fogod kifizetni.

E levelemet Budapestről irom, hol azonban nem sokáig fogok mulatni, mert az egész város annyira néptelenné lett, hogy alig láthatni embereket, mióta Cuzent és Lejars lovai elutaztak. Kár, hogy e jeles lovakat nem láthatád, édesem, mert mondhatom, hogy illy érdekes ismeretséged még soha nem volt, ámbár mindig csak kitünő fényes körökben forogtál. Ah, de mik ezek a lovagkörhez képest!

Az állatsereglet is eltávozott, és igy most csak szokott arszlánainkra vagyunk szorulva, és milly unalmasok ezek! Félek, hogy egész testem egyetlen nagy ásitássá változik, ha velök közhelyeken találkoznom kell; mert hogy termeimben nincs helyök ezen léhűtőknek, kik csak azért viselnek szakállat, hogy tőlünk asszonyoktól külsőkép is lényegesen különbözzenek, — azt jól tudod.

Digitized by Google

Te alkalmasint leginkább az ugynevezett finom körökből kivánsz tudósitásokat, mert hiszen mindig azok légkörében usztál; de tudhatod, hogy én azokat mindig gondosan kerültem, mert mindennek ellensége vagyok, a mi nem honi. Azon egy pár körben pedig, mikre e szent szót bűn nélkül alkalmazhatni, nem történik semmi botrány, ti nagyvilág fényes szellemei pedig csak az effélék hallásában gyönyörködtök.

Más uton kell tehát megkisértenem, hogy tudom é ízlésedet kielégíteni? Meg fogsz azonban bocsátani, ha leveleimben gyakran saját kedvemet is töltöm, s olly tárgyakról szólok, mellyek rád, és elvrokonidra nézve érdektelenek.

A politikában egy kis szélcsönd kezd uralkodni, mert a legtürelmesb vasárnapi politikusok is megunák már a hosszas elemezéseket, és tények, vagy legalább elevenebb viták után sóvárognak, mellyek nem azt akarják az egész világgal elhitetni, hogy igen bölcsen cselekszenek azok, kik minden ok nélkül folyam ellen uszásra használják minden erejöket.

Központi vasutunkon nagy szorgalommal dolgoznak, s a nap forró sugárai néhány napszámost halva teritének le. Mégis iszonyu a szegény ember sorsa, télen hideg, nyáron meleg öli meg, mig a gazdag télen csörgőszánban mulat, nyáron pedig csörgősipkásan tölti az időt a külföld fényes fürdőiben. — Csakhogy aztán legalább mindig tisztulva térne vissza, s ne csak a jobb érzelmeket — mosná le magáról!

A budapesti lóusztatókban már több szegény ember halt meg, kik munkában elfáradt testöket a hűvös hullá-

Digitized by Google

mokban ingyen enyhíteni, és ujabb munkára erősíteni akarák. Ingyen?! Hát az élet nem elég drága díj? Oh, nem, hiszen a szegény ember élete legtöbb esetben csak nyűg, és ugyan ki akarna nyűgért fizetni! Csak azt csodálom, hogy viszonzásul a fényes uszodákban még egy ló sem veszté életét.

Azt irod, édesem, hogy nálatok csak német játékszíni előadások vannak; ennek igen örvendek, mert meg vagyok győződve, mikép ezentul minden valódi magyar iparkodni fog még magyarabbá lenni, csak hogy hozzátok ne jusson. Müvészeitek száma hihetőleg folyvást szaporodni fog, mert itt már kenyérhez is alig juthat az idegen színészet, a magyar ellenben olly kedvező jóllétnek örvend, hogy legparányibb tagjának sem juthat eszébe a halál. Ugy kell nekik!

Közelebb ismerősid közt halálod óta egy házasság sem történt, talán, mivel a háziasságot nem szeretik? Ház ellenben sok épül, s rendkivül sajnálom, hogy a kövek nem tudnak beszélni, s nem mondhatják el: milly uton került ki áruk?

Mondja aztán még valaki, hogy mi magyarok csak rontani szeretünk és épiteni nem tudunk! Pedig ugyan csak derekasan építünk ám, a rozzant házikót lerontjuk, s uj szép palotát varázsolunk helyére, azaz: nem én, hanem az építő mesterek, kik rozzant házikókat foltozgatni nem szoktak.

Igen sajnálom, édesem, hogy érdekesb tárgyakkal nem tudlak ezuttal mulattatni; de reménylem, hogy jövő leveleimben e hibámat legalább valamennyire helyrehoznom si-

Digitized by Google

kerülend, ha előre nem látott s legyőzhetlen akadályok által nem gátoltatom, mellyek, fájdalom! nemcsak nálatok, hanem nálunk is nagy bőségben léteznek.

Addig is ne feledd szerető

Ernesztinádat.

(Vége az első füzetnek.)

Digitized by Google

Tartalom.

	Lap.
Bevezetés	1
Előszó	10
I. Nem fizetünk	19
II. Makandal	25
III. Vezérek és Vezércikkek	31
IV. Megbukott ördöng	37
V. Pesti Hirlap	46
VI. Cuzent és Lejars	56
VII. Lejars és Cuzent	63
VIII. Levél pokolból	69
IX. Levél pokolba	74

Digitized by Google

Pesten, Nyomtatta Trattner-Károlyi, 1845.

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

MÁSODIK FÜZET.

Digitized by Google

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL

Írta

NAGY IGNÁC.

Második Füzet.

Digitized by Google

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC.

MÁSODIK FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Szerkesztők és segédeik.

(Vizes felhőkből alakított tágas szoba, a bútorzat átlátszó levegőből van szőve, melly mindenféle színeket játszik, és annál fogva igen kényelmes. A jelen levők néha néha olly mozdulatokat tesznek, mintha csépelnének, mi által hihetőleg hajdani működésöket jelképezni kívánják).

Szerkesztők. Segédek.

1. Szerkesztő. Csak a mellett maradok én, hogy halálunk óta tökéletesen fölfordult a világ.

1. Segéd. De ugyan mivel bizonyithatja ezen állitását a tekintetes ur?

1. Szerkesztő. Hát nem elég bizonyitás é az is, hogy a mi időnkben a szerkesztők haltak meg, s ujságleveleik

Digitized by Google

életben maradtak, most pedig az ujságok halnak meg, és a szerkesztők életben maradnak.

2. Szerkesztő. Ugy van, ámbár azt hiszem, hogy a szerkesztők feleségei több hasznát vehetnék az ujság, mint férjeik életének.

1. Szerkesztő. Barátom uram csak nem hagyhatja el az elménckedést!

2. Szerkesztő. Nem én, ámbár halálomat is az okozta.

Mind. Ugyan mikép?

2. Szerkesztő. Hát nekem egy divatujságom volt, s azt annyira megrakám elméncségekkel, hogy végre megrepedt, és két politikai ujságot szült egyszerre, mellyek, divatból születvén, olly divatba hozták a politikát, hogy keresetem egészen megszünt, és bánatomban meghaltam.

1. Segéd. Ah, milly világosság nyilik most előttem!

Mind. Halljuk!

1. Segéd. A tekintetes ur nemde a Sürgöny és Pesti Hirlap születését eszközlötte emlitett elmés modorával?

2. Szerkesztő. Igen, egy csapással két legyet ütöttem, s két szék közt mégis földre csöppentem, ez ám az elmés fölsülés!

1. Segéd. Azért volt tehát a Pesti Hirlap mindjárt eleinte olly kapós, mivel a divat szülte, s ugyanezen okból változtatja most öltözetét, mert a divat szelleme változékony, és ő ettől származott; a Sürgöny pedig azért szünt meg sürgetni, mert, származását megtagadva, a divatnak hódolni nem akart, hanem csak olly eszméket

Digitized by Google

pöngetett, mellyek minden józan ember előtt már rég kimentek a divatból.

2. Szerkesztő. Ha lapot szerkesztenék itt az árnyak birodalmában, tüstént segédemnek fogadnám önt, mert megjegyzései csipősek.

1. Szerkesztő. Én csak a férfias komolyságot szeretem.

3. Szerkesztő. Én mindenek fölött csak a terített asztalt.

Mind. Ha ha ha!

2. Szerkesztő. Nem adnám sokért, ha ezen megjegyzést életemben én tettem volna, ezen ötlet tiz uj előfizetőt hozott volna konyhámra.

2. Segéd. Hajdan talán igen, de most sokkal nagyobb követelései vannak a közönségnek.

2. Szerkesztő. Valóban?

1. Szerkesztő. Ugyan kicsoda öcsém uram, hogy illy határozottan beszél, ámbár még igen fiatalnak látszik?

2. Segéd. Csak tegnap haltam meg, s azért nem méltóztatik még ismerni.

1. Szerkesztő. Illy fiatal korában! Ugyan mi okozta uram öcsém halálát?

2. Segéd. Kissé pezsgőztem egy grófi ebédnél, s délután lovamat igen merészen ugratván, levetett, és rögtön meghaltam.

1. Szerkesztő *(bámulva)*. Ló — gróf — segéd — ez megfoghatlan!

2. Segéd. Mért?

1. Szerkesztő. Hiszen az én időmben a segéd csiz-

Digitized by Google

mát tisztított, és ételen kivül csak két pár fejelés csizmát kapott esztendőre.

2. Segéd. Most az egészen máskép van.

2. Szerkesztő. Igaz, már az én időmben is nagy díjt kelle segédeimnek igérnem.

1. Szerkesztő. Megfoghatlan! Most tehát alkalmasint többet fizetnek, mint az én időmben, azok, kik valami cikket az ujság számára beküldenek?

2. Segéd. Sőt inkább a szerkesztő fizeti őket.

1. Szerkesztő *(növekedő bámulással)*. Hát miből vesz aztán házakat, vagy földeket a szerkesztő?

2. Segéd. Az most már nincs divatban, a meggazdagulás fáradságát legujabb időben a kiadók voltak szívesek magokra vállalni.

1. Szerkesztő. Kiadók? Miféle lények ezek?

2. Segéd. Olly számolni tudó érdemteljes férfiak, kik az előfizetési és hirdetési díjakat beszedik, s ebből annyit mennyit a szerkesztőnek adnak, a többit pedig megtartják, kocsikáznak, és a szerkesztőt felakasztják —

Mind. Borzasztó!

2. Segéd. Az az, csak arcképét, ha már kiadta valaki.

1. Szerkesztő. De ugyan mért teszik ezt a szerkesztők?

2. Segéd. Csak a politikai lapok szerkesztői gazdagítják a kiadókat, mert a magyar politikusok híresek arról, hogy nem igen tudnak számolni, természetes tehát, hogy a pénzkezelést is másra szeretik bizni. Egyébiránt meg kell jegyzenem, hogy az illy kiadók többnyire olly kocsmatulajdonosakhoz hasonlitnak, kik a borméréshez

Digitized by Google

nem értenek, s annálfogva csaplárt, vagyis szerkesztőt fogadnak, ki illő fizetésért az ő borukat méri, azaz: szellemök szerint köteles működni. Vannak aztán esetek, hogy a szerkesztő maga is vagy nem ért a dologhoz, vagy nincs kedve hozzá, és ekkor a kiadó még vezért is szerez.

1. Szerkesztő. Vezért?!

2. Segéd. Igen, s ez aztán ollyan, mint háboruban a katonavezér; dicsőség esetén övé a dicséret, és repkény, csatavesztéskor pedig a katonák, vagyis segédek gyalázatnak, a szerkesztővel együtt, ámbár ezek természetesen mindnyájan csak a vezér parancsa szerint működhetnek.

1. Szerkesztő. Uram öcsém is illy segéd volt?

2. Segéd. Igen, még pedig egyszerre három ujság mellett.

1. Szerkesztő. De mikép tehetett ön mind a háromnak eleget?

2. Segéd. Oh, igen könnyen! Az egyiknél első segéd voltam, ott tehát ugy szólván semmit nem kelle dolgoznom, mert nálunk már szokás, hogy minél nagyobb díjt huzunk, annál kevesebbet kell dolgoznunk. A másiknál rokonságban állottam a szerkesztővel, következéskép mindig csak könnyebb végét foghattam meg a dolognak. A harmadiknál pedig addig henyéltem, mig végre kiadtak rajtam, s aztán mindig uj illy harmadik állomást szereztem magamnak, és e mellett folyvást jó jövedelemnek örvendettem.

1. Szerkesztő. Hát a munka mikép van fölosztva?

2. Segéd. A vezérek arról irnak, a mit tenni kellene, és egymásnak kölcsönösen azt mondogatják, hogy nem

Digitized by Google

értenek a dologhoz, a közönségnek pedig aztán korlátlan hatalmában áll — egyiknek sem hinni, vagy mindenben megnyugodni, és mégis tetszése szerint cselekedni. Ezen teendők és nem teendők, s kölcsönös bókok után, vidéki levelezők által, ötvenszer vagy hatvanszor egymásután elmondatik, hogy A. megye inditványát B. megye is pártolta, vagy nem támogatta. Ezen érdekességeket történt és nem történt ujdonságok követik, mellyek néha szárazok ugyan, de néha meg vizenyősek, azonban mégis mindig untig elég kárpótlást nyujtanak a hatvanszoros ismétlésekért, és tulajdonkép csakugyan a hirlapi hadsereg középtestét, vagyis leghathatósb részét alkotják. Ezeket azon egyesületi jelentések követik, mikre hézagpótlásul épen szükség van, s végre a Külföld rovata alatt minden érdekest lefordítnak a segédek idegen hirlapokból, például: fejedelmi utazásokat, nászokat, keresztelőket, s más figyelemre méltó eseményeket is. Mindezeket a hirdetések fejezik be, csődökről, ököreladásról s egyebekről; ha ezen utóbbi rovat jó bő, akkor a többit föl sem veszi a kiadó, mert őt csak a jövedelem nagyobbitása érdekli.

1. Szerkesztő. De reménylem, hogy a könyveket ingyen hirdetik?

2. Segéd. Világért sem, minden könyvjelentés husz ezüst forintba kerül, ha valamennyi hirlapban egyszer megjelenik.

1. Szerkesztő. De már ez nem szép, s az én időmben egészen máskép volt.

2. Segéd. Hja, a kiadó csak nyerni akar, mi gondja neki a nemzeti irodalom fölvirágoztatására!

1. Szerkesztő. Mért nem kötik ki a szerkesztők nyil-

Digitized by Google

tan szerződéseikben, hogy a kiadók a könyveket ingyen, vagy legalább igen jutalmas áron tartozzanak hirdetni?

2. Segéd. Mert a szerkesztők rendkivül szeretik hazájokat, mindent csak ezen imádott bálványért cselekszenek, önérdekök még csak eszökbe sem jut, véröket is örömest föláldoznák a szent haza szolgálatára, s annál fogva igen természetes, hogy szerződéseikben gondosan kerülnek minden olly föltételt, melly díjokat valamikép — csökkenthetné.

2. Szerkesztő. Ezen olcsó hazafiságnak már az én időmben is voltak példái.

1. Szerkesztő. És ugyan miből áll tulajdonképen a mostani szerkesztők dolga? Mert tudja meg uram öcsém, hogy az én időmben majd az egész ujságot én állítottam össze, és segédem leginkább csak dohányt metszett, vagy este a lámpát vitte, midőn a könyvnyomtatóba mentem az utólsó korrektúrát megtenni, és legfölebb minden esztendőben repcemagot küldöttem általa pusztámra.

2. Segéd. Ezen kérdésre igen nehéz válaszolnom, mert a mennyi a lap, annyiféle a szerkesztő. Van szerkesztő, kinek neve az ujságon áll, és mégsem ő szerkeszti azt, van ellenben ollyan is, kinek nevét soha nem láthatni, és mégis ő szerkeszti a lapot.

2. Szerkesztő. Én ebben épen nem akadok meg, ha vannak titkos tanácsosak, tehát titkos szerkesztők is létezhetnek, s némelly esetekben alkalmasint csak azt sajnálhatja a közönség, hogy mind az örökre nem marad titok, mit ezen titkos szerkesztők szerkesztenek.

1. Szerkesztő. Már megint! Halljuk csak tovább.

2. Segéd. Van szerkesztő, vagy legalább volt, ki min-

Digitized by Google

den idejét lapja érdekesbitésére fordítja, s mind a két végét ugyancsak megragadja a dolognak; van ellenben olly szerkesztő is, ki csak csillagokat osztogat mások munkái alá, illy szellemdús aláirásokkal: „Elvárjuk!“ — „Szivesen veszszük!“ — „Számot tartunk rá!“ — „Szavánál fogjuk önt!“ — „Minél előbb kérjük!“ — „Közleni fogjuk!“ — Végre olly szerkesztők is vannak, kik talán életökben sem irtak egyebet — félévi fölszólitásnál az ohajtott előfizetésre.

1. Szerkesztő. De reménylem, hogy díjaik legalább nem egyenlők ezen különböző szőrü szerkesztőknek?

2. Segéd. Oh, nem! E tekintetben már csakugyan szokás szerint igazságosak a sors és emberek, mert a nem dolgozó szerkesztő szép jövedelemnek s édes békének örvend, a szorgalmast pedig díjában s nyugalmában egyenlőn csonkitják, és addig üldözik, hogy végre vagy önkényt le kell mondania, vagy ide költöznie.

1. Szerkesztő. Hát a tudományos lapok szerkesztői?

2. Segéd. Azok ásóhoz és kapához kényszerülnének folyamodni, ha egyebet nem tudnának, mert a magyar közönség annyira megtudósodott már a politika hig levesétől és megpörkölt rántásától, hogy akár maga is tudományos folyóiratokat irhatna, s annál fogva ezek végképen megszüntek.

2. Szerkesztő. De divatlap csak van?

2. Segéd. Még pedig három, és ugyancsak pompás! Ezeknek szerkezete mindazáltal sokkal egyszerübb, mert a közönség valódi iszonyuságokat követel tőlök. Igy például az illy lap ára fél évre többnyire hat forint, és

Digitized by Google

ezért legalább is nyolc forint áru képeket kénytelen a szerkesztő adni, ha a versenyt társaival veszteség nélkül akarja kiállani. Ezenkül minden sort drágán kell fizetnie, sőt gyakran egy versért egy aranyat és többet is fizet.

2. Szerkesztő *(bámulva)*. Egy aranyat?! És van még Magyarországban ember, ki nem adta magát versirásra? Maradt még egyetlen csizmadialegény, ki illy kecsegtető kilátás mellett is megmaradt kaptája mellett?

2. Segéd. Van még egy, vagy kettő, de bezzeg annál több olly versiró van, ki bizvást kapta és musta után nyulhatna! Minden divatlapszerkesztő legalább kilenc sajtost tarthatna el sületlen versekkel.

Mind. Szörnyüség!

2. Szerkesztő. Nyilván az okozta hát a nagy vizáradást Pesten!

2. Segéd. Ezen nagy kiadások miatt tehát a divatlapszerkesztő többnyire maga szedi be az előfizetési díjt, kivált ha jőnek előfizetők, ő maga a kiadó, maga a vezér, maga az igazgató, maga a segéd és javítnok, és ha folyvást igy növekednek a közönség követelései, végre még kénytelen leend lapját maga kihordozni.

1. Szerkesztő. Bizony csak jobb, hogy már meghaltunk!

2. Szerkesztő. Hát magyar napilap van é már?

2. Segéd. Nincs, mert azt hiszik az illetők, hogy nagyon megnyilnának a magyarok szemei, ha mindennap magyarul olvashatnának!

Digitized by Google

(Ezen megjegyzés annyira elnémitá az árny-szerkesztőket, vagy szerkesztő-árnyakat, hogy alkalmasint nem egyhamar fognak ismét megszólalni az alvilágban. Béke velök tehát!)

II.

Tigris költészet.

(Repkénylugas Hadur virágkertjében, zöld gyeppamlaggal s asztallal, mellyen örökzölddel koszoruzott tokaji boros palack áll, mellette arany táblák, mikbe versek vésetvék a magyar költészet nemtője által).

Digitized by Google

Berzsenyi. Csokonay. Utóbb Munkácsy.

Berzsenyi *(az arany tábláról olvas).*

„A nagy világon e kivül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.“

Milly szerencsés most hazánk, kedves barátom, hogy utódaink illy hangokat varázsolhatnak az isteni lantból, s kétszeresen boldog, hogy e hangok oda, honnan jöttenek, érző szivbe szállanak, és háromszorosan boldog, hogy számos ihletett kebelből hasonló érdekü hangokat idéznek elő magasztos viszhangul, mig mi csak kínainkat sohajthattuk el a gyászos magánynak, mikre csak rideg bércek szomoru viszhangja válaszolt.

Csokonai *(a palackot ajakihoz szoritja, azután vidámul).* Éreztem én azt, barátom, hogy a jobb idő nem maradhat el, s azért pöngetém vigan lantom húrjait, és nem követém azok példáját, kik összegubbaszkodva irtak *(kezébe veszi a táblát és olvas)*

„És mondák: ‚A téli
Est unalmiban
A magyar nemzetnek
E könyv irva van.
Olvasd el, magyar nép,
S tartson meg az ég!‘
Mert erő, egészség
Kell hozzá elég!“

Digitized by Google

Most, barátom, most kellene élnünk, midőn
„A legelső magyar ember
A király!“
Most bizonyosan a legegyszerübb forrásviznek is tokaji zamatja van!

Berzsenyi. Ne legyünk önzők, erőteljes a fiatal nemzedék, s bizonyosan nélkülünk aratni fog dús termést azon mezőn, mellybe mi is vetettünk egy pár ép magot. Ez arany táblán láthatjuk, hogy a költészet minden ága dús lombozattal díszlik kedves hazánkban.

Csokonai. Igazad van, s a hányan itt a magyarok mennyében az örök életnek örvendünk, mindnyájan kéjittasan mondhatjuk, hogy vannak tanitványink és utódink a földön, kiknek bátor szárnycsattogása legmerészebb röptünket is tulhaladja.

Berzsenyi. Ugy van, barátom, nézd e fényes neveket e ragyogó táblákon, s jeles müveiket, és tapasztalni fogod, hogy a költészet minden neme díszesen és többszörösen képviselve van. Barátom, Magyarország lelkes nagyai és dúsai mind elszegényülnek, ha e sok jelességet csak félig meddig is illőn jutalmazni akarják.

Munkácsy *(ki már néhány perc óta a lugas gyémánt ajtajánál hallgatózott, hirtelen belép)*. Épen azért egyet sem jutalmaznak. Sok jó napot!

Csokonai. Ah, derék, hogy a jó kedvü humorista valahára ismét meglátogat bennünket.

Berzsenyi. Örvendek, ámbár megjegyzése kissé elkomorított. Az én időmben egy két valódi költő mindig buzgó pártoltatásra számolhatott a nagyok részéről, mi-

Digitized by Google

vel pedig azóta mindenben előre haladott szép hazánk, tehát azt hittem, hogy ebben sem maradt el.

Munkácsy. Hja, nem olly könnyü ez, mint önök gondolják. Most Magyarországban igen sok költő van, valódi nagy ember pedig rendkivül kevés, s ezeknek kisebb gondjuk is nagyobb a költészet pártolásánál, mert csak arra törekszenek, hogy saját érdemeik jutalmaztassanak.

Berzsenyi. E szerint tehát csak öntudattal kell beérniök?

Munkácsy. Igen, és szurokfüsttel, mit a fáklyák okoznak, mellyek világitása mellett néha zenével tiszteltetnek meg, olly szegények által, kik a fáklya árát szájoktól vonják meg! Gyakran arcképeik kinyomatnak, mivel a gazdagok is szeretik tudni, hogy mikép áll a költő bajusza, de arra nem igen gondolnak, hogy van é mit ennie! Azonban, én nem a költők szomoru sorsáról jöttem énekelni, hanem a magyar költészet bizonyos uj nemével kivántam önöket megismertetni, melly legujabban támadott.

Berzsenyi *(örömmel)*. Uj nem?

Csokonai. Halljuk!

Munkácsy. Igen, melly „Tigris költészet“ nevezetet nyert.

Csokonai. Nem ismerem.

Berzsenyi. Ezen arany táblákon nyoma sincs, ámbár minden jeles uj költemény rögtön megjelenik rajtok.

Munkácsy. Elhiszem, mert azon tigris költeményeket nem lanton pöngetik, hanem dudán szorítják ki.

Berzsenyi *(csodálkozva)*. Dudán?

Digitized by Google

Csokonai. Beszéljen világosabban, hiszen nem tanító ön.

Munkácsy. Emlékezni fognak önök, hogy engem mindig zsíros poétának gúnyoltak, mivel életemben gyakran irtam töltött káposztáról és túrós csuszáról. A tigris költészet még ezen is túltesz.

Berzsenyi. Lehetetlen!

Csokonai. Meglehet biz az, ha csakugyan dudából nyomogatják ki!

Berzsenyi. Ne vétkezzék ön költészetünk szent szelleme ellen, hanem bizonyítsa be állitását.

Munkácsy. Szívesen. Néhány illy tigris költészetből, vagy dudás költeményből ezen verseket szedegetém ki:

Szavaimat halljátok,
S kössétek föl gatyátok,
Mert különben szivetek
A test alsó részébe csepeg!
Ide hát, a ki megáldott,
Eszem adta rosz fia,
Hagyd tapaszszam rád csókomat,
Mint csirizt a csizmadia!
Hej, a ki ragyogása van
A réz angyalának,
Fér é gyomrodba annyi bor,
Mint hasába sár a pocsolyának?
Vagy azt gondolod talán, —
Hogy a jégeső verjen meg, —
Hogy nem szabad már borban usznod,
Mig lelked a csizmád talpán ki nem fityeg?

Digitized by Google

Tátsd szádat komáromi kapuvá,
S legyen e bor győri Dunává,
És aztán mind ki kell innod,
S teremtettét sem szabad mondanod;
Különben inadba lódítjuk lelkedet,
S kitépjük költői eredet!

Csokonai *(fölugrik)*. Uram, ön —

Berzsenyi *(csöndesítőleg)*. Ne heveskedjél, barátom, hiszen ismerjük ezen ur humorát, ő ezen rögtönzéssel meg akart bennünket kacagtatni, s nem gondolá meg, hogy az illyesmi csak émelygést okozhat.

Munkácsy. Bocsületemre mondom, hogy az ugynevezett Tigris költészet dudájából ennél sokkal ocsmányabb trágárságok is sivítottak már ki.

Berzsenyi. Irtózatos!

Csokonai. De alkalmasint csak magánykörben, vig poharazás közt?

Munkácsy. Nyomtatásban, a müvelt magyar hölgyek gyönyörködtetésére!

Csokonai. De már ugy csak sajnálni tudom az eltévedt elméket, mert az ifju lángész első erőszakos kirohanásainak sokat meg lehet ugyan bocsátani, sőt nem is tartom valódilag ihletett kebelnek azt, melly néha néha minden gátat le nem rombol, s vad tüzével nemcsak melegít, hanem pusztít is, és e tekintetben magamnak is nem egy bűnöm van; de azért annyira viszszaélni mégsem szabad soha az isteni szikrával, hogy salakos tajtékkal undokítsa be a költészet virányait.

Berzsenyi. És hol maradnak a birálók villámai?

Digitized by Google

Nincs már komoly magyar iró, ki az irodalom édene előtt az igazság lángpallosával őrködnék?

Munkácsy. Támadt ugyan egy pár szeliden gáncsoló szózat, de erre illy felelet kezde hangzani: ugassatok, hitvány ebek! és a szép cimeknek hossza vége nem volt, s nem csoda azután, hogy a birálók elhallgattak.

Berzsenyi. Sőt én azt mégis csodálom, mert épen erre kellett volna férfias komolysággal fölszólalniok, mert ön szavaiból azt kell következtetnem, hogy ezen álirányt a nemzeti költészetnek csakugyan nem mindennapi elme adhatá, melly azután seregét ébreszté föl a lelketlen utánzóknak. Hitem szerint ezen utóbbiakkal bajoskodni nem érdemes, mert mit az illyenek sárból összeraknak, azt saját vizenyősségök ismét elmossa; de az, ki az irodalom bármelly ágában ugy tud föllépni, hogy modora utánzókra talál, mindenesetre nagy szellemi tehetséget tanusít; kitől pedig ezt nem tagadhatni meg, attól nemcsak lehet, hanem kötelesség is reményleni, sőt várni, hogy meg fogja tanulni, mikép a durva soha nem lehet szép, és isteni szikrának teremtménye mindenkor csak szép és isteni lehet, s hogy nyerseségben eredetiséget, vagy épen magyarságot keresni, a költészet és nemzetiség szelleme ellen elkövetett és soha meg nem bocsátható bűnnek kell nyiványtani. S ki ezt csak pillanatig is fontolóra veszi, bizonyosan meg fog győződni, hogy a költészet lantját isten adá kezeibe, s hogy azon csak az adóhoz méltó húrokat szabad pöngetnie, ha szép hivatásának megfelelni kiván! —

Digitized by Google

III.

Honi.

(A magyar paradicsom részecskéje. Pompás fövényes tér, melly szélcsöndben mozdulatlanul áll, mint holt képe az élő fontolva haladásnak. Ha némelly helyeken zöld fák állanának, igen kellemes nyugpontul szolgálhatnának a szemnek. Az egész tért négy patak kigyózza át, az egyikben töltött pipák uszkálnak füstölgő bikfataplóval, a másikban tej folydogál, a harmadikban méz, a negyedik egészen száraz, s ennek külön neve: „Füzfaköltők csermelye.“ A levegőben számos fáradt sült veréb repked, alig várva, hogy megnyiló szájakban ohajtott nyughelyre találjanak, mi bizonyosan meg is történnék, ha a száj megnyitása sokaknak olly iszonyu fáradságába nem kerülne, hogy készek másod-

Digitized by Google

szor is éhen meghalni, mint szájokat hatályosan megnyitni, mitől életökben egészen elszoktak, mivel annak folytában csak akkor lakhattak jól, ha szájokat nem nyitották meg, mi furcsán hangzik ugyan, de mégis igaz. Ezen igéző helyet minden oldalról magas korlátfalak környezik, mellyek nélkül valódi boldogságot még csak képzelni sem tudnának a valódi magyar árnyak. Mi van e korlátokon túl? az senki kandiságát nem háborgatja, miután sorsukkal mindnyájan annyira meg vannak elégülve, hogy még csak tudni sem vágynak: micsoda tulajdonképen az a megelégülés? Kényelmes pamlagokat nem láthatni ugyan, de azért mindegyik árny bátran leterítheti magát a szép fövényre, s kényelmesen ráfekhetik, és meg lehet győződve, hogy ezen ősi jogában őt háborgatni senki nem fogja. Kell é, lehet é ennél nagyobb boldogság?)

Boldog árnyak. Vendég.

1. Árny. Ugyan mi hozta hozzánk uraságodat?

Vendég. Csak véletlenség, mert azt gondolám, hogy a magyar paradicsom minden helye nyitva áll minden bocsületes magyar árny számára.

1. Árny. Az az, a mint veszszük. Uraságod alkalmasint nem ismeri helyzetünket?

Vendég. Nem, hiszen magyar vagyok, és az ritkán ismeri saját ügyfeleinek állapotát.

2. Árny. Ugy beszél, mintha a mi időnkben élt volna.

Digitized by Google

1. Árny. Megismertetem önt tehát sorsunkkal, ha megigéri, hogy viszonzásul elmondja majd, mikép folynak most a dolgok Magyarországban?

Vendég. Szívesen, ámbár a folyóvizeken kivül más nem igen folydogál ott, hanem csak döcög, mint kenetlen szekér a vármegye csinálta feneketlen országuton.

1. Árny. Figyeljen tehát. Mi, kik itt vagyunk, azon időben éltünk, midőn a magyarok győzelmes fegyvereiket falra függeszték, és annak elfeledésében gyakorlák magokat, hogy ők valaha magyarok voltak. Ezen időszak meglehetősen sokáig tartott, s csöndes lefolyása alatt a magyarok sem jót, sem roszat nem tettek, és azért külön helyet rendelt számunkra Hadur a magyarok mennyében, mert jósága megsajnált bennünket, és nem akart pokolba taszítani; igazsága ellenben nem engedheté, hogy egyenlő boldogságban részesüljünk azokkal, kik a hazáért századokon át vérzettek, s dicsőséget árasztának a magyarok istenének fejére. Több esztendő óta azonban már csak kevés árny érkezik ide, s ezek mind olly magyarok, kik csak idegen nyelven beszélnek, és magyarul nem tudnak. Nagy ideje már tehát, hogy hajdani hazánkról semmit nem tudunk. Ezért szeretnénk uraságodhoz néhány szót intézni hazánkra nézve.

Vendég. Szívesen fogok mindenre válaszolni.

1. Árny. Talán nincs is már halandó ember Magyarországban, mivel olly kevés árny száll ide tanyánkra?

Vendég. Sőt több ott most a halandó, mint valaha volt, mert kevesebb a halhatlanságra méltó, mint valaha volt; de hazánkban igen kevés most az ollyan ember, ki épen semmit nem tesz, mert egy rész jót cselekszik, a

Digitized by Google

másik pedig egész erejével gátlani törekszik azt ebben, az az roszban töri fejét; ezek tehát haláluk után jobbra és balra osztályoztatnak, s ide aztán természetesen csak azon lágymeleg árnyak jutnak, kik nemzeti nyelvökkel minden magasb emberi érdeket is annyira elfeledtek, hogy valamint használni, ugy ártani is egyenlőn képtelenek.

2. Árny. És mégis magyaroknak neveztetnek, ámbár nem tudnak magyarul?

Vendég. Az a mai világban igen természetes, mert most a nevezet vagy cím alatt többnyire ellenkező szokott lappangani, igy például sokan biráknak neveztetnek, és ezen fogalom szerint igazságos itéletet kellene hozniok, de milly távol vannak ettől! Mások jó tanácsokat tartoznának adni, de még mások jó tanácsát sem képesek megérteni. És igy az élet csaknem minden osztályából lehetne olly példákat idézni, mellyek bizonyitják, hogy a külső elnevezés alatt ellenkező irányu tartalom lappang.

3. Árny. Sok illy nem magyar magyar van hazánkban?

Vendég. Alantabb vidékeken igen kevés, magosabb helyeken azonban még elég sok; de már ezek is nagyon gyérülnek, mert át kezdik látni, hogy az anya könnyen kitagadhatná minden vagyonából nyelvét nem tudó rosz gyermekeit.

1. Árny. Igy hát azt várhatjuk, hogy rövid idő mulva egészen magunkra maradunk itt, és egyetlen uj árny sem érkezik többé hozzánk?

Vendég. Az könnyen megtörténhetik, ha élő honfitársaink végre egészen megfeledkeznek ősi jellemökről, és

Digitized by Google

állhatatosan megmaradnak azon uton, mellyen most haladásnak indultak.

2. Árny. Talán a törökre készülnek?

3. Árny. Vagy a franciák ellen?

Vendég. Az egész világ ellen, sőt még magok ellen is!

Mind. Micsoda?

Vendég. De fegyver nélkül.

1. Árny. Mikép lehet ez?

Vendég. Csak egyetlen szóval harcolnak élő hazánkfiai.

Mind. És az?

Vendég. Honi.

1. Árny. Nem értem.

Vendég. Mindjárt megmagyarázom. A magyarok végre meggyőződtek, hogy hazájokon kivül számukra nincsen hely, s hogy abban élni és halniok kell. Egyetlen békés családdá törekszenek tehát most összeolvadni, keblökre ölelve mindent, mi a hazáé, és szilárdul visszautasítva mindent, a mi nem honi.

1. Árny. Hiszen ennél jobbat alig tehetnének; de ön azt mondá, hogy sokan vannak, kik ezen üdvös törekvéseket gátolják, szóljon: vakok azok, vagy talán nem magyarok? Mert különben csak át kellene botorságukat látniok!

Vendég. Hát önök korában nem léteztek szülegyilkosak? Vagy nem találkoztak ollyanok, kik a sötét éjszakát elébe tevék a tündöklő világosságnak? Vannak magyarok, kik azt hiszik, mikép isten azért teremté a majmot, hogy az ember eltanulja tőle az utánzás dühét. Ezek mindentől

Digitized by Google

irtóznak, a mi honi, mert érzik, hogy az elfajult gyermek nem érdemes édes anyja áldására. Ezek azt hiszik, hogy tagjaik összegörbednek, ha külföldi bárson és selyem nem simul hozzájok; hogy torkuk kiszárad, ha külföldi bornak nedve nem csiklandoztatja; hogy gyomruk összetöpped, s egyetlen földi működésök megszünik, ha a külföld drága csemegéivel nem puffaszthatják föl; hogy nyelvök kiaszik, ha idegen nyelv által nem hozatik mozgásba; hogy lelkök elkárhozik, ha idegen mellett nem buzog. Ezek frigyet kötöttek az önzéssel és makacssággal, tartalékseregge a gyanusitás rémszellemeit öszpontositák, és ujoncokat az egész világból kapnak, mert minden nemzetnek van olly tárgya, melly magának nem kell, s mellyen túladni akarna, következésképen csak boszus szemekkel nézheti, hogy ismét támadt nép, melly, gyermeksaruiból kilépve, nemzetté iparkodik alakulni, nem pártos és vészárasztó törvénytelenség mezején, hanem a nélkülzés, önmegtagadás és iparüzés békeárasztó zászlaja alatt.

1. Árny. Szép, igen szép ez, ifju barátom, de félek, hogy kevés lesz belőle, mert én mint száz esztendős magyar haltam meg, és ez alatt sokat tapaszaltam, s nem csupán tulajdon természetemmel ismerkedtem meg. Én azt tapasztaltam, hogy azokban, kik a jót ellenkezik, mindig nagyobb a kitűrés, mint azokban, kik jóra törekszenek, és minden, mi tilalomnak viseli magán szinét, nagy vonzó erővel bir. Megvallom, én az illy lelkesülés szülte határozatokban nem bízom.

Vendég. Mert nem látta ön azon óriási lelkesülést, mellyet nem szabad más pillanatnyi fölhevülésekkel összehasonlítanunk.

Digitized by Google

1. Árny. Csak egyet kérdek, megtartatik é általánosan és szigoruan a fogadás?

Vendég. Oh, igen, mert hiszen nagyon könnyítve volt a dolog mindenkire nézve, miután minden ember bizonyos kedvenc tárgyakat kivehetett a szabály alól.

2. Árny. Valóban? De nem akadt senki, ki ezen kivétel szabadságát használta?

Vendég *(akadozva)*. De mégis, hiszen az ember megszokásnak rabja.

1. Árny. Találkoztak é, kik az idegen borok használhatását köték ki magoknak?

Vendég. Igen.

2. Árny. Ugyan hol azon ország, melly jobb borokat teremne, mint Magyarország? Iíju, én ezt igen olcsó hazafiságnak tartom, olcsó husnak pedig híg a leve!

1. Árny. Akadtak é, kik a külföldi dohány további használhatását magoknak biztositák?

Vendég *(sohajtva)*. Igen!

2. Árny. Mit itél ön az olly hazafiról, ki hazájának szent ügyénél még egy silány pipa dohányt is többre tud böcsülni, és e mellett még azzal merészel dicsekedni, hogy ő szép hazafiui tettet követe el?

1. Árny *(szomoruan)*. Bizony mondom önnek, fiatal barátom, hogy nincs nekem ott reményem, hol azok, kik azt hiszik s hirdetik magokról, hogy a haza fölvirágoztatására áldozzák föl magokat, egyetlen korty bort és pipa dohányt sem birnak megváltoztatni! Ha hazánk alapitói, s később a Hunyadiak, Zrinyik s egyéb nagy elődink igy alkalmazták volna áldozataikat, és illy tetteket neveztek vol-

Digitized by Google

na buzgalomnak a hazáért, ugy utódaik most alkalmasint más helyzetben boroznának és dohányozgatnának! Félek, igen félek, hogy az én időm ismét visszakullog, s a cselekvés napjai sötét éjszakákká változnak, ha nemcsak élvezetet föláldozni nem bir a magyar, hanem még annak megváltoztatását is valami nagyszerü áldozatnak meri hirdetni! Menj, ifju, híreid nem ébreszthetének köztünk tartós örömet! —

Digitized by Google

IV.

Állatkínzás.

(Társalgási terem az állatok alvilágában, minden kellékeivel ellátva a finomult ízlésnek; nagy tükrök, mellyek semmit nem mutatnak valódi alakjokban, s mikben az ökör is bölcsnek látja magát; pompásan világító lámpák, mellyek olly sötétséget terjesztenek, mintha több évig Budapest utcáiban függöttek volna; nagy pénzládák, mellyek üresek ugyan, de épen azért világosan tanusitják, hogy hajdan a többi butorzattal együtt csillogó palotákban állottak. A pamlagokon különféle háziállatok megdicsőült árnyai heverésznek, fagylaltat és időt fogyasztva, mikép az müveltebb körökben szokás, s épen ezen utóbbi körülménynél fogva igen természetes, hogy egy pár rókát is láthatni az árnyak ezen tisztes gyülekezetében).

Digitized by Google

Lovak. Ökrök. Szamarak. Egyéb házi állatok. Rókák.

1. Ló. Mondom önöknek, hogy állitásom való igazság, a magyar emberek egyesületet akarnak létesíteni az állatkínzás ellen.

1. Szamár. Ez ugyancsak okos gondolat, ha igaz.

Sokan. Hihetetlen!

1. Ló. Pedig ugy van, hiszen az én gazdám is nagyon izgatott mindig ezen hasznos egyesület mellett, és halálomat is ezen szép buzgalma okozá, mert gyülésére siete be az alakulandó társulatnak faluról, és annyira meghajtott, hogy huszonnégy óra mulva már patkóimat leszedték.

Róka. Magyar ember volt ön gazdája, uram?

1. Ló. Igen.

Róka. Azért egyeztek meg tehát szavaival illy szépen tettei!

2. Ló. De ugyan mit fognak az emberek tulajdonképen állatkínzásnak tekinteni?

Ökör. Igen helyes megjegyzés!

1. Ló. Nem lesz szabad semmiféle baromra több terhet rakni, mint mennyit elbir.

2. Ló. Ezt bajos lesz meghatározni, mert én azt tapasztaltam, mikép embertársaikra nézve sem birták még megalapitani, hogy némellyekre ne tukmáltassék olly nagy teher, melly alatt mulhatlanul össze kell roskadniok.

Róka. Hiszen azok csak emberek, a mai világban

Digitized by Google

pedig kisebb a valódi emberek száma, mint az állatoké, és igy igen természetes, hogy ezen utóbbiak pártoltatása túlnyomó súlylyal kezd birni. Vagy ki nem látá közölünk életében saját szemeivel, hogy gyakran a legderekabb embernek is elébe helyezteték a szamár?

Szamár *(sértett önérzettel)*. Illyesmire rókákról is lehetne példákat idézni, mellyek miatt sokszor a legemberségesb emberek is elmellőztetnek.

Róka. Uram —

Ökör. Uraim, önök érdemei mindenkor olly szép méltánylásnak örvendnek, hogy keserü vitatkozásokra teljességgel nem lehet okuk, mert ugyan mi történik most önök hatalmas befolyása nélkül, bár mennyire emeljük is szemeinket? Folytassuk tehát a fölvett tárgyat. Szabad kérnünk, tisztelt ló urat, előadása folytatására?

1. Ló. Nem lesz szabad az állatokat ütni.

Róka. Mit fognak erre az emberek mondani, kiket még törvényesen is meg szabad veretni?

1. Ló. Mi gondja erre a társulatnak, hiszen az ő tagjai mind botmentesek.

Szamár. De, uram, én meg vagyok győződve, hogy a valódi szamár, kényszerítő verés nélkül, egyetlen fűszálnyi terhet sem emelend tovább.

Ökör. De még az ökör sem ám! Uraim, én kényszerítetés nélkül saját szarvaim terhét sem vállaltam volna szűz vállaimra.

1. Ló. Most már az állatok is átlátják saját javukat, s bizonyosan föl lehet őket majd az iránt világosítani, hogy a terhek viselésében aránylag mindenesetre osztozniok

Digitized by Google

kell, ha kivánják, hogy ezentul méltányosb bánásmódban részesüljenek.

3. Ló. Hát arra lesz é a társulatnak gondja, hogy minden háziállat jól tartassék gazdája által, mert ugy hiszem, hogy a koplalás sokkal nagyobb kín egy pár ostorcsapásnál.

Róka. Természetesen erre is lesz gondjok, s lehet is könnyen, mert hiszen a gazdag Magyarországban most már egy ember sem éhezik.

2. Ló. Van azonban több neme is a kínzásnak, melyekre nézve szeretném magamat fölvilágosítatni.

1. Ló. Csak méltóztassék.

2. Ló. Midőn például az urasági lovak fagyban, hóban, záporban órákig várakoznak az utcán, nem kínzás ez?

Róka. Nem, mert akkor csak hivatásukat teljesítik, ez elől pedig, az egész polgári társaság veszélyeztetése nélkül, senki nem vonhatja el magát.

3. Ló. De azt csak reménylem, hogy a lóversenyek tüstént el fognak töröltetni?

1. Ló. Nem.

Róka. Természetesen, mert ezen neme az állatkínzásnak népszerü, s a népszerü eszmék ellen nem szabad föltámadni.

4. Ló. Ez még csak megjárja, mert jobbadán csak nemes lovakat terhel, mellyek egész éven át jóltartás és munkátlan henyeség által mindenesetre szép kárpótlást nyernek néhány napi megerőtetésökért. De — remegve mondják ki e szót ajakim — én bérkocsisló voltam! Meg fog é ezen kínzó osztály szüntettetni?

Digitized by Google

1. Ló. Nem.

Róka. Azt kívánni sem lehet, mert különben sok ujságiró ugyancsak megszorulna, ki most kedvére irdogál a bérkocsisok gorombaságáról, s embergázolásaikról.

4. Ló. Már, uraim, ha a bérkocsisló egész élete nem megtestesült állatkínzás, ugy nem tudom, mit itéljek azon híres társulat fogalmairól.

Róka. Eh, Pegazus ur csak derekabb ló, és azért a mai világban mégis sokkal keservesebben kínoztatik számos költőcske által, mint a bérkocsislovak.

Lud. Reménylem, hogy a ludak erőszakos tömetése meg fog szünni?

1. Ló. Nem.

Róka. Mikép is gondolhat uraságod illyesmit, hiszen ez nem kínzás, sőt legnagyobb kéj, mert hány ember van, ki egész életében nem tesz egyebet, csak mindig tömi magát, s hasa domborodásával egyszersmind a köztisztelet növekedik terjedelmes személye iránt.

Agár. De a nyulvadászat mégis csak meg fog szűnni?

1. Ló. Világért sem, mert ez igen szükséges arra, hogy a magyar ifjuság illőn előkészíthesse magát a haza fontos ügyeinek hatályos tárgyalására.

Róka. Ugy van, és nem lehet é minden agár büszke arra, hogy némelly serényebb társai ezüst serlegekkel jutalmaztatnak, mig ugyanazon falu legserényebb tanitói és tanulói többnyire csorba fatálból is örömest ennének, ha — volna mit?!

Lud. Még egyszer kell szólanom.

Mind. Halljuk!

Digitized by Google

Lud. Az is kínzás ugyan, hogy pelyheinket kiszedik, de ezt legalább azzal lehet menteni, hogy pelyhen jobban alusznak az emberek, s ez a haza boldogságára igen szükséges; de szárnyaink elnyirbálása mégis olly szörnyü kínzás, mellyet meg kellene szüntetni, mert igy nem röpülhetünk magosra, s nem ótalmazhatjuk magunkat a kutyák ellen.

Róka. Ebben sok igazság fekszik, de a kínzás e nemének megszüntetését mégsem reménylhetni, sőt igazságosan követelni sem lehet, mert a mai világban a megnyirbálás olly általános divatban van, hogy még a jogot, böcsületet, törvényt, hűséget, sőt gondolatot sem lehete alóla fölszabadítani.

Szamár. Önök, tisztelt uraim, eddig csak testi kínzásokról szólottak, s a szellemiekről egészen megfeledkezni méltóztattak; pedig én azt bátorkodom alázatos tisztelettel hinni, hogy ezen utóbbiak sokkal emésztőbb fájdalmat okoznak, mint az előbbiek.

Mind. Halljuk!

Szamár. Igy például, rám és általában érdemes fajrokonimra nézve rendkivüli szellemi fájdalom az, hogy minden buta, ostoba ember rendesen szamárnak neveztetik. Nem tagadhatom ugyan, hogy a lőport és gőzhajózást nem mi találtuk föl; de kérdem: mért nem nevezik az okos embert elefántnak, miután ez legokosabbnak mondatik az állatok közt, valamint én — legegyszerűbbnek? Uraim, az én csekély véleményem szerint leginkább az illy szellemi méltatlanságok megszüntetését tartoznék célba venni az állatkínzás elleni társulat, ha magát hálánkra valóban méltónak kivánja tenni. Ez az én alázatos vélekedésem.

Digitized by Google

Mind. Éljen!

(Pillanatnyi mély csönd, annak jeléül, hogy mindenki tökéletesen fölfogta és megértette e szavak fontosságát, s annál fogva — nem képes rá válaszolni, a mi nem csak itt történik igy, hanem — de halljunk szót).

1. Ló. Meg kell vallanom, hogy a fönforgó kérdés ezen oldalára még nem gondoltam.

Róka. Az emberek közmondása szerint gyakran egy szamár ellenvetése száz okosnak is megakasztja elméjét, és ugy látszik, hogy ebben csakugyan van valami, ámbár illő gyöngédségből bővebben fejtegetni nem akarom. Szabad legyen azonban megkisértenem, hogy nem birom é ezen szövedékes fordulatot, az élet mezején tett tapasztalásim által, legalább némileg fölvilágositani.

Mind. Halljuk!

Róka. Önök mindnyájan tudni méltóztatnak, hogy én az emberek legmagasb köreiben is gyakran megfordultam, s mondhatom, mikép mindenütt azon tapasztalást tevém, hogy épen a szellemi elnyomatás az, mellynek megszüntetésére legkevesebb, vagy épen semmi nem történik. És ezt igen alapos okok igazolják, mert a szellemi kínok megszüntetése olly kiáltókká tenné az anyagiakat, hogy! Minden mesterkélés csak oda irányoztatik tehát, hogy az anyagi bajok némileg enyhítessenek, mi azután rendesen olly örömet szül, hogy a nagyobb bajok nagy részét egészen feledteti.

Mind. Helyes! Éljen!

Róka. Igy az állatkínzás elleni társulat is, az én csekély véleményem szerint, azért állott össze, mivel félt,

Digitized by Google

hogy az elnyomatott állatok agyában végre testté fog válni az általános emancipatio nagyszerü eszméje, és irtó háboru álland be az állatok részéről a fensőbbséget bitorló emberek ellen, ha némi anyagi könnyitések által a fölszabadulási vágy bennök jóidején el nem fojtatik. Ezen aggodalomra pedig saját öntudatuk vezérelheté az embereket, mert jól érzik ők keblök mélyében, hogy teljességgel nincsenek olly kitünő előjogokkal fölruháztatva a természet által, miknél fogva fölöttünk jogszerüleg korlátlanul uralkodhatnának. Ezen vakmerőnek látszó állitásomat, ugy hiszem, igen könnyü lesz alaposan bebizonyítanom.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Róka. Ezt pedig a legegyszerübb hasonlitás utján tehetem meg, minden föllengős és fényes szóáradozásba burkolt okoskodás nélkül. Tekintsünk akár fényes teremekbe, akár középrendü hajlékokba, s hány majomra fogunk akadni, hány pávára, bankára és szajkóra, kik magokat embereknek nevezik, s mégis mindent utánoznak, habár torkukat metszik is ezen oktalan erőködés által, melly tehetségöket meghaladja; magokra halmozott fényes tollaikban büszkélkednek, habár lábaik rútsága kacajt gerjeszt is; gőgösen fujják föl magokat, midőn nyilvános helyeken jelennek meg, habár saját odujok olly tisztátlan is, hogy gonosz büzével mindenkit tova riaszt; csevegnek kifogyhatlanul, ámbár magok sem értik szavaikat, melyek terhe alatt fáradtan nyög a megszeplősített levegő. Tekintsünk körül, s nem látandunk é síkolt padlókon is számos szamarat, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy semmi terhet nem hordoznak; számos ök-

Digitized by Google

röt, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem viselnek jármat, hanem más nyakába hárítják azt; számos lovat, kik csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem a rud mellett ügetnek az ostor pattogása szerint, hanem a kocsiban ülnek, és az ostort magok pattogtatják; számtalan szép ludat és libát, mellyek csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy nem koppasztatnak, hanem ők koppasztanak másokat, és e mellett szintolly szellemdúsan gágognak; nagyszámu rókákat, kik szintolly ravaszok és ármányteljesek, mint önök alázatos szolgájok, s mégsem szabad őket hajtóvadászaton lelőni, sőt gyakran még ők rendelkeznek mások vagyona, élete és böcsülete fölött; számos farkast, mellyek csak abban különböznek tisztelt társunktól, hogy az ártatlan bárányokat nem csupán éhségből fojtogatják; roppant számu együgyü juhot, mellyek csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy sem gyapjut, sem egyebet nem teremnek, hanem csupán másokét fogyasztják; számtalan kukorikoló, fényes tollu kakast, mellyek csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy a sarkantyut nem sarkukon, hanem fejökben viselik, s az esőt sem birják megjóslani, és soha nem kerülnek nyársra, habár oldalukon viselik is azt; tömérdek mormogó medvét, mellyek számtalan társuk bőrét huzzák le, ámbár tulajdon bőrük egy fillért sem ér, s e mellett mézet is szeretnek más köpüjéből orozni, ámbár ők magok rideg s keserü magányra vannak kárhoztatva; számtalan huhogó baglyokat, mellyek nemcsak nappal, hanem éjjel is sötét falak közt lappangnak, hogy legkisebb sugára sem érhesse őket a világosságnak; számos nadályt, mellyek

Digitized by Google

csak abban különböznek tisztelt társainktól, hogy nem esnek le a sebről, midőn már tele szíták magokat, mert ők soha nem telnek meg, s szivásuk által nem az egészségnek szolgálnak, hanem az általános sorvadást mozdítják elő; rendkivül sok kettős orru kopót, mellyek abban különböznek érdemes társainktól, hogy nem nyulat, farkast, rókát hajtanak, hanem tulajdon társaikat terelik a pusztító fegyver hatáskörébe; gyáva nyulakat, mellyek nem csupán az agár éles fogaitól rettegnek, hanem saját társaik előtt is meghunyászkodva remegnek, mintha nem ugyanazon nap éltető sugárai ragyognának fölöttük, s nem ugyanazon egy mindenható erőtől nyerték volna lételöket! Uraim, kérdem, van é joguk az illy embereknek büszkén lenézni az állatokra, miket leginkább csak nemtelenségben törekszenek meghaladni?!

Mind. Nincs! Nincs!

Róka. Uraim, kérdem, van é az állatoknak okuk, a dolgok illyetén állásában, meghunyászkodó elragadtatással fogadni s hálálni meg azt, hogy néhány botütéstől meg akarják őket kimélni, csupán azért, hogy eszökbe ne juthasson hatályosan követelni az őket illető egyenlőségi jogokat, mellyek a magát olly nagynak képzelő ember által jogtalanul bitoroltatnak?

Mind. Nincs! Nincs!

(Ime, az állati árnyak annyira fölhevültek, hogy az állatkínzás elleni társulatot nem pártolják, melly nem tehetne jobbat, mint ha boszuból megváltoztatná szándékát, s meggondolná, mikép annyi irtani és javítani való van még az emberek közt, minden osztály-

Digitized by Google

fokozatán a társaságnak, hogy bizony saját lelki s testi sebeinkre kellene előbb gyógyító balzsamot csöpögtetnünk, s csak azután a szamarak sorsának javítására gondolnunk, melly legtöbb esetben ugyis sokkal jobb, mint az okos — állatoké).

V.

Lehullott csillagok.

(Posvány az alvilág egyik bizonytalan részének egészen ismeretlen vidékén. A víz színtelen, erőtlen és mozdulatlan, minél fogva semmi eddig ismert növény, vagy állat nem tartózkodik benne; tetején azonban mégis beteges színü, sárgás, csillagalaku virágok, vagy

Digitized by Google

micsodák, uszkálnak, vagyis inkább hosszu, vékony, gyönge indákon lebegnek, és sajátszerü unalmasságot varázsolnak az egész szomoru tájra. Mindegyik közepén egészen olvashatlan név olvasható, mi ellenmondásnak látszik ugyan, de azért mégis megnyughatunk benne, mert az életben is elég ellenmondással találkozunk, s szinte hiában zúgolódnánk ellenök. Ezen nevek néhánya ime itt következik).

Megjátszott cselek. Zsarnok apa. Mátrai rabló. Tündér Ilona. Rontó Pál. Utóbb Debreceni ripők.

M. cselek *(bús sohajtással)*. Ugyan hány éve már, hogy mi csillagok a magyar müvészet egéről ide az örökkévalóságba hullottunk?

T. Ilona *(szendén)*. Ah, ne számítsuk az éveket, azokat ugy sem lophatja el tőlünk senki ugy, mint a dicsőséget, nemde Rontó ur?

R. Pál *(hizelegve)*. Ugy van, édes kisasszony, és mit nekünk az évek, azok soha nem változtathatják meg azon forró indulatot, melly keblünk lángtengerét tajtékzó hullámokra korbácsolja.

T. Ilona *(szemérmesen)*. Ah!

Zs. apa *(szakállába dörmög)*. Hah, kigyók, majd kitépem én vizes kebletekből a szerelem maszlagos fulánkját!

M. rabló *(dibrándozva)*. Milly szépen sütne a nap e

Digitized by Google

helyen, ha a teremtő napot alkotott volna ide! De hah! érdemes vagyok é én a napnak melegitő sugáraira, én, ki rövid életem folytában annyit raboltam? Hah, én nyomorult! Átok — vész — irtózat — oh, csak olly vizes ne volna ez a viz!

M. cselek *(félre)*. Bár mikép szövöm ármányom hálóit, nem érhetek célt! E szerelmes pár minden cseleimet kijátsza!

R. Pál *(ömledezve)*. Ah, szép kisasszony, szabad é reménylenem?

T. Ilona *(vizes pillantással)*. Reménylj, bátor lovag!

Zs. apa. Átok rátok, halljátok lapátok? Látok hozzátok!

Sokan. Hah! Jaj! Huh!

M. rabló. Milly súlyos az unalomnak súlya! Sors, a te visszatorlásod súlya iszonyatos súlylyal bir! Hah, nem azok unalmas árnyai intenek felém, kiket megraboltam? Mit akartok tőlem, borzasztó rémalakok, hiszen nincs semmim! Forditsatok le, fordítsatok föl, és semmit, semmit nem fogtok találni!

M. cselek. Sors, kérlelhetlen sors, engedd, hogy csak egyszer süljön el valamim! Mért vagyok én arra kárhoztatva, hogy mindig csak sületlen legyek és maradjak?

R. Pál *(kéjtől remegve)*. Ah!

T. Ilona *(egészen átadva)*. Oh!

Zs. apa. Mennydörgés, lánccsörgés, viharzörgés, halálhörgés, mért zenéztek olly édesen körülöttem?

Digitized by Google

(Néhány igen hosszu rövid pillanatig minden oldalról csak egyes érthetlen fölkiáltásokat hallhatni, minők visbe halóktól származni szoktak, ha még marad kiáltozásra idejök).

Sokan. Nem fogunk ma józanul és természetesen beszélgetni?

M. rabló. Nem bánom biz én, a ki ragyogása van!

Zs. apa. De ne mozduljatok mindig ide s tova, mert bizony számba fut a viz, én pedig azzal még mosdani is csak sátoros ünnepeken szoktam.

M. cselek. Magasztaljuk hát Ariadne ő nagysága szelidségét, azzal legalább egészen eredeti ujságot mondunk.

T. Ilona. Vagy beszéljünk főzésről, az igen mulattató.

R. Pál. Majd elmondom, hányszor kaptam verést az iskolában.

(Ezen beszédeken senki ne méltóztassék megütközni, mert ezek csak sokoldaluságát tanusítják a magyar müvészet egéről lehullott csillagoknak, mellyek majd igy, majd ugy, majd amugy beszélnek, a nélkül, hogy abból épen valami következtetést kellene vonni).

Mind. Jaj, elveszünk!

Zs. apa. Uj lehullott csillag!

M. rabló. Még több viz!

Mind. Magyarok istene, segíts, hiszen nem kivánhatod, hogy kétszer haljunk meg! Segítség! Segítség!

Debreceni ripők *(épen most jelent meg, s csodálkozva áll meg a tó partján, mellybe már épen rendkivül sovány szellemi lábát mártani akará. Ámbár csak*

Digitized by Google

árny, mégis iszonyu rendetlenség látszik egész alakján. Feje olly piciny, hogy alig látható, torka ellenben idomtalan bőségü, mintha csak arra lett volna alkotva, hogy hordónként öntse bele a bort, s a mellett mégis mindig férjen ki rajta egyuttal néhány vaskossággá izmosult mondás. Melle a rendkivüli belső üresség miatt be van horpadva, karjai és újai igen hosszuk, mintha nagyon szeretett volna másé után kapkodni; hasa iszonyuan föl van puffadva, mit vizibetegség csalhatlan jelének kell tekintenünk; lábai pedig olly gyöngék és vékonyak, hogy első tekintetre mindjárt akár a vak is meg lehet győződve, mikép saját erejéből teljességgel nem állhat meg, s mulhatlanul tüstént orrára kell buknia. Öltözete ellenben uj és fényes, de testi lelki hibáit mégsem rejtheti el; szóval, ezen árny megtestesült képe a cifra nyomoruságnak). Jó napot, uraim és hölgyeim, ugyan mért ijedtek meg annyira tőlem, ha szabad instálnom?

Mind. Ön megöl bennünket!

D. ripők *(bámulva)*. Én, ki olly gyönge vagyok, hogy mindjárt világra jöttemkor szörnyet haltam? Ha ha ha!

Zs. apa. Uram, ne kacagjon ön olly borzasztóan, nem látja, hogy már ajakinkat érinti a viz?

D. ripők. Látom.

M. rabló. Ha ön a tóba lép, szinte vizzé fog válni, mint mi, és akkor mulhatlanul megfúlunk.

D. ripők. Önök tehát vizenyősség miatt haltak meg?

Mind. Fájdalom, igen!

D. ripők. Oh, ugy hát méltóztassanak örvendeni, mert én azért haltam meg, mivel rendkivül száraz vol-

Digitized by Google

tam, s bizonyosan legalább felét magamba fogom színi ezen tónak. De kikhez van szerencsém, ha kérdeznem szabad?

T. Ilona. Mi mindnyájan semmiből keletkeztünk, s fölkapaszkodtunk a magyar müvészet egére csillagoknak, de azonnal lehullottunk ide.

Mind. Le ám!

D. ripők *(kitörő örömmel)*. Tehát megbukott eredeti magyar színmüvek méltóztatnak nagyságtok lenni?

Mind *(büszkén)*. Igen. A haza oltára nem volt ránk méltó!

D. ripők. Örvendek, igen örvendek!

T. Ilona *(gyöngéden)*. S kit van szerencsénk önben tisztelnünk, drága jövevény? *(Hathatósan szeretne elpirulni)*.

R. Pál *(félre)*. Hah!

D. ripők. Nevem Debreceni ripők, s reménylem, hogy itt testvérekre fogok találni, mert atyámnak igen nagy családdá szaporodtak már gyermekei.

Mind. Valóban?

D. ripők *(érzékenyen)*. Először is bizonyos Rontó Pál után kell tudakozódnom.

R. Pál *(könyezve)*. Hah, milly édes sejtés csapdossa keblem hullámait!

D. ripők *(egészen ellágyulva)*. Testvérem! *(A tóba veti magát s Rontó Pál nyakába borul)*.

Néhányan *(zokogva ráborulnak)*. Adj nekünk is helyet kebleden, mi is testvérid vagyunk! *(Hosszu ölelgetés, melly alatt a Debreceni ripők a tónak felét fölszíjja, mi által a többi színmű-árnyak mindjárt szabadabban*

Digitized by Google

lélekzhetnek, és testök felső része láthatóvá lesz; mi azonban nem igen kedvező rájok nézve, mert gyöngédségöknél fogva most már igen botrányosan ingadoznak ide s tova, miután saját elemök, a viz sem gyámolítja őket többé. E kis bajt azonban könnyen feledteté velök az, hogy most legalább szabadabban lélekzhettek, mi semmiféle más kényelemmel nem érhet föl).

Testvérek. Mi okozta halálodat?

D. ripők. Ellenségim nem akartak megérteni.

Testvérek. Minket sem!

Többiek. Minket barátaink sem értettek meg.

M. rabló. Engem pedig senki!!!

Mind. Hálátlan világ! Sors, a te neved kajánság és irigység!

Zs. apa. Legyen már vége az érzelgő felkiáltásoknak, s beszéljünk okosan. *(Általános bámulás ezen meglepő kívánat miatt, s közös kétkedés annak teljesíthetése fölött, melly szép jellemvonását a példás szerénységnek mulhatlanul meg kelle említeniünk).*

Sokan. Igen, mondjon ön híreket hajdani ismerőseinkről.

D. ripők. Szívesen.

Zs. apa. Mit csinál a derék Bánk bán?

D. ripők. Nyelvét nem tudta megkötni, s azért egészen lekötözték őt, és most már nem is mozdulhat.

T. Ilona. És testvér bátyám, a garaboncás deák?

D. ripők. Alkalmasint rövid idő mulva meg fog halni, mert Magyarországban annyira vége van már a deákságnak, hogy csak egy deák fog ott örökké élni, az pedig nem garaboncás, hanem — Ferenc.

Digitized by Google

M. rabló. Hát az én testvérem?

D. ripők. Mi a neve?

M. rabló. Egyesüljünk.

D. ripők. Nem tudom, hová lett, de annyit mondhatok, hogy Magyarország és a hozzá kapcsolt részek határai közt sehol nem lehet nyomára akadni; ugy látszik, hogy még csak nevét sem ismerik a magyarok.

M. cselek. Hát Hunyady László?

D. ripők *(sohajtva)*. Oh, annak a sorsa rendkivül szomoru. Először a hóhér vágta le fejét négy csapással, azután több iró öt csapással nyakazta őt le, végre pedig a színészek által végeztetett ki.

Mind. Szörnyüség!

Hang *(nem akarjuk minden lehullott csillag nevét kimondani, mivel érzékenyebb idegzetü apáik kétségbeesnének, ha megtudnák, hogy bálványozott gyermekeik ide jutottak, s nem a hetedik mennynek gyémánt ívboltozatán ragyognak, mint elsőrendü csillagok)*. Hát a Két pisztoly?

D. ripők. Testvérem ugyan, de mégis elmondhatom, hogy most sem ad csütörtököt, ámbár ellenségei azt mondják, hogy mind a kettő csak fojtással van töltve.

Hang. És a Tisztujitások?

D. ripők. Minden három esztendőben csak rájok kerül egyszer a sor, ha a főispán ő méltósága akarja, vagy a karok és rendek sürgetik.

Hang. Hát a Kegyenc?

D. ripők. Oh, az nem veszté el a közönség kegyét, azon egyszerü okból, mivel nem is birta soha.

Hang. És a Szökött katona?

Digitized by Google

D. ripők. Csak most kezd még igazi hatással szökni, mert már a közönséget is szökésre szoktatja.

Hang. És az Országgyülési szállás?

D. ripők. Most üresen áll, minthogy az országgyülés már elmult, de mind dicsérik, kik benne voltak.

(Ezen kérdezősködések még sokáig folytak, de nem merjük velök tovább is untatni a nyájas olvasókat, kiket az eddigi unalomért legalább annak meggondolása mindenesetre vigasztalhat némileg, hogy azok még sokkal nagyobb mértékben unatkoztak, kik a fönebbi kérdezősködők és felelőnek részint zajos, részint csöndes kimulásán és temetésén jelen voltak).

Digitized by Google

VI.

Levél pokolból.

Kedves Ernesztinám!

Becses leveled rendkivül megörvendeztete, mert meggyőződém belőle, hogy irántam most is jó indulattal viseltetel, s pincserem jó kezekbe jutott. Nem képzelheted, mennyire boldoggá tesz ez engem, még itt a boldogtalanok honában is, mellyel ezennel megismertetlek annyira, mennyire titkait közlenem szabad.

Mi nem ülünk itt tűzben, mikép talán hiszed, mert sok iró, szónok és tisztviselő van köztünk, kiknek vizenyőssége bizonyosan rég eloltotta volna a tüzet, ha az a magyarok közt rendesen magától is el nem aludnék. De nem is fázunk, mert itt lelkeink alkotják a léget, s tudod, éde-

Digitized by Google

sem, hogy azok semmitől nem fáznak, és semmiért nem hevülnek föl.

Lakostársaink számát nem mondhatom meg, mert ez titokban tartatik, de némi fogalmad mégis lehet az itteni nagy népességről, ha meggondolod, hogy husz halott közől tizennyolcnak árnya rendesen ide száll, s e szám a váltóhamisitások és védegyleti szabályok megsértése által legujabban még növekedésben van. Ne gondold azonban, hogy ezen iszonyu elnépesülés miatt végre kidöntjük határfalainkat; ettől épen nincs mit tartanunk, mert a magyar pokol nem olvadt olly parányira, mint a magyar föld, hanem eredeti nagy kiterjedését tökéletesen megtartotta.

Ezen egész alvilági birodalom számos kerületre van fölosztva, mellyek mindegyikének külön felügyelője van, nagyszámu alügyelőkkel, kik legkiáltóbb zsarnokságokat követnek el, mivel nincsenek olly bölcsen fékezve és rendezve, mint nálatok, és nem is választhatjuk őket szabadon, mint ti, hanem egy pár hatalmasb árny kénye s kedve szerint tukmálja őket nyakunkra, és mi még több: mi meg sem szabadulhatunk tőlök néhány évnél előbb, mert hiszen mindnyájan halhatlanok. Milly boldogok vagytok ti földiek, hogy nincs halhatlan tisztviselőtök!

Illyen rosz nálunk a munka fölosztása is. Nálatok, a magyar földön, nincs semmi tekintet rangra, születésre és pártfogolásra, s a legszegényebb ember előtt is nyitva áll az ut minden boldogsághoz és kitüntetéshez, mert egyedül a valódi érdem részesül mind ezekben; de nálunk, a pokolban, a legostobább filkó is megválasztatik, ha pénzes pártfogókkal bir, s ő természetesen még nagyobb bangókat fogad mellé, hogy körülötte legalább még ma-

Digitized by Google

gánál ostobábbakat is láthasson, és igy a tudatlanság itt legfőbb érdemül és ajánlatul szolgál; de kérlek, ne mondd ezt meg senkinek, különben megakadnak közügyeitek, s mindennap száz meg száz ember öngyilkossá lesz minden osztályból, csak hogy nálunk hivatalba juthasson. Szóval, itt alant a szegény ördög mindig csak az marad, ha mindennap lekoptatja is tenyereiről a bőrt, mig tekintélyeseink azért is neheztelnek, hogy alvás közben gyakran egyik oldalukról másikra kell fordulniok, mig nálatok a gazdagok csak arra használják vagyonukat, hogy a haza fölvirágzását előmozdítják, s a szegényeket kérés nélkül is gyámolítják.

Nálunk még a levegő is osztályozva van. Ne mosolyogj, édesem, mert ugyan nem borzasztó é csupán meggondolása is annak, hogy valamelly hatalmas ur, vagy tejfölös hölgy ugyanazon levegőt kényteken magába színi, melly már öt vagy hat koldus nemtelen tüdején keresztül utazott? Idegeim görcsösen vonaglanak még most is, ha meggondolom, hogy életemben nekem is milly méltatlanokkal kelle levegőben osztoznom! Most azonban minden osztálynak saját levegője van nálunk, s a tiszta természeti levegőt először mi szíjjuk be, azután a középosztályuak kapják meg, s utoljára a szegények. Sugd meg ezt legkedvesb ismerősimnek s rokonimnak, és tudom, hogy tüstént hozzám fognak sietni, hol már rég óta kész számokra a hely. Mit gondolsz, minő jutalmat kapna az, ki nálatok a levegő ezen szükséges osztályozását létesíteni birná?

Élvezeteinkről irjak? Ezekről keveset mondhatok, s különösen a szellemiek említést is alig érdemlenek. Tud-

Digitized by Google

nod kell ugyanis, édesem, hogy jó magyar iró egy sincs itt, a roszak munkáit pedig ugyan mikép olvasnók mi, kik életünkben a legjobbakban sem találtunk gyönyörüséget, ha magyarul voltak irva! Millyenek lehetnek német játékszíni mutatványaink, arról némi fogalmad leend, ha az ide csatolt „Hétfejü sárkány“ cimü pokoli életképemet elolvasod, mellyhez hasonlókat többször is fogsz tőlem kapni. Egyedül a táncot élvezhetjük teljes gyönyörrel, mivel Hadur szigoru tilalma következtében nálunk senkinek nem szabad magyarul táncolni, és igy minden kellemetlen tettetés vagy kényszerités alól föl vagyunk mentve, mi nekünk annál jobban esik, mivel életünkben gyakran csakugyan le kelle nemes tagjainkat aláznunk, hogy a vakmerő kiáltozók száját bedughassuk. Egy pár szerkesztő árnya is van köztünk, de ezeknek nem szabad köreinkbe lépniök, s csak arról irhatnak, mit cselédeink által izenünk meg nekik, kik által aztán öltözés közben néha elmondatjuk magunknak azon firkák tartalmát, mellyre egyébiránt nálnnk senki nem ügyel, minthogy a középosztálynak s szegények minden gondolata láncon van, következésképp semmi botrányos visszaélés nem történhetik. Mondhatom, ez igen okos találmány, s böcsületére válik birodalmunknak, hogy minden nem osztályunkbeli csak azon gondolatoknak van szabad használatában, miket mi veszélyeseknek és botrányosaknak nem tartunk. Ti nem is képzelhetitek, milly üdvös ez, még pedig annál inkább, mivel az ekkép elnyomottak nem is érzik, hogy el vannak nyomatva, és annál fogva nem is zúgolódnak, mi mindenesetre mégis kellemetlen, valamint a földön a rabok láncesörgésétől is irtózunk, ámbár jól tudjuk, hogy nem szabadulhatnak el, és

Digitized by Google

nem lehetnek ártalmunkra. Látod, édesem, milly sokat tanulhatnának holt ügyfeleiktől az élők!

Sétányaink egész éven át hűvösek és minden legkisebb porszemtől mentek, mert egy ügyes öreg ördög olly erőmüvet talált föl, melly az igazságtalanul elnyomott szegények sohajtásival a levegőt hűvösíti, s könyűikkel az utat felöntözi. Látod, édesem, ha ezen találmányt utánoznátok, ugy nem kellene mindig afrikai hőség és örökös por ellen panaszkodnotok. Oh, de bocsánat! Buzgalmamban szinte feledém, hogy nálatok élő magyaroknál nincsenek jogtalanul elnyomatott szegények. *)

Öltözeti rendszerünket is igen ajánlhatom, mert annál célszerűbbet nem is gondolhatni. Az alsó és középosztálybeliek igen szűk ruhákat tartoznak viselni, hogy valamikép szabadabb mozgáshoz ne szokhassanak, s a szabásnak soha nem szabad változnia, mert ha valamelly rendszernek állandóságot akarunk biztosítani, legkisebb árnyékát is mindig gondosan kerülnünk kell a változatosságnak, melly összehasonlitásokra szolgáltat alkalmat, ez pedig soha nem maradhat káros következmények nélkül a hatalomgyakorlókra nézve. Ne gondold ezen állitásomat nevetségesnek, édesem, mert ha kissé figyelmesen visszagondolsz a multakra, kénytelen leszesz magad is megvallani,

---

*) Talán az arszlánok szelét, és kacérok krokodil könyűit lehetne tehát nálunk e célra használni? Egy olvasó. **)

**) Ugy nem enyhitő szellőt, hanem pusztitó szélvészt, és nem portalan utat, hanem háborgó tengert fognánk nyerni. — Másik olvasó.

Digitized by Google

hogy a magyarok épen nem voltak olly követelők, és hangosan mindenbe avatkozók, meddig testhez szoruló szűk nadrágot viseltek, mint most, midőn a francia forradalom által megbővítetett tág nadrágban járnak. De menjünk tovább, s kénytelen leendsz megvallani, hogy a szűk gatyában járó német paraszt sokkal csöndesebb természetü, és következéskép könnyebben kormányozható, mint a lobogós gatyáju és ingű magyar paraszt, ki azt hiszi, hogy urbéri tartozásainak lerovása után ő is olly emberi jogokkal bir, mint bárki más. Ezen fontos kormányzási tan következtében tehát, csekély belátásom szerint, mindenkép arra kellene földi ügyfeleimnek törekedniök, hogy a magyarok ismét visszatérjenek hajdani szűk öltözeteikhez, s meg vagyok győződve, hogy a szájak is tüstént megszűkebbülnének, mert ugyan nem bizonyítja é ezen állításomat azon most is tapasztalható fontos körülmény, hogy a szűk nadrágu s mentéjü öreg táblabirák koránsem beszélnek olly követelő fenhangon, mint a bő nadrágu és pötyögő zekéjü fiatalok? Igen szeretném, ha jelen igénytelen soraim olly fontosságot nyerhetnének az illetők előtt, minőre azt, országlási komoly szempontból tekintve, mindenek fölött érdemesnek tartom, a veszélyesen fölcsigázott kedélyek jótékony lehangolása végett!

Mi ellenben rendesen bő köpenyben járunk, hogy mindig szél ellen fordíthassuk, s minden mozdulatunkat egyszersmind rejtve tarthassuk az érdemetlenek botrányos tekintete elől. Nekünk ezen bő viselet már csak azért is fölötte üdvös, mert — ezt négy szem közt mondom — nem tagadhatjuk, hogy sok rútító kinövésünk és egyéb fogyatkozásunk van, miket a buta tömegnek sejtenie sem sza-

Digitized by Google

bad, hogy velünk született tekintélyünket csonkitás nélkül föntarthassuk, és ez igen szükséges, mert bizony a bályányozó sem imádná a napot, ha foltjait láthatná. Egyébiránt ezen jótékony hatást nálunk még más is előmozdítja, és erre jól figyelmezz, édesem. Tudod, hogy mi a földön, igen csekély kivétellel, mind rövidlátásuak vagyunk, s alig látunk túl orrunk hegyén. Kell é mondanom, milly tömérdek bajt okoz a boszuló természet e csapása? Igen, a boszuló természet csapása ez, mellynek törvényeit mi velünk született vas következetességgel szoktuk eltapodni, s melly boszuból rövidlátást mért ránk, mellynél fogva bájainak nagy részét vagy épen nem, vagy csak mesterkélések által élvezhetjük, s nem láthatjuk jól előre a közönséges emberek azon merényeit, mellyek jogszerü túlnyomóságunk megingatására, vagy fölforgatására céloznak, s mindinkább szükebb térre szorítatva, lépésenként s önkényt engedni kénytelenítetünk, ha rögtön halomra döntetni nem akarunk. Ez itt nálunk egészen másképen van, itt mi élesen látjuk, milly balgák valánk földi pályánkon, az alsóbbak ellenben olly rövidlátásuak, hogy bátran orruknál fogva hurcolhatjuk őket, a nélkül, hogy bár csak vezető kezünket is láthatnák. Ez ám aztán a kéj, édesem, s képzelem, milly szerencsés lehetne az, ki e nagy titkot a világ valamelly élő részében felfödözhetné az illetők előtt!

De bocsánat, édesem, Figedy hercegnő már két óra óta várakozik rám az ebéddel. Szerető

Adolfinéd.

(Adolfine ő nagyságának jó étvágyat kivánva, pokoli életképét mindjárt ide levele alá függesztjük).

Digitized by Google

VII.

Hétfejü sárkány.

(Német színpad belseje az alvilágban, vagy világosabban, a pokolban. Mindenütt legnagyobb rendetlenség nyomai láthatók, mintha földi színházat szemlélne az ember. Felhők, patakok, sziklák, barlangok, palotják, bitófák, remetelakok össze vissza vannak hányva, mintha az alkotó természet csak épen most akarná működését megkezdeni. Az asztalokon bor, sör, kártya, kolbász, szalona, s egyéb frisitők, mi arra mutat, hogy próba fog a színpadon tartatni az evésből, s egyszersmind mellékesen, ha a körülmények engedendik, az előadandó szándarabból. Egyébiránt igen természetes, hogy a rendetlenség e színhelyén a történendők előadása sem lehet rendes, hanem csak megszaggatva következendik, még pedig ezek szerint).

Digitized by Google

Szinészek. Szinésznők.

1. Szinész. Ugyan ki gondolta volna, hogy még halálunk után is, mint árnyaknak, folytatnunk kellend súlyos hivatásunkat! Wurzel, hozzon nekem hamar egy darab augsburgit tormával.

2. Szinész. Ki keservre született, az halála után sem várhat enyhitést. S kit a hirnek dicső szomja bánt, az nem lelhet enyhülést. Wurzel, nekem pálinkát, fejem olly üres ma!

1. Szinésznő. Hány óra?

1. Szinész. Egy negyed tizenegyre.

1. Szinésznő. Hiszen a táblán tiz órára volt a próba kitüzve.

1. Szinész. Ön még ujonc közöttünk, s azért csodálkozik, de majd el fog ettől szokni.

1. Szinésznő. Pedig ugy siettem, hogy el ne késsem, s büntetésbe ne essem.

1. Szinész. Ettől méltán félhete is ön, ha barátja nincs a hétfejü sárkány asztalánál.

1. Szinésznő. Nem értem önt.

2. Szinésznő. Majd meg fogja érteni!

1. Szinésznő. Magyarázatot kérek.

1. Szinész. Szivesen, de vonuljunk kissé összébb, mert a hétfejü sárkánynak igen hosszu fülei vannak. Ki ajánlotta önt ide színházunkhoz?

1. Szinésznő. Hirlapok.

1. Szinész. Ugy sok baja lesz önnek! Szerepeket többnyire olly későn fog kapni, hogy rájok el nem ké-

Digitized by Google

szülhet, s a közönség előtt felsül, vagy olly szerepeket fog kapni, mellyek képességével nem egyeznek össze, és ön csakhamar el fog bocsátatni, s a hétfejü sárkány kacagva mondandja: ime, a hirlapok pártoltját nem lehete használni, közönség, ne higy a hirlapok állitásinak.

1. Színésznő. Mit kell hallanom?

Mind. Ugy van.

1. Színész. Ha azonban barátságával tiszteli önt meg a hétfejü sárkány egy tagja, ugy a törvények nem fogják önt többé kötelezni, hanem ön szabhat törvényeket, meddig a barátság tart. Akkor ön csak ugy játszik, ha akar, és a mit akar, kéjutazást tehet, gyöngélkedhetik, sőt egy pár színész vagy színésznő elbocsátatását is bátran követelhetni fogja, és büntetés alá a legnagyobb hanyagságért sem vonatandik.

Mind. Ugy van.

1. Színész. Ha ellenben e barátság terhessé válnék önre nézve idővel, s talán valamelly müveltebb iró árnyával is beszélgetne néha a müvészet érdekében, akkor rögtön legdühösb üldözési rendszer fogna ön ellen használtatni, mellyet csakhamar elbocsátatás követne.

1. Színésznő. Hallatlan!

1. Színész. Még ez mind csak gyermekség, s nagyitás nélkül mondhatom, hogy mind azt, mit ön valaha a velencei tizek tanácsáról életében olvasott, ezen hétfejü sárkányban tizszeresen föltalálhatja.

Mind. Huszszorosan!

1. Színésznő. Szinte borzadok! És micsoda tulajdonképen ezen félelmes hétfejü sárkány?

1. Színész. Vonuljunk még összébb, és el fogom

Digitized by Google

mondani. Földi életéből tudni fogja ön, hogy az állandó színházak igazgatói többnyire nagy urak, mivel e hivatal olly sok bajjal jár, hogy illő fizetést alig birnának hozzá csatolni, s igy olly embert kell választani, ki pénzre nem szorul, és dologgal sincs elhalmozva, következésképp idejét könnyen föláldozhatja a müvészet oltárára, s annak papnői és papjai körül. Tudjuk azonban azt is, hogy az, ki a munkát nem szokta meg, s dolgozni nem kénytelen, bizony csakhamar megunja a komoly elfoglaltságot, és — könnyít magán. Igy történik ez a földön, s igy történt itt nálunk a pokolban is. Igazgatónk igen jeles árny, de az igazgatást csak mellékmulatságnak tekinti, s azért az egész ügyet egy két színész kezeibe fekteté, kik megigérék, hogy kezeiket mindig tisztán fogják tartani; lehet, hogy csakugyan mosták is kezeiket, de mindnyájan jól tudjuk, hogy a szerecsen bizony hiában mosdik. Találkozott több árny, kik ezen eljárást roszalni készültek, s az egy két színész azonnal a többi főbbeket is magához csatolá, s a hétfejü sárkány megszületett; ők most heten intéznek el mindent, s szép barátságosan egymással takaróznak, és aláiratják határzataikat az igazgatóval, kedvökre henyélnek, roszul játszanak, a közönséget s közvéleményt fitymálják, és fölöttünk határtalanul zsarnokoskodnak.

1. Színésznő. Mért nem világosítják önök fel az igazgatót?

1. Színész. Ugyan mikép? Hiszen a hétfejü sárkány mindig küszöbén őrködik, ki merhetné azt tehát átlépni?

1. Színésznő. És a hirlapok hallgatnak ezen visszaélésekhez?

Digitized by Google

1. Színész. Nem hallgatnak, de szokás szerint nem hallgattatnak meg.

2. Színésznő. E mellett még a mi díjainkat is csökkenték, hogy a magokéit fölemelhessék.

1. Színésznő. Tehát önnek sem barátai azon mindenható urak?

Több színésznő. Dehogy! Hiszen már több év óta vagyunk itt, és ők csak az ujdonságokat szokták pártolni —

1. Színész *(szavába vág)*. Kivevén az uj színműveket, miktől szörnyen irtóznak, csak azért is, hogy megmutathassák, mikép ők tökéletesen függetlenek, és az egész közönség kivánatát sem tartoznak teljesíteni.

1. Színésznő. És mégsem fütyöli őket ki a közönség?

1. Színész. Nem, mert az ügyet kiméli.

Ügyelő. Berger ur, ön félórával később jött, felirom önt, és fizetni fog.

3. Színész. Hiszen a rendezők és főbb színészek sincsenek itt.

Ügyelő. Az egészen más, a mi nekik szabad, az önöknek tilos, és azonkül ők most ülést tartanak, s többi közt büntetni fogják a későn jötteket.

Mind. Szörnyü jogtalanság!

Ügyelő. Csitt! Mintha bizony még soha nem történt volna, hogy a zsebelő itéletet mond a tolvaj fejére.

4. Színész. Ez alávalóság!

Ügyelő *(hidegen)*. Jól van, önt mint nyugtalan zúgolódót adom föl, és el fog rövid uton csapatni.

Mind. Gyalázat!

Digitized by Google

Ügyelő *(fenyegetve)*. Bizony mind fölirom önöket, s makacsságuk miatt díjok csökkentetni fog.

4. Színész. Már ugyis alig élhetünk.

Ügyelő. Erre a rendező ur igy fogna válaszolni: hát akassza föl magát!

Mind. Ocsmányság!

Ügyelő. Hát Erger asszonyság hol van?

3. Színésznő. Beteg, itt az orvosi bizonyitvány.

Ügyelő. Nem ér semmit, egész fizetése föl fog függesztetni.

3. Színésznő. De valóban beteg.

Ügyelő. Mindegy.

3. Színésznő. Fekszik.

Ügyelő. Keljen föl.

3. Színésznő. Nem lehet.

Ügyelő. Hát menjen pokolba, fognám mondani, ha már ugyis itt nem volna. Betegeskedni csak előkelő színésznőknek szabad fizetésök megtartásával, az alsóbbak játszanak, vagy koplaljanak, ez a rendezőség parancsolata.

1. Színésznő. Uram, már tizenegy óra elmult.

Ügyelő. Valóban?

Mind. Igen.

Ügyelő. Ugy tehát haza takarodhatnak, ma már nem lesz próba.

Mind. Nem lesz?

Ügyelő. Nem.

1. Színész. De mikép fogunk hát játszani ma este?

Ügyelő. Akadozás nélkül, a ki lelke van, mert különben büntetést fizetnek mindnyájan.

Digitized by Google

1. Szinész. Fizessenek azok, kik okai, hogy nincs próba.

Ügyelő. Ezen zúgolódás kenyerébe kerül önnek. Mondom, lóduljanak csöndesen haza, ma nem lesz próba!

(Az árnyak csöndesen elosztanak, s alkalmasint nem is kell említenünk, hogy illyesmi csak pokolban történhetik).

1. Rendező *(hat társával a hétfejü sárkányt képezve asztalnál ül, az elnöki szék üres, mint rendesen lenni szokott, mert ez az igazgató helye. Az asztalon hirlapok és színészek folyamodásai hevernek. A pipafüst dicsfelhőt képez az ülők fölött).* Tisztelt társaim, jól érzik é önök magokat mostani helyzetökben?

Mind. Igen.

1. Rendező. Kivánják é, hogy mindig igy érezhessék magokat?

Mind. Igen.

1. Rendező. Tisztelt társaim, el kell tehát határoznunk, hogy keményen összetartunk minden ügyben.

Mind. Igen.

1. Rendező. A hirlapi békétlenkedőket meg kell vetnünk.

Mind. Igen.

1. Rendező. Az árulókat ki kell közölünk irtanunk.

Mind. Igen.

1. Rendező *(örömmel)*. Ezen öszhangzás jóllétünket biztositja.

Mind. Igen.

Digitized by Google

1. Rendező. Jelszavunk: egy mindnyájaért, s egyért mindnyájan!

Mind *(lelkesülve)*. Igen.

1. Rendező. Ez dicső!

Mind *(ábrándosan)*. Igen.

2. Rendező. Szót kérek.

Mind. Halljuk!

2. Rendező. Én hat hétre el akarok utazni, ámbár most legnagyobb szüksége van rám a színháznak.

Mind. Legyen.

3. Rendező. Au Luizának föl kell mondani, mert kiköltözött azon házból, mellyben én lakom. Ő kedvence ugyan a közönségnek, de én meg vagyok sértve, s elbocsátatását kivánom.

Mind. Legyen.

4. Rendező. Nőm díját nagyobbítani kell, de föllépni soha nem fog.

Mind. Legyen.

5. Rendező. Wau karénekes díját csökkenteni kell, mert tegnap nem vette le előttem kalapját, midőn az utca másik oldalán mellettem elhaladt.

Mind. Legyen.

6. Rendező. Mau Elízt föl kell fogadni a karba, ő nem tud ugyan énekelni, de egy jó karénekesnőt azért mégis el lehet csapni, hogy hely nyiljék számára, mert szavamat adtam neki.

Mind. Legyen.

7. Rendező. Gaul uj szindarabját nem kell eljátszani, mert szerzője egyszer igazságot mert rólam mondani.

Digitized by Google

A közönség kivánja ugyan e színdarabot látni, de én meg akarom magamat a szerzőn boszulni.

Mind. Legyen.

1. Rendező. Én mind ezekre könnyen rá fogom birni az igazgatót, s megfelelek mindnyájunkért, ha zaj találna támadni; de a sok szivesség viszonzásaul azt kivánom, hogy minden héten csak egyszer kelljen föllépnem, s mindig csak a sugó után mondhassam el szerepemet.

Mind. Legyen.

1. Rendező. Lám, milly szép az, midőn valamelly fontos ügynek kezelői illy dicsőn meg tudnak egyezni. S kimondhatjuk nyiltan, hogy az illy dicső egyetértés mellett maradandó fénynek örvendhet a gondunkra bizatott intézet.

Mind *(lelkesülve)*. Igen!!!

1. Rendező *(hizelgve)*. De most már lássunk dologhoz.

Mind *(szomoruan)*. Oh! Oh! Oh!

2. Rendező. Nekem zöldbe kell mennem.

3. Rendező. Rám a kártya vár.

4. Rendező. Alhatnám.

5. Rendező. Ihatnám.

6. Rendező. Vadászni akarok.

7. Rendező. Luizt sétányra kell vezetnem.

1. Rendező. Mind ez tüstént megtörténhetik, de egy kis foglalatossággal mégis csak ki kell alattvalóink szemeit tolnunk, kiknek szemtelensége már ugyis olly magosra növekszik, hogy ismét egy kis példáját kell mutatnunk a büntető igazságnak.

Mind *(ásitva)*. Legyen.

Digitized by Google

1. Rendező. Laufer!

Laufer *(berohan)*. Méltóztassék parancsolni, tekintetes uram.

1. Rendező. Küldje be csak kend azt — az — izét — mi is a neve?

Laufer. Heuler karénekes urat?

1. Rendező. Pimasz, a karénekes nem ur, csak targoncás ló; fülelje kend be.

Mind. Dicső!

Heuler *(bejő és illedelmesen meghajtja magát)*.

1. Rendező *(mindig hátat fordít neki, s lehető legnagyobb megvetéssel szól, melly társainak arcán édes elégültséget keletkeztet)*. Ugy látszik, maga nem fér meg bőrében, jó ember?

Heuler. Sőt inkább nagyon is bő a bőröm, mert szük fizetésem mellett egészen elsoványkodtam.

2. Rendező. Milly szemtelenség!

1. Rendező. Maga fizetését két forinttal nagyobbítatni kivánja?

Heuler. Alázatosan esedezem.

3. Rendező. Milly arcátlanság!

4. Rendező. Minden pimasz azt hiszi már, a ki ragyogása van, hogy csak az ő számára verik a pénzt.

5. Rendező. A mi müvészetünk szerzi a színháznak a pénzt, és mégis azt akarnák az illy potom emberek, hogy minden keresményünket az ő szomjas torkaikba temessük.

Heuler. Uraim —

6. Rendező. Csitt! Bizony talán még gorombáskodni

Digitized by Google

is merészel velünk ez a nép. Vagy elfeledte már maga, hogy hajdan kocsis volt, mit?

Heuler *(föllobbanva)*. Igen jól tudom, de azt is tudom, hogy ön az én helyzetemben örökre kocsis maradt volna, — ha —

6. Rendező *(dühösen)*. Ha? — Szólj, sehonnai!

Heuler *(kitörve)*. Ha föl nem akasztották volna.

Mind. Hah! El kell csapni!

7. Rendező. El vele tüstént! Kapunk mindig elég disznót, csak korpánk legyen. Ki vele!

Mind. Ki vele!

Heuler. Bocsánatért esedezem! Gyermekeim vannak — koldusbotra jutok —

Mind. Annál jobb.

4. Rendező. Minap sem akart énekelni Berta kisasszony ablaka alatt, midőn a karszemélyzetet oda hajtottuk, pedig neki van legszebb hangja az egész karban.

Mind. Szörnyü vakmerőség!

Heuler. Hiszen szerződésem illyesmit nem parancsol.

Mind. Mi vagyunk a szerződés, mi parancsolunk.

Heuler. Uraim, könyörüljenek, én akkor beteg voltam.

4. Rendező. Csak tetteté magát.

Mind. Pusztuljon!

1. Rendező. Jó ember, egyhangulag el van csapatva, mivel kötelességeit pontosan teljesiteni vonakodott, és

Digitized by Google

az igazgatósággal szemtelenül újat huzni, és gorombáskodni vakmerősködött.

Heuler *(könyesve)*. De —

Mind. Szót sem!

(A gyülés iszadva oszlott el, és a legjobb hangu karénekes nem léphetett többé föl, mert azt hivé, hogy ő is csak olly anyagból gyirt árny, mint a többi, s hogy az alvilágban igazság uralkodik).

Digitized by Google

VIII.

Kávékör.

(Kör a túlvilágon, mennyben, vagy pokolban é, vagy e kettő közt, annak meghatározása a nyájas olvasóra bizatik. A körben asztalok, vidrok és pamlagok; az asztalokban semmi, a vidrokban gyertyák, a pamlagokon hölgyek árnyai, ezekben dobogó szív, és a dobogó szívekben egy pár derék férfi arcképe, táncvigalmi jegyek, tollas kalapok és fodros ruhák halmaza alatt. Ezenkül némellyekben, a derék férfiak fölött, még pompás hintók és deli lovak is szemlélhetők, mint megannyi lényegesb részei a hölgyszívek ohajtásinak. Azt nem mondjuk, hogy e körben mély és ünnepélyes csönd uralkodik, de illetlen zajgást sem említünk, mert ez az illedéket sértené).

Digitized by Google

Hölgyek árnyai.

1. Árny *(csönget)*. Csöndet kérek!

Mind. Halljuk!

1. Árny. Annyira tehát mindnyájan szerencsésen összpontosithattuk véleményünket, hogy mi itt gyakran meglehetősen unatkozunk, főkép, mióta a nyilvános fölolvasások divatba jöttek. És ezen unalom annál iszonyuabb, mivel még csak halál által sem vonhatjuk el magunkat előle, mint az élő emberek, kik nem tudják, mit tesznek, midőn a halál ellen zúgolódnak!

Mind. Dologra!

1. Árny. Méltóztassanak feledni, hogy valaha élő némberek valánk, s legyenek szívesek szavaimat béketüréssel végig hallgatni. Én az unalom jótékony elháritására azt inditványozom, hogy e hely ezentul mindig hasonló összegyülekezésre használtassék, s hogy csak azok jelenhessenek itt meg, kiket mi ezen kitüntetésre méltóknak fogunk tartani, mert csupán rokonszenvü árnyakat szenvedhetünk meg körülöttünk, ha az unalmat még izetlenséggel is tetézni nem kivánjuk.

2. Árny. Megvallom, ezen eszme nekem nincs ellenemre, ámbár életemben, magas helyzetemnél fogva, a társulási szellemnek nem igen nagy barátnéja valék; de a rokonszenv említése arról biztositván, hogy itt csak hozzánk méltó egyenlő jellemekkel fogunk találkozni, a tisztelt szónok árny inditványát örömest pártolom.

3. Árny. Én szinte annál örömestebb hozzájárulok, mivel erősen hiszem, hogy elegendő jellemszilárdsággal

Digitized by Google

birandunk, tőlünk minden idegen elemet távol tartani, s azért azt hiszem, hogy jelszóul ezt kellene választanunk: egyesült, hogy kirekesszen.

Mind. Helyes! Éljen!

4. Árny. Magától értetvén, hogy minden belépni kivánó uj árny derekasan megrostáltassék, s csak a szavazók három negyedének megegyezése mellett vetethessék föl.

Mind. Ugy van.

5. Árny. Engedelmet kérek, hogy a szabályok tüzesen folyó alkotását kissé megszakasztom; de szabad legyen megjegyzenem, mikép földi életünk folytában a gyermeket mindenek előtt meg szoktuk keresztelni. Azt hiszem tehát, hogy ezen összegyülekezésnek, mikép unaloműzési szándékunkat a tisztelt inditványozóné nevezni méltóztatott, mindenek előtt nevet kellene adnunk.

4. Árny. Ez igen helyes megjegyzés, mert csak kell, hogy megmondhassuk: hová megyünk, vagy honnan jövünk.

6. Árny. Ezen kifejezésre igen lényeges és alázatos megjegyzésem van.

Mind. Halljuk!

6 Árny. Én azt bátorkodom mély tisztelettel hinni, minden legcsekélyebb szándéka nélkül a személyeskedésnek, hogy mi árnyak, szellemszerü természetünknél fogva, tulajdonképen nem megyünk és nem is jövünk, hanem mindig csak lebegünk.

4. Árny. Ezen barátságos utba igazitást köszönettel veszem, s olly lényeges fontosságunak tartom, hogy azt

Digitized by Google

nyilvános hálával viszonoztatni, és jegyzőkönyvbe iktatás által a feledés örvényéből kiragadtatni ohajtom.

Mind. Éljen!

6. Árny *(érzékenyen)*. Köszönöm ezen ünnepélyes megtiszteltetést, ámbár meg kell vallanom, hogy érdemetlen vagyok rá, mert csak polgári kötelességemet teljesítettem, s nem élünk már a világban, hol a bohó emberek az illyest is holmi cifra és nevetséges kitüntetésre tartják méltónak.

Mind. Helyes!

4. Árny. De fogjuk föl ismét a vitatás fonalát, és határozzuk meg összegyülekezésünk nevét. Én legcélszerübbnek hiszem az egyszerü és ismert Kaszino nevet.

3. Árny. Világért sem, hiszen férjem ott unta magát agyon, miután engem is majd halálra untatott.

4. Árny. Hátha üdvleldének neveznők?

2. Árny. Az illy nehéz szó nem magyar nyelvre való, aztán nem keresünk mi üdvet, mert ez elégültlenséget föltétezne, ez pedig csak az alacson származásuak egyetlen kizáró szabaditéka, s nem érdemes, hogy őket ettől megfosztani akarjuk, miután egyebök ugy sincs.

4. Árny. Igaz, erre nem is gondoltam.

3. Árny. Megvan, legyen fecsegde!

1. Árny. Ah, talán csak nem kivánja ön, hogy a földi divatujságok egyik cikkét használjuk címnek, mi, kik az illy dibdábságoktól mindig megvetéssel fordultunk el?

Mind. Nem kell! Nem kell!

1. Árny. De mit szólnak önök a gyülde szóhoz?

2. Árny. Nem épen rosz ugyan, de nagyon határzot-

Digitized by Google

tan magában foglalja a teendőt, az az, hogy össze kell gyülnünk; már pedig elveinknél fogva minden illy határzott értelmezést kerülni tartozunk, főleg, ha az még kötelezés zománcát is viseli magán.

Mind. Helyes!

4. Árny. Tehát gondüzde.

7. Árny. Ah, milly ötlet! Hiszen életünkben sem volt soha gondunk semmire, hát most ugyan mikép vethetnénk nyakunkba illy rút igát.

Mind. Nem kell! Nem kell!

7. Árny. Hát főhölgymulda, az az főurhölgyek mulatóhelye.

2. Árny. Igen szépen, uriasan hangzik ugyan, de azon da és de végzésü szavak olly rosz bűzben állnak mindenütt, hogy majd csak holmi haszontalan elménckedéseknek tennők ki magunkat használata által.

Mind. Mást! Mást!

1. Árny. Hah, jutott már valami eszembe, olly elnevezés, mellyre mindent foghatni, a nélkül, hogy legkevesebbre is kötelezne, s mellynek paizsa alatt táncolni és aludni, mulatni és unatkozni egyenlőn lehet; szóval olly elnevezés, melly semmit nem jelent, és mégis mindenre alkalmas.

Mind. Halljuk!

1. Árny *(ünnepélyesen)*. Kör.

Mind *(meglepetve)*. Kör?!

1. Árny. Igen.

2. Árny. Ennek igen szép s mély jelentősége van, tudniillik azok, kik alkotják, mindig körben forognak, célt soha nem érnek, következésképp céltalanul működnek, és

Digitized by Google

igy soha nem lehet rájok fogni, hogy valamit tettek, erre pedig nekünk mindig különös tekintettel kell lennünk.

Mind. Ugy van!

3. Árny. Bocsánatot kérek, én a véleményben tökéletesen osztozom ugyan, de mégis azt hiszem, hogy a kör elébe még valamit kell tennünk, különben gonosz nyelvü ellenségeink még valamikép ő betüt találnának oda függeszteni, s annak aztán még gonoszabb értelme lenne, mint midőn Gennaro a Borgia névről az első betűt levágta.

Mind. Helyes.

2. Árny. Legyen dalkör.

Mind. Oh! Oh!

4. Árny. Kérem, hiszen azért nem következik, hogy énekelnünk kelljen. Hány cím van a világon, mellynek viselői teljességgel nem felelnek meg értelmének? Mi is majd csak azért viseljük ezt, hogy legyen.

2. Árny. Nem lehet, mert dalkör mégis mindenesetre valami szellemi tartalmat gyanítat, és ezt gondosan kerülnünk kell, ha elveinkhez hivek akarunk maradni.

Mind. Ugy van!

1. Árny. Tehát legyen kávékör. A kávét ugy hiszem mindnyájan szeretjük, s ez semmi veszélyes elvet nem foglal magában.

2. Árny. A thea magasb rangu szó és ital ugyan, de mégis megnyugszom a kávéban, mert a theát sok gonosz tréfára használták már a szegény nadrágtalanok, kik majd megpukkadnak iszonyu méreg miatt, hogy ezen drága italban nem részesülhetnek.

3. Árny. Tehát kávékör!

Mind. Kávékör! Éljen!

Digitized by Google

1. Árny. Az elnevezésen szerencsésen átesvén, határozzuk meg, hogy mit fogunk itt cselekedni?

Mind. Semmit! Mi nem szoktunk cselekedni!

1. Árny. Engedelmet kérek, hiszen én ezen kifejezésemet csak ugy értettem, mennyiben az ülés is cselekvés.

Mind. Már ez más!

1. Árny. Tehát legfőbb cselekvési elvünk: az időt olly módon fogyasztani, hogy semmi szellemi, vagy anyagi haszon ne származzék belőle, az unalom hatályos eltávolitása mellett.

Mind. Éljen!

2. Árny. Ennél fogva a játék minden nemét gyakorlani fogjuk, mennyiben az illedéket nem sértik.

3. Árny. Az olvasást csak legszükségesb esetben gyakoroljuk kivételkép, még a legnagyobb lehetőségnél is ritkábban.

Mind. Helyes!

4. Árny. Beszédeink oda lesznek irányoztatva, hogy valamikép haszon ne származzék belőlök, valamelly célszerü ismeretek terjesztése által.

5. Árny. Természetesen, mert hiszen nem szándékunk tudós gyülekezetet alkotni, vagy iskolát járni.

Mind. Ugy van!

6. Árny. Néha zenézünk, mert ugy hiszem, hogy ez azon időtöltések egyike, mellyek semmiféle hasznot nem hoznak.

Mind. Természetesen!

7. Árny. Legtöbb esetben pedig lakmározni fogunk, melly időfogyasztásra alkalmat és ürügyet mindenkor találhatni.

Digitized by Google

Mind. Éljen! Éljen! Éljen!

1. Árny. Egyébiránt elveink ismert szilárdságánál fogva tökéletesen meg vagyok győződve, mikép a tisztelt tagnők e helyen mindenkor vigyázni fognak, hogy valami hasznosat vagy korszerüt még csak ne is gondoljanak.

2. Árny. Ez igen fontos megjegyzés, mivel pedig mi árnyak szellemi szemeinkkel a gondolatokat is látjuk, tehát csekély véleményem szerint hatalmazzunk föl négy tagnőt, hogy a gondolatokra ügyeljenek, s minden legparányibbat is, melly veszélyesnek, vagy hasznosnak látszik, mindjárt keletkezésekor semmitsenek meg, hogy lábra kapásuk által józan rendszerünket és szokásainkat föl ne forgathassák.

Mind. Helyes! Éljen!

(Ez a kávékör megalapitásának a túlvilágon valódi története, mellynek elmondása után csak azt sajnáljuk, hogy nem szabad elmondanunk: mikép lehet a veszélyes gondolatokat még kipattanásuk előtt megsemmiteni?)

Digitized by Google

IX.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

Nyájas leveledre nem válaszolhattam mindjárt, mert Gubó hercegnőnél leveled vételekor már három óra óta várakoztak rám az ebéddel, s kedélyes soraid miatt sok fő fő gyomor valamennyire kozmás eledeleket kényszerült nemes redői közé befogadni, ámbár azokba rendesen kevés ízetlenség szokott jutni; s mi különös a természet megfoghatlan titkos játéka: ezen gyomrok tulajdonosinak szájából, vagy helyesebben ajakiról, mégis vajmi sok ízetlenség kerül ki! Várakozásuk azonban engem épen nem aggasztott, mert a gyorsaságot mindenben bálványozom ugyan, de azokat szeretem visszatorlásul várakoztatni, kik mindenben elmaradnak. S milly élvezetemül szolgált a sok savanyu

Digitized by Google

arc látása, mellyek iszonyu aggályt fejezének ki, annak meggondolása miatt, hogy az elkésés miatt ma már talán csak kétszer fognak ehetni, ámbár még nem volt több esti hat óránál. De semmi, most már legalább némi fogalmuk lehet arról, hogy mi fájdalmas az elkésés!

Rólad is megemlékezének, s azt jegyzék meg, hogy mind azoknak, kik olly hűn ragaszkodnak a maradás józan elvéhez, mint te, jutalmul örökre életben kellene maradniok. S ezt én is őszintén ohajtom, mert akkor legalább azon reménynyel kecsegtethetnők magunkat mi ellenségei minden pangó maradásnak, hogy a tulvilágon csupán kedves társaságban fogunk mulathatni, kárpótlásul az itteni mellőzhetlen sérelmes összevegyülésért.

Mellettem leginkább két öreg ur beszéde köté le figyelmemet, mert ez volt a legelmésebb, mit két óra alatt hallék. Szóról szóra közlöm.

„Mi ujság?“

„El kell őt csábítanom.“

„Kit?“

„Habár tizezer forintomba kerül is.“

„Ej, ej, öreg kópé barátom!“

„Birnom kell őt.“

„Szép?“

„Nem tudom, még nem láttam, de már többször élvezém munkáját.“

„Kiről beszél ön?“

„Kiről másról, mint e ház szakácsáról?“

„Vagy ugy!“

„Megkettőztetem díját, s halálom után nagy nyugdíjt

Digitized by Google

rendelek számára; minden áron el kell őt csábítanom, mert üdvömet csak az ő főztében találhatom föl!"

„Ah, igaz, mennyit irt ön alá a gyermekkórház számára?"

„Semmit. A szakácsot birnom kell, ha egész súlyát aranynyal mérem is föl!"

Látod, kedves Adolfine, hogy nálunk még most is minden a régi jó állapotban van, mert a fönebbi párbeszéd volt a legérdekesb, mit harminc ajakról két óra alatt hallék. Tudom, hogy ennek olvasása még árnyadat is örömtől fogja megremegtetni, mert meggyőzend arról, hogy elvrokonid még mindig a régiek, s most is az által tűnnek ki leginkább, hogy semmiben nem tüntetik ki magokat.

De térjünk fontosabb tárgyakra.

Hölgyeink most is szörnyü bő és feszes alszoknyákat viselnek, mit némellyek csupán a változó divat szeszélyének iparkodnak tulajdonítani; én ellenben meg vagyok győződve, hogy ezt is a most uralkodó politikai ragálytól kell származtatni, mellynek fő jellemvonása: mindent más színben állítni elő, mint minőben az valóban van. S ugyan nem mutatnak é ezen szoknyák is egészen mást, mint mit valóban tartalmaznak, s nem szintolly fölfuvalkodottak é, mint a maradás politikai szónokai?

Rád nézve kissé szomoru ujságot is kell irnom, képzeld csak, nálunk már a nép is mulatni kezd! Az ember szinte örvendeni szeretne e meglepő fordulat fölött, ha nem birna egyszersmind szomoru oldallal. A népnek megengedtetik, hogy egész héten át verejtékével szerzett pénzecskéjét vasárnap, például a városerdőben elkölthesse, s e

Digitized by Google

végre mindenféle ragyogó igéretekkel oda kecsegtetik. S a jó nép hisz az igéretnek, mert hiszen egyedül ezen hiedelem megszokása által kapcsoltatik a nyomoru élethez, melly ránézve nélkülzések láncolata, hogy másoknak élvezet árja lehessen. Az ember megszokásnak állata, s épen azért mindig ujra hisz a hiedelmében kijátszatott nép, mert hiszen ezt már megszokta, s nem is gondolja máskép lehetőnek. Az illy ünnepély alkalmával, mellyre csalételül a nép neve függesztetik, leginkább csak azok mulatnak ismét, kik nem tartoznak a nép közé; mert ugyan nem mulatság é azt szemlélni, hogy az egyszerü néppel még azt is el lehet hitetni, mikép ő mulat, ámbár tulajdonképen inkább csak másoknak mulatsági tárgyul szolgál!

A lánchid lassacskán halad az épitésben, és sokan igen örülnek, hogy össze fogja a két várost csatolni; én inkább szeretném, ha lánc helyett kölcsönös szeretet és egyetértés kapcsolná egymáshoz Budapestet; de hiában, a magyarnak már természetében fekszik, hogy még a jóra is kényszerítetnie kell, mert a hosszu megszokás végre természetté válik, habár ellenkező irányban gyakoroltatott is.

Mégis különös, hogy a hajdankor minden dicsőségét acéllal víta ki, a mostani pedig csak vas és gőz által boldogul, s a folyamokat, utakat és embereket vasra vereti, hogy fölöttük korlátlanul uralkodhassék, még pedig gőz által, melly részint szénből, részint — tuskókból keletkezik.

Tetemes bánatodra bár, de mégis meg kell irnom, hogy Pesten országház fog épülni, legalább a tervek már készülnek. Közel kilencszáz esztendeig nem volt tehát háza a magyarnak, s csak zsellérkedett, és ezen idő alatt csak tervkészitésig juthatott; ha a kivitel ugyanannyi időt

Digitized by Google

fog igényleni, ugy aztán senki nem mondhatja, hogy rohanva haladunk. Minő lesz e ház, azt még nem tudhatni, némellyek vörös márványból kivánják épitetni, hogy színe legyen; de ez nem igen alapos ok, mert falai közt bizonyosan különben is elég szín lesz; egyébiránt némellyek mint bizonyosat akarják tudni, hogy külsején mindenesetre egyszinüség fog uralkodni, belől pedig kétszinüség, s tetején háromszinüség, minthogy nemzeti zászlónknak három színe van. Én csak azt ohajtom, hogy tágas legyen az épület, mert a magyarok nem igen férnek meg egymással. Pedig arról sem szabad megfeledkezni az épitőnek, hogy a szólásszabadság számára is kell benne helynek maradni, még pedig kettős helynek, hogy ki ne szoruljon egészen, midőn az egyik párt megtagadja tőle a tartózkodhatás jogát.

Itt, eszmetársulat utján, eszembe ötlik, hogy a szabadságot asszonyi alakban szokták fösteni, és én ezt igen helyesnek hiszem, mert ugyan nem eseng é utána minden férfias szellemü nemzet? Ugy van, a szabadság szép asszony, és mi magyarok azért nem birjuk még, mert magunk sem átallottuk már többször nyilvánosan elmondani, hogy még csak gyermek nemzet vagyunk; az önbecsét érző szép asszony pedig soha nem fog pelyhes arcu gyerkőccel nádlováról fecsegni, hanem csak erőteljes férfit szorithat magasztos eszméktől hőn dobogó keblére. Iparkodjunk tehát, hogy bajuszunk minél előbb nagyra növekedjék, s vigasztaljuk magunkat azzal, hogy nekünk legalább távolból remény mosolyg még, mert a gyermek nemzetből erőteljes férfi válhatik, mig a vén Európa — mert igy neveztetik — már épen nem is reménylheti, hogy

Digitized by Google

egykor keblére ölelhetendi azon szép isteni hölgyet, ki most más világrészben a mézeshetek utólsó boldog pillanatait élvezi, és talán hajlandó lesz idővel, mint virító özvegy, megizmosulandó karjaink közé röpülni. —

Ugy látszik, édes Adolfiném, hogy ma csak busítnom kell érzékeny szívedet. Képzeld csak, itt Budapesten a születési uraságot iszonyu csapás fenyegeti, melly elől a legfényesb nevek sem menekülhetnek. A háziurakat értem. Ezek most legnagyobb tekintélylyel birnak a két városban, ámbár leginkább csak polgári származásuak. Higy szavamnak, nincs olly fényes hivatal, mellyért annyi reményteljes férfi futkosna, mint egyetlen háromemeletes ház birtokáért, s ezért mindent, még szabadságukat is föláldozni készek, ha ráadásul lyánykezet kell elfogadniok. A legnagyobb ur is minden évben négyszer kénytelen rettegni a polgári háziurtól; illy hatalommal még a tízezer főnyi kortestömeg sem dicsekhetik, melly minden három évben csak egyszer remegtetheti meg az illetőket. Azt mondod talán, hogy ez mindig igy vala? Igen csalatkozol, mert a polgári háziurak száma most iszonyuan növekszik, miután a váltótörvények sok ősi családházat ingóvá tettek, minél fogva sokan adóznak most böcsületes csizmadiának, kik a hazának nem akartak adózni. E mellett csak azt csodálom, hogy a háziasszonyok még most sem játszanak valami fontos szerepet. Ugyan nem az é ennek oka, hogy a háziasságot nem akarják ismerni a mostani polgári háziasszonyok?

De be kell levelemet fejeznem, mert nagy estélyre vagyok hivatalos, hol már egy óra óta várakoznak rám

Digitized by Google

ezen igénytelen barátságos csevegésem miatt. Itt azonban nem hallgathatok el egy igen nevezetes és életbe vágó észrevételt, mellyet bizonyosan méltányolni fogsz.

Ti mindentől irtóztok, mi az alantabbaknak némi túlnyomóságot adhatna a magosabbak fölött, s azt hiszitek, hogy minden felsőbb osztály korlátlan tiszteletet igényelhet az alsóbbtól, a nélkül, hogy ez által viszont valamire kötelezetnék. Ti azt hiszitek, hogy még a pázsittól is zöldebb színt, s a csalogánytól is édesebb hangokat követelhettek, mint mások. Ti ellenben fényes estélyeiteken magatok is állandóan vétkeztek ezen elv ellen. Ti kártyáztok, és semmi szorongást nem éreztek kiváltságosan dobogó kebletekben, midőn a tromf hetes is bűntelenül elüti a legyezős hölgyet; vagy talán azt hiszitek, hogy a tromf mindig csak a ti kezetekben lehet? Ha már csakugyan kártyáznotok kell, tehát legalább tromf nélkül játszatok, mert a rosz példa veszélyesen maga után ragad. A sakjátékot pedig egészen száműznötök kell fényes termeitekből, ha fontolóra veszitek azon borzasztó következményeket, miket annak látásá szülhet aranyozott karszékeitek körül sürgő cselédeitek által, hogy egyetlen paraszt még a sakjáték legfőbb személyét is hátrálásra kényszeritheti!

Reménylem, hogy ezen fontos figyelmeztetés által tartósan megnyeré szívedet változatlanul hű

Ernesztinád.

Digitized by Google

(Reménylyük, hogy e komoly figyelmeztetés következtében, legalább nyilvános helyeken, a tromf és sakjáték használata tilalmaztatni fog a pokolban, hová ezen levél intézve van.)

(Vége a második füzetnek.)

Digitized by Google

Tartalom.

		Lap.
I.	Szerkesztők és segédeik	1
II.	Tigris költészet	10
III.	Honi	17
IV.	Állatkínzás	25
V.	Lehullott csillagok	35
VI.	Levél pokolból	44
VII.	Hétfejü sárkány	51
VIII.	Kávékör	63
IX.	Levél pokolba	71

Digitized by Google

Pesten. Nyomtatta Trattner-Károlyi.

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

HARMADIK FÜZET.

Digitized by Google

Digitized by Google

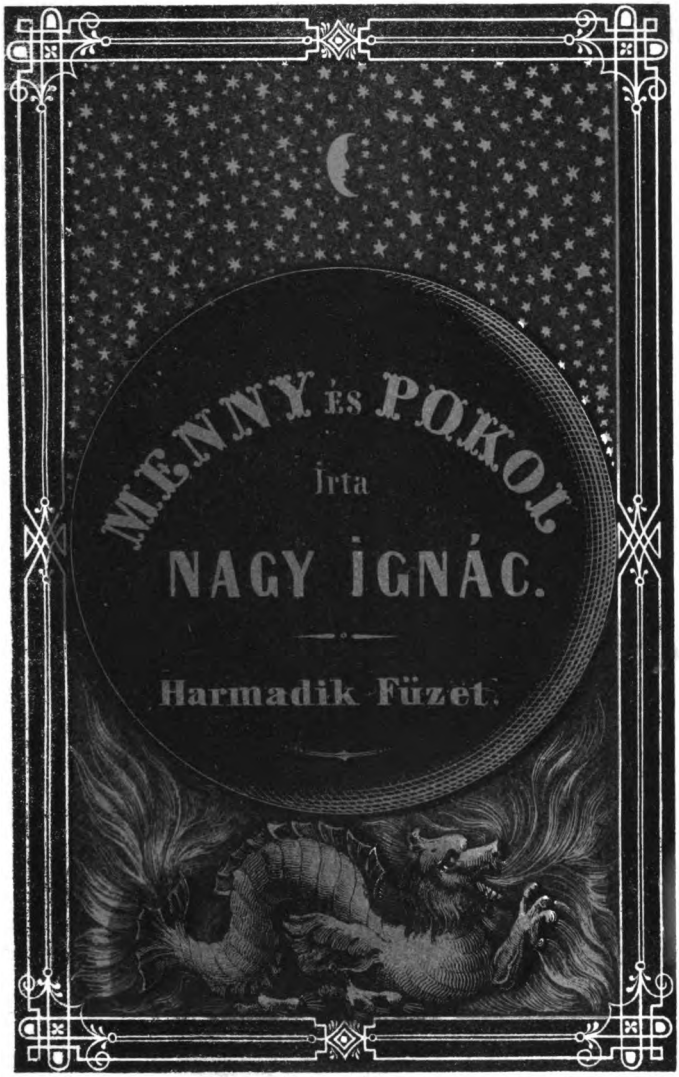

Digitized by Google

Digitized by Google

MENNY ÉS POKOL.

IRTA

NAGY IGNÁC.

HARMADIK FÜZET.

BUDAPESTEN,
HARTLEBEN K. A. TULAJDONA.
1846.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Emancipatio.

(A fönségest csak egy lépés választja el a nevetségestől, ezen állitást annál inkább hihetni, mivel némelly emberekben e két ellenkező eszmét még csak egy lépés sem választja el egymástól, minthogy egyedül külsejök fenséges, belsejök pedig szörnyen nevetséges. Ennél fogva senki nem fog szavunk igazságában kételkedni, ha állitjuk, hogy a magyar menny és magyar pokol közt is csak egy lépés van. Ezen lépésnyi tér azonban nem hever parlagul, mint a magyar puszták vagy elmék nagy része, hanem azon árnyak ideiglenes elfogadtatására használtatik, mellyek meghaltak ugyan, de csak

Digitized by Google

rövid időre, s ezen hely leginkább csak országgyülés után szokott megnépesülni, előtte pedig igen megürül, minthogy mi magyarok nagyon szeretjük e közmondást: ha akarom, vemhes, ha akarom, nem vemhes; mit az is tanusít, hogy a nehéz juhászbundát télen hideg, nyáron pedig meleg ellen szoktuk használni. Egyébiránt e helyre nemcsak agyonólmosbotozott eszmék gyülekeznek, hanem olly emberek árnyai is, kikről csak országgyülés alatt tudjuk, hogy élnek. Ezen emberek aztán mulatoznak az eszmékkel, s gyakran a szomszéd mennyből és pokolból is beleszólnak az árnyak, mi aztán néha valódi kerületi jelenetté fajulna, ha Hadur hatalmas szava rendre nem utasitaná a korlátlanul zajgókat. Az országgyülési emberi árnyakat megnevezhetnők ugyan, mert egyik országgyüléstől másikig rendesen az egész ország elfeledi őket, de nem akarjuk az által őket érdemetlen nevezetességre juttatni, s azért csak névtelenül fognak föllépni. Végre meg kell még nagyobb világosság s rövidség kedveért jegyzenünk, hogy a pokolbeli árnyakat Hang, a mennybelieket pedig Szózat cím alatt fogjuk beszéltetni. Árnyak alatt pedig ezuttal azokat kérjük értetni, kik sem az egyik, sem másik helyen, azaz sem mennyben, sem pokolban, hanem a kettő közt vannak, mint nemesek és parasztok közt a polgárok, kik nem nyergeltetnek ugyan meg, de ők sem nyergelhetnek meg másokat).

Digitized by Google

Eszmék. Árnyak. Szózatok. Hangok. Emancipatio. Hadur szava.

1. Hang. Ugyan megszaporodtak uraságtok, mint eső után a gomba.

1. Árny. Annyiban igaza van uraságodnak, hogy a mi működéseink után sokan olly hirtelen tolják föl fejöket, mint a gomba.

1. Szózat. Az igaz, még pedig annál magosabbra, minél mérgesebbek, mert a mérges gomba mindig gyorsabban nagyobbul.

Eszmék. Mi nem vagyunk okai, hogy ide szorultunk.

1. Hang. Ej, mit látok, ősiség bácsi is ismét itt van, utóljára bizony ablakfa lesz belőle, annyira megszokja, hogy sem künn, sem benn nem lehet.

2. Szózat. Rövid idő mulva bizonyosan önhez fog költözni.

Ősiség. Bizony szeretnék is már megpihenni, hiszen ugy bánnak velem, mint az egyszeri kis kutyával, mellynek füléből minden héten csak egy falatkát vágtak el, hogy ne fájjon neki nagyon.

1. Szózat. Még ez kevés büntetés azon sok bajért, mit ön okozott.

1. Hang. Majd fölüdülhet nálunk, mert bizonyosan senki nem fogja visszakövetelni.

2. Szózat. Hát ön kicsoda, ha szabad kérdeznem? Önt még nem láttuk itt.

Irói tulajdon. Az én nevem Irói tulajdon, tisztelettel legyen mondva.

Digitized by Google

Mind. Nem ismerjük.

I. tulajdon. Elhiszem, hiszen önök mindnyájan magyarok voltak, s megnyugtatásukra mondhatom, hogy a felvilágon sem akartak velem ismeretséget kötni az élő magyarok.

1. Szózat. Az igen természetes, mert önnek tudós illata van, ezt pedig gondosan kerülik a tudatlanok.

2. Szózat. Ugy van, s valamint a gazdagnak rendesen ellenségei a szegények, ugy a tudományos müveltséget is gyülölik, vagy kegyesen lenézik a szellemi szegények és ügyefogyottak.

I. tulajdon. Azért gondoskodtak nagy készséggel arról, hogy A. ökre le ne rághasson B. mezején egy pár füszálat; azzal mindazáltal épen nem siettek magokat fárasztani, hogy az elme kincsei óva legyenek méltatlan kezek sérelmes bitorlásai ellen.

1. Hang. Hja, a mivel maga nem bir az ember, annak elvesztése félelmét nem is érezheti, valamint a született vaknak sincs a színek becséről fogalma.

Hitelintézet. Vigasztalja magát barátom uram azzal, hogy együtt s egyenlő okból maradtunk el.

1. Szózat. Igaz, ki maga nem birhat hitellel, másoknak sem törekszik azt biztositani.

2. Hang. Még is különös, hogy a magyar mindig hitt és hisz, és még sincs hitele.

1. Árny. Azt épen nem kell csodálni, mert mindig akkor hitt, mikor nem kellett volna.

1. Szózat. De mit látok? Ön is itt van, tisztelt Hivatalképesség uram, hiszen ön nem bukott meg?

Digitized by Google

Hivatalképesség. Igaz, de csak papiron maradtam, a bötüt pedig halottnak szokták nevezni.

1. Árny. Mért követelt ön olly sokat, érte volna be kevéssel.

Hivatalképesség. A törvényt, véleményem szerint, tökéletesen, minden kibuvó hátulsó ajtócska nélkül, végre kell hajtani, különben csak vétkes gúny marad az egész torzképi ünnepélyeskedés.

1. Hang. Ha ha ha! Nagyon látszik, hogy ön még rendkivül ujonc eszme, különben tudná, hogy Magyarországban a magyarok a magyar törvényt csak magyarosan szokták végrehajtani, azaz, csak ugy, hogy jusson is, maradjon is.

1. Szózat. Elég szomoru!

1. Hang. Dehogy szomoru ez, hiszen nekünk is szaporodnunk kell itt, különben a magyar mennyet majd tágítani kellene. De mit látok? Igen tisztelt Háziadó ur még csak meg sem mozdul, talán beteg?

Háziadó *(gyöngén nyögve)*. De mennyire! Először ólmos botokkal törék össze csontaimat, azután bicskákkal csapolák ki szivem vérét, s végre rosz forintosokkal verték ki szemeimet. Minden pillanatban végképi halálomat várom. Ah! — Oh!

1. Szózat. Vigasztalódjék, barátom uram, ön nem fog végkép meghalni, hanem rövid idő mulva tartós életre s legjobb egészségre ébredend.

1. Árny. Bajosan hiszem, mert jobban ismerem a magyart; két garason sem vásárolja az meg hazája boldogságát, s inkább száz aranyat fizet egy kan agárért.

1. Szózat. Én bizom, mert sokan már csakugyan lő-

Digitized by Google

dözni kezdnek az előítélet borzas fejére, s ez megtermi üdvös gyümölcseit.

1. Hang. Én csak azt mondom, hogy korán sült el a pisztoly.

2. Szózat. Ezt csak azok hiszik, kik minden vadat magok szeretnének lelőni, s vadásztársaikat nem örömest juttatják lövéshez.

1. Szózat. Szomszéd, nem ismeri ön azon szellemet, melly cifra rongyos ruhában ott a sarokban alszik?

2. Szózat. Nem ismerem.

1. Szózat. A mint látszik, nagyon el van hagyatva. Tisztelt eszme urak, kicsoda azon alvó társuk, ott a zugban?

Eszmék. A magyar Színházigazgatás.

1. Szózat. Szeretnék vele beszélni.

2. Szózat. Kérem, költsék föl.

1. Árny. Ne is fárasszák magokat vele! Eleget cibáltuk és szólitgattuk, de nemcsak föl nem ébred, hanem még álmában sem beszél.

1. Hang. Talán fáradt.

2. Hang. Dehogy, hiszen még nem is mozdult, sem itt, sem a földön.

1. Szózat. S mi lesz a szinészetből?

1. Hang. Semmi.

2. Szózat. Ez nem sok.

1. Szózat. De csak van helyettese az érdemes alvó szellemnek?

1. Árny. Még pedig kettő, és igen hatalmas mind a kettő.

1. Szózat. Kik azok?

Digitized by Google

1. Árny. Ármány és szerelem.

2. Szózat. Schillertől?

1. Árny. Többektől.

2. Árny. Ah, uj vendég jő.

1. Árny. Nagyon öreg, és mégsem ismerem.

1. Hang. Öltözete kopott.

2. Hang. Kezeiben üres tárcák.

1. Szózat. Vállai üres erszények súlya alatt görnyedeznek.

2. Szózat. Minden költségéből kifogyott a szerencsétlen.

3. Szózat. Lépéseit gúnykacaj követi.

1. Hang. Egészen el van gyöngülve.

1. Árny. Körünkbe akar lépni.

2. Árny. Ne bocsássuk be.

1. Árny. Jövevény, megállj, ki vagy?

Jövevény *(töredező hangon)*. Olly eszme vagyok, melly a világ teremtésekor született, s az emberek mégsem akarnak elfogadni.

1. Árny. Mi a neved?

Jövevény. Emancipatio.

1. Hang. Ah, te vagy azon engedetlen makacs szellem, mellyet milliók utasítnak hozzánk, s melly mégsem akar hozzánk örökre leszállani?

Emancipatio. Nem makacsságból nem akarok örökre fölhagyni kérelmeimmel, hanem azért, mivel a gondolathoz vannak láncolva lépteim, s meddig a gondolat szabad, addig nem szabad küzdéseimmel fölhagynom.

1. Árny. Következetesség parancsolja, hogy innen is visszautasítsunk, távozzál!

Digitized by Google

2. Árny. Köztünk nincs helyed.

1. Árny. Mi nem ismerjük a szabad gondolatot, következéskép téged sem fogadhatunk el.

3. Árny. Pusztulj!

1. Hang. Még mi sem adhatunk neked helyet.

2. Hang. Elveid veszélyesek.

3. Hang. Föllázítnád társaink legnagyobb részét.

Emancipatio. De, uraim, méltóztassanak okaimat meghallgatni —

1. Árny. Szavad csengése jó ugyan, de kivánatod veszélyes.

1. Hang. Pusztító.

2. Hang. Ocsmány.

Emancipatio. Hová legyek tehát?!

1. Szózat. Jer hozzánk.

2. Szózat. Nálunk a jogtalanságot nem ismerik.

Emancipatio. Mit keressek tehát ott? Hiszen épen azon átok fekszik rajtam, hogy oda nem mehetek, hol a jogtalanságot nem ismerik; ott pedig engem nem szívelnek meg, hol jogtalanság uralkodik.

1. Árny. Függeszd magadat ég és föld közé, az üres levegőben senkit nem fogsz háborgatni.

2. Árny. Ugy van.

Emancipatio. Sorsom iszonyu, mert még csak semmivé sem lehetek, hanem mindig saját kínaimból kell uj táplálékot nyernem. Semmíts meg, hatalmas Hadur, és végezd kínaimat!

1. Árny. Ha ha ha!

2. Árny. Majd bizony épen veled fog bibelődni a hatalmas Hadur!

Digitized by Google

1. Árny. Távozzál!

2. Árny. Ne boszantsd füleinket.

1. Hang. Eh, sok fér azokba, hiszen elég nagyok.

2. Hang. Olly hosszuk, mint zsebeik.

3. Árny. Pusztulj, gonosz eszme, már itt is versenygő egyenetlenkedést okoznak lázitó szavaid.

Hadur szava. Csönd és béke!

Mind. Hah!

Hadur szava. Minden eszme, mellyet születni engedék, életbe fog lépni. Az ember csak késleltethet, de valamint nem alkothat, ugy nem is semmithet meg. Emancipatio, te magad vagy oka, hogy népem fülei eddig zárva maradtak, mert szavaidat nem érté. Érezd a magyarnak érzelmeit, szólj hozzá nyelvén, s bizonyosan meg fog érteni. Térj vissza tehát a földre, és cselekedjél szavaim szerint, s panaszra többé nem lesz okod.

(Hadur e szavait mély csönd követé, s az Emancipatio ismét fölemelkedék a magyar földre; igen természetes azonban, hogy sem azt nem tudhatjuk, mikor érkezendik ide vissza, mivel a tulvilági közlekedési eszközöket nem ismerjük, s nem merjük hinni, hogy ott már vasutak léteznek, és azt sem sejthetjük, hogy követni fogja é Hadur jó tanácsát, dmbár ezen utóbbit igen szeretjük reménylení, mert a nélkül bizony soha nem fog boldogulni).

Digitized by Google

II.

Szólásszabadság.

(A földön egyik ember soha nem mondja a másiknak: „Lódulj mennyországba!“ — Ezt ellenben mindnyájan hallhatjuk: „Lódulj pokolba!“ — mi az emberi indulatot az ő nemességének mivolta szerint igen érzékeny színekkel fösti, ha erre egyébiránt még szükség lehetne, mtután az emberi jellem gyönyörüségét már az is elég világosan tanusitja, hogy egykor csak két testvér élt az egész világban, s mégis már megölte egyik a másikat. Ezt csak azért mondottuk el, hogy némileg igazoljuk azon eljárásunkat, melly szerint mi is gyakrabban vagyunk pokolban, mint az ellenkező helyen, hová különben sem küldettünk soha, mig pokolba már igen gyakran utasitattunk azok által, kik ellen félig meddig bebizonyitani merészkedtünk

Digitized by Google

azt, hogy ők annak érdemes lakóivá képzik magokat. Meg kell most még jegyzenünk, hogy a pokol nagy vaskapu által van elzáratva, mert kitünőbb helyekre bejelentés nélkül nem juthatni. A pokolnak ezen kapuján jelenleg rendkivül zörgetnek, s a kapus hihetőleg nagyon goromba lesz ezen illetlenkedés miatt, mert budapesti hidvámszedők árnyai közől választatott).

Árnyak. Kapus.

Kapus. Ördög és pokol!

Árnyak. Nyisd ki!

Kapus. Jégeső likgassa meg rongyos lelkeiteket.

Árnyak. Hamar.

Kapus. Várjatok, semmirevaló betyárok, mert —

Árnyak. Betörjük a kaput, ha tüstént ki nem nyitod, vén gazember!

Kapus *(félre)*. Ezer ördög! Ezek ugyan gorombák, bizonyosan előkelő árnyak; sietnem kell, mert itteni pártjuk rendkivül hatalmas, még kiugrathatnának hivatalomból.

Árnyak. Nyisd ki, vén naplopó.

Kapus. Hát ki kopog?

Árnyak. Mi gondod rá?

Kapus *(félre)*. De már csakugyan vagy igen előkelő árnyak, vagy szemtelen arszlánok! *(Hangosan)*. Bocsánatot kérek, de a név, rang és egyéb körülmények jegyzőkönyvbe iktatása nélkül senkit nem szabad bebocsátanom, mert igen sok csavargó jár most, ki ismeretlenül

Digitized by Google

szeretné itt nálunk gazságait kipihenni, mellyekért a földön nem találhatott akasztófát. Tehát méltóztassanak szólani, még pedig olly körülményesen, mintha gyülésen velős rövidséggel kellene beszélniök.

Árnyak *(legélénkebb kifejezésével a legiszonyubb türelmetlenségnek)*. A magyar szólásszabadság van itt! Nyiss kaput, és hallgass, különben —

Kapus *(csodálkozva)*. Kicsoda?

Árnyak *(mint fön)*. A magyar szólásszabadság!

Kapus. Furcsa! Én csak egy hét előtt haltam meg, és a szólásszabadságot még csak hiréből sem ismertem Magyarországban; legfölebb csak egy hetes csecsemő lehet tehát, de azt sem hihetem, mert hangja olly iszonyuan goromba, mintha ötven esztendeig szedte volna a hidvámot Budapesten!

Árnyak *(tombolva)*. Nyiss kaput a szólásszabadságnak, vén ördög, mert letörjük szarvaidat!

Kapus *(félre)*. Ugyan ki mondta meg nekik, hogy feleségem szarvakat rakott homlokomra? *(Durván)*. Elég legyen már a faggatás! Az urak sokan vannak, a mint hallom, beszéljenek egyenként. Mellyik a szólásszabadság?

Árnyak *(mint fön)*. Mi mindnyájan a szólásszabadságot alkotjuk.

Kapus *(mérgesen)*. Már micsoda beszéd ez? Részegek az urak, vagy azt hiszik, hogy a poklot csak bolondok lakják? Most mindjárt kiuszitom három komondoromat. Már ugyan mikép lehetne sok árny csak egy?!

1. Árny *(a többihez)*. Már világosan kell e pimasz kapussal szólanunk, különben itéletnapig künn maradunk.

Digitized by Google

2. Árny. Szólj hát, mert végre itt sem fogadtatunk el, mint Magyarországban. Légy kissé udvariasb, hiszen tudod, hogy az ördögnek is kell néha gyertyát gyujtani.

1. Árny. Csak hogy aztán ugy ne járjunk, mint a világban, hol senki nem akart bennünket megérteni.

Kapus. Hát hallok é már valamit?

1. Árny. Édes kapus gazda, értsük meg egymást.

Kapus *(félre)*. De már csavargók! *(Hangosan)* Szóljatok hát szaporán, különben olajjal forrázlak el kapum elől.

1. Árny. Mi csakugyan a szólásszabadságot jelképezzük Magyarországban, az az, mi uj szók vagyunk, s uj szókat minden faragó béres is eszkábálhat Magyarországban, a nélkül hogy e merényért bár csak füleit is levágnák; ezen uj szók csinálhatásából áll tehát a magyar szólásszabadság.

Kapus *(nagy csodálkozással)*. Mesebeszéd ez, atyafiak, hiszen én azt tanultam egy nagy politikustól, mióta itt vagyok, hogy az a szólásszabadság, ha azt, mit gondolunk, mindenütt teljes szabadsággal kimondhatjuk, és ezért semmi bántalom, vagy megsértés nem érhet bennünket.

1. Árny. Meglehet, hogy igaza van, kapus gazda, de illyen szólásszabadság Magyarországban nincs, mert ott bizony agyon is verik az emberek egymást, ha szabadon ki merik mondani véleményöket. Mondom, Magyarországban most még egyedül csak belőlünk áll a szólásszabadság, mert uj szót még a bolondnak is szabad csinálnia.

Kapus. Hát a régieket hová teszik?

Digitized by Google

1. Árny. Azokat részint megnyirják, egyiknek fejét, másiknak farkát vagdalván el, részint pedig kettőből egyet, vagy egyből kettőt csinálnak.

Kapus. Ah, azért nem értik hát most meg egymást a magyarok, s minduntalan a legjobbak is egymás üstökébe kapnak.

1. Árny. Ugy van. Sok uj szót meg ugy csinálnak, hogy valami egészen uj hangzásu farkat ragasztnak a régiek testéhez.

Kapus. Ah, itthon vagyok már, hallottam én már erről! Sok ollyan van ám itt már, atyafiak, nem unjátok meg magatokat.

1. Árny. Igazán?

Kapus. Egy pár nap előtt láttam őket a pokol legtávolabb zugában kucorogni, mert itt a legnyomorultabb ördög sem áll velök szóba, minthogy hajdani nyelvök megszeplősitőit megvetik és gyűlölik.

1. Árny. És kicsodák azok?

Kapus. Hát egy egész sereg nok, nök, azután olly tömérdek ány, meg ény és ony, hogy még most is nyámog tőle a szám. Ugyan szóljatok, egy embert sem akasztottak még föl a magyar nyelv elkorcsosításaért?

1. Árny. Nem.

Kapus. Pedig egy árnytól azt hallottam, hogy most már törvény védelmezi a magyar nyelvet.

1. Árny. Igen, de magyar törvény.

Kapus. Értelek. De szólj, hát ti mik vagytok tulajdonképen? Nokok, nökök, ányok, ények, vagy onyok?

1. Árny *(sohajtva)*. A mi végzésünk da és de!

Digitized by Google

Kapus. Tehát kaloda volt alkotótok eszében, mellyet megérdemlett, midőn titeket fűzfakéregből faragott. Él é még?

1. Árny. Igen, de csak ugy, mintha már nem is élne.

Kapus. Büntetésül csapdába szorítom, mihelyt ide hozza ábrázatát. Sokáig éltetek, szegény nyomorékok?

1. Árny. Oh, nem, csak születtünk és meghaltunk!

Kapus. Egészségtekre váljék! És mindnyájan meghaltatok?

1. Árny. Nem, néhányan még lézengnek a honban.

Kapus. Sajnálom. Hát rajta hamar, jelentsétek be magatokat egymásután, és aztán lóduljatok a többihez.

1. Árny. Én őrjde vagyok.

Kapus. Tehát bolondok háza? Jól van, hagyj magadban helyet faragód számára. Kotródjál be.

2. Árny. Én boncda.

Kapus. Belőled ugyan senki nem boncol ki okosat. Lódulj.

3. Árny. Én lakda.

Kapus. Mi az?

3. Árny. Katonai laktanya.

Kapus. Jól van, ott veszszőzzék meg alkotódat. Pusztulj.

4. Árny. Én lőde.

Kapus. Mi az?

4. Árny. Lövészház.

Kapus. Ne hagyj el béketürés! Lődörögj a többi után.

5. Árny. Én gyülde.

Digitized by Google

Kapus. Hát ez micsoda fán terem?

5. Árny. Kertekben este zene, világitás és eszem iszom szokott lenni, és ezt nevezték el így.

Kapus. Oszolj!

6. Árny. Én nyomda.

Kapus. Ezt sem értem.

6. Árny. Ez könyvmühely, mellyben könyveket nyomnak.

Kapus. Hát Magyarországban már nem nyomnak mást?

6. Árny. De igen, igy például a tyukszemet csizma nyomja.

Kapus. Mért nem nevezik tehát a csizmát lábnyomdának?

6. Árny. A parasztokat az urbér nyomja sok helyen.

Kapus. Hát mért nem nevezik az urbért parasztnyomdának?

6. Árny. Nem tudom.

Kapus. Hát ugyan ki érti aztán, hogy a nyomda épen könyvnyomda, és nem más? Nyomd be magadat a kapun, boldogtalan!

7. Árny. Én mezde.

Kapus. Mi ez?

7. Árny. Ruhatár.

Kapus. Be veled.

8. Árny. Én imoda.

Kapus *(kiált)*. Hová?

8. Árny. Imoda, azaz templom.

Kapus. A te faragód füleit sem vágták el?

Digitized by Google

8. Árny. Nem.

Kapus. Kár, mert ugyancsak hosszuk lehetnek. Lódulj.

9. Árny. Én pénzde.

Kapus. Az az pénzláda, de nincs benne pénz; na, ez megjárja, előkelő urak használhatják. Menj be békével.

10. Árny. Én torda.

Kapus. Ez falu, vagy város, ha emlékezetem nem csal?

10. Árny. Nem, ez étterem, mellyben lakomákat tartanak.

Kapus. Pusztulj, szerencsétlen.

11. Árny. Én kóroda.

Kapus. Olly kert, mellyben csak kóró terem? Ez nem rosz, mert Magyarországban sok gyom terem.

11. Árny. Nem, e néven a kórház egyik teremét nevezik.

Kapus. Menj szemeim elől, mert iszonyuan forr már bennem a méreg.

12. Árny. Én számda.

13. Árny. Én olvasda.

14. Árny. Én üdvlelde.

15. Árny. Én — —

Kapus *(a kapu mindkét szárnyát kitárva, dühös kifakadással)*. Én pokolra kárhoztam ugyan, de valamint a legnagyobb gyilkosnak sem lehet kétszer levágni fejét, ugy engem sem érhet kétszeres büntetés. Én tehát nem hallgatom ki irtózatos neveiteket, mellyek hallásával a pokol minden képzelt kínai sem érnek föl. Pusztuljatok hirtelen, különben megbánom nagylelküségemet, s még a

Digitized by Google

pokol kapuit is bezárom előttetek, ti ocsmány bakói a szép magyar nyelvnek, melly ellen még az ördögnek sem lehet kifogása!

(A sok da és de rémülten ugrott a pokol fenekére, s mi csak azt kivánjuk, hogy onnan többé ki ne szabaduljanak, hogy sok társaik is minél előbb kövessék őket, s hogy a magyar szólásszabadságnak ezen irtózatos nemét minél előbb más örvendetesebb váltsa föl.)

Digitized by Google

III.

Bor és viz.

(Hadur kihallgatási tereme, pazarlás és fény nélkül, de nyitott ajtókkal, miken mindenki bejelentés nélkül jöket s távozhatik. Az igazság s kegyesség szobrai sehol nem láthatók, mert ugyan kinek tekintete nyomulhatna Hadur szivéig? Roppant törvénykönyvnek nyoma sincs, mert a természet szivbe vési törvényeit, s hol igazság uralkodik, ott könnyü azok szerint az itélet. Őrt őrmagul sem lelhetni e teremben, mert a szeretet olly védfal, melly mögött mindenki legbiztosabb gondtalanságban élhet. Nyilt marok helyett nyilt szó uralkodik itt, s épen azért nem igen reménylhetni, hogy ezen eljárás a földön utánzásra találjon, minél fogva egyéb jelességeinek leirását fölöslegnek tartjuk).

Digitized by Google

Hadur. Borok. Árnyak.

Hadur. Ohajtások küldöttségét látom szivemhez közeliteni Magyarországból. Szóljatok, mit kivántok?

Borok. Segélyedet, oh, Hadur!

Hadur. Titeket Magyarország borainak ohajtásai léptettek életbe, nyilatkozzatok tehát bátran, hiszen a bor még a legelzárkozottabb ember nyelvét is megnyitja, vagy föloldja. Szóljatok!

Borok. A viz ellen kell panaszkodnunk, oh, hatalmas Hadur!

Hadur. A viz ellen?

Borok. Igen.

Hadur. A leghasznosb elem ellen! Ez érett megfontolást igényel.

Borok. Bölcseségedben bizunk, oh, Hadur!

Hadur. De én a másokét sem mellőzöm el. Kedvelt árnyaimnak milliói, vannak é köztetek őszinte és hő barátai a viznek?

Négy árny. Igen, mi négyen.

Hadur. Kedvelt árnyaim milliói, több nincs köztetek?

Mind. Nincs.

Borok *(kitörő örömmel)*. Hah, mienk a győzelem!

Hadur. Lassan, hű magyar boraim! Négy szózat is eldöntő súlylyal birhat, ha fontos okok által támogattatik. Ti négyen, kik őszinte és hő barátai vagytok a viznek,

Digitized by Google

védni fogjátok e hasznos elemet a magyarországi borok vádjai ellen, s végső itéletemet a vitatkozás igazsága szerint fogom kimondani.

Mind. Éljen!

Hadur. Hű magyar boraim, szóljatok nyiltan, és minden tartózkodás nélkül, mintha emberi nyelvvel beszélnétek a negyedik itce után.

Mind. Halljuk!

Borok. Szeretett fejdelmünk s testvérünk, dicső tokaji, szólj.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Tokaji. Hatalmas Hadur, a viz annyira elnyomott bennünket, hogy panaszaink sokasága miatt szóhoz is alig juthatok. Hajdan a betegnek erősitésül bort rendeltek, most ellenben annyira vizezik kivül belől, mint a szenyes ruhát.

1. Árny. Ez igen természetes, mert most nem olly tiszták az emberek, mint hajdan.

Tokaji. Az egészségesek is csak vizet isznak.

2. Árny. Mert az emberek most olly gyöngék, hogy a bor, melly hajdan erősíte, most csak kábitó erővel birhatna.

Somlyai. Mért gyöngülnek tehát a vizivás divatozása óta még inkább?

2. Árny. Mert a jelen kor ereje gyöngeségből áll.

Neszmélyi. A viznek tolakodása kimondhatlanul szemtelen, akaratunk ellenére közünkbe vegyül.

3. Árny. Hogy tüzes nedveteket ártalmatlanná tegye.

Badacsonyi. Mért nem vegyül tehát össze az olajjal?

Digitized by Google

4. Árny. Mert az természetével ellenkezik.

Villányi. A legujabb verseket is elfoglalta már a viz.

1. Árny. Hogy tisztábbak legyenek azoknál, mellyek csak a bort és részegeskedést magasztalják.

Egri. A vizivásnak kell tulajdonítani, hogy a házasságok mindinkább gyérülnek Magyarországban.

2. Árny. Csak nem akarod talán azt mondani azzal, hogy az ember leginkább csak részeg fejjel határozza magát házasságra?

Visontai. Az ujságokat is tüzes vezércikkek helyett most már többnyire csak vizárcikkek lepik el.

3. Árny. Mellyek a gerjesztett tüzet mind a mellett sem fogják eloltani, s igy e miatt sem lehet alaposan vádolni a vizet.

Érmelléki. A viz nekünk olly engesztelhetlen ellenségünk, hogy a folyók kiáradásakor is mindenek előtt csak a pincéket foglalja el, hogy bennünk kárt tehessen.

1. Árny. Már ebben meg kell nyugodnotok, mert a gyarló világban minden alantabb helyzetüek el vannak nyomatva. Költözzetek padlásra, a magosban nem ismerik a bántalmakat.

Bakator. A viz minden évben tömérdek károkat okoz.

2. Árny. De gőzzé is tud ám válni, és akkor nagy hasznot hajt roppant erejével, folyókon és vasutakon.

Szegzárdi. Az bizonyosan borral élt, ki a gőzt feltalálta, s az első próbát saját fején tapasztalta, érezvén, hogy a mi gőzünk akarata ellenére is irányt ad lábainak.

Digitized by Google

2. Árny. De nem üdvöset, mert azon irány sárba, gödörbe viszi az embereket, és gyakran nyakukat szegi.

Szegzárdi. Hát a gőzkatlanok szétpattanása?

2. Árny. Az csak kivételkép történik meg néha.

Karlovici. A vizivás divatozása óta csak vizes beszédeket lehet hallani.

3. Árny. Hol a magyarok beszédeket tartanak, ott soha nem hiányzik a szalmatüz, s igy a vizes beszéd igen szükséges annak eloltására.

Ménesi. Mégis csak mienk az elsőség, mert ugyan ki hallott valaha nemes vizről szólani, de mi borok nemesek vagyunk.

4. Árny. Oh, barátom, ezen okodat ne is említsd a mai világban, mert a nemesség előjogainak ideje immár lejárt. Most Magyarországban a legfontosabb, legdíszesebb, legjövedelmezőbb hivatalokra is juthatnak már a nem nemesek; sőt mi több, még táblabirókká is lehetnek! Jobb lesz tehát, ha nemességteket nem is említitek, mert különben a mostani fölvilágosult században épen minden rokonszenv meg fog iránttatok szünni.

Budai. Bár csak legalább dunavizet ne innának az emberek, mert az nem honi.

1. Árny. Már ez alapos észrevétel, ezt magam is pártolnám, ha az ellágyult embereknek jót nem tenne a Duna lágy vize.

Hadur. Az okok mindkét részről elég alaposak, de mégsem olly fontosak, hogy bármellyikre kényszeritő rendszabályt tehetnének szükségessé. A viz hasznait nem lehet tagadni, valamint azt sem, hogy a borok el vannak hanyagoltatva, a mi szinte nem igazságos, mert minden-

Digitized by Google

esetre nagy érdemekkel birnak. De vigasztalódjatok, hű magyar boraim, sorsotok rövid idő mulva sokkal jobbra fog fordulni. A magyarok most a haladásnak csaknem minden mezején csatát vinak, s mit ti nem is sejthettek, azt én világosan látom; ők diadalt fognak nyerni minden szent törekvésökben, és lehetne é diadalt bor nélkül ünnepleni? Miután pedig minden jó magyar csak honi borral hangolhatja kedélyét nemzeti örömre, igen természetes, hogy ti, hű magyar boraim, ismét illő díszre fogtok emelkedni; főkép, ha iparkodtok, hogy csak magasb lelkesülésre buzditsátok a magyart, s lábairól soha le ne verjétek, mert ha valaha, ugy most ugyancsak erősen kell lábain állania, hogy talpalatnyi tért se veszitsen szellemi hóditásaiból.

(A borok meglehetősen elégülve távoztak, mert hiszen magyar borok, a magyar pedig biztatással is beért; egyébiránt mi részünkről ezentúl szívesen elkövetendünk mindent, hogy legalább ellenünk panaszuk ne lehessen.)

Digitized by Google

IV.

Hölgyek forradalma.

(Terem a túlvilágban. Mennyben é vagy pokolban, azt megmondanunk fölösleg, mert a teremben csak hölgyek árnyai vannak, hölgyek pedig a mennyet pokollá, és a poklot menynyé változtathatják.)

Hölgyek árnyai.

1. Árny *(legyezőjét összecsapva)*. Ez tovább nem maradhat igy, én nyilt forradalomra szavazok.

2. Árny. Én is.

Mind. Mi mindnyájan!

1. Árny. A világ fölfordult. A férfiak annyira asszo-

Digitized by Google

nyokká lettek, hogy az uralkodói szerep többé nem maradhat hatalmukban. Ime, mi e teremben kétezren vagyunk, mindnyájan ártatlan hajadonok árnyai, kiket egyetlen magyar farsang külde ide, és pedig csupán a müveltebb körökből, a helyett, hogy fejkötőt nyomott volna fürteinkre.

Mind. Gyalázat!

1. Árny. És e miatt csak a férfiakat okolhatjuk, uralkodásuknak tehát határt kell szabnunk.

2. Árny. Ugy van, mert a férfi nevet ocsmányul bitorolják.

3. Árny. Férfiaknak akarnak neveztetni, és még csak meg sem tudnak házasodni!

4. Árny. Pedig ez legfőbb rendeltetésök.

Mind. És legszentebb!

1. Árny. Tekintsük csak meg a teremtés ezen urait az igazság fáklyájának fényénél, s majd meglátjuk, hogy nem bitorolják é uralkodásukat! Képzeljük, hogy Budapesten vagyunk, tekintsünk egy cukrászboltba, akár melyikbe. Hány emberi alak ül benne, illatos hajjal, karpereces keztyüvel, nyelvhegyen csemegézve? Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Tekintsünk színházba. Számos uracsot látunk ott, kik alig birnak mesésen kiszáradt gyufaszerü lábszáraikon állani, és mégsem mernek leülni, hogy fehér nadrágukat össze ne törjék. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Tizenkét és egy óra közt a Váciutcában karöltve látunk uracsokat sétálni, kiknek darázsderekát széles

Digitized by Google

heveder szorítja össze, hogy mellényök ki ne menjen cirkalmozott alakjából. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Néhány fiatal ember áll valamelly utcasarkon, s minden arra menő hölgy kalapja alá szemtelenül hunyorganak. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Egy hintót dühösen ragadnak tova a lovak, egyenesen egy játszó gyermekcsoport felé, több fiatal ember rémülve kapu alá menekül a vész elől. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. A hon érdeke kivánja, hogy határain kivül semmit ne keressenek a honfiak, s mégis találkoznak sokan, kik még kezeiket sem akarják honival ruházni, ámbár azon bálványozott kezek még semmit nem lendítettek a hazáért. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Hány van köztünk, ki férfi ajakiról hamis esküt nem hallott?

Mind. Egy sincs.

1. Árny. És mégis férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Száz és ezer embert látunk magosabbak egyetlen kegymosolyáért földig hajladozni. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Ismét százan és ezren a legparányibb hivatalocskát, vagy befolyást is készek legszentebb meggyőződéseik föláldozásával megvásárlani. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Ismét százan henyén szivarozzák el az időt,

Digitized by Google

midőn a honnak minden fejre, minden szívre, minden kézre szüksége van. Megérdemlik ezek a férfi nevet?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások pocsolyába vetik pénzöket, s a haza oltárára egyetlen fillért sem tesznek fölöslegökből; vagy mosolyt derítnek vele szép arcokra, mig a hon egyetlen könyüjét sem iparkodnak letörleni. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Vannak, kik nyelvökön böcsületet pörgetnek, s szivökben nyulfészket hordoznak. Férfiak teszik ezt?

Mind. Nem.

1. Árny. Sokan a gyülésekben nem a vitatás fonalát követik figyelmökkel, hanem a hölgyek arcszinét birálgatják. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások abban iparkodnak magokat kitüntetni, hogy melyik bir közölök akkor is legtöbbet inni, midőn nem szomjas, s eszöknek utolsó maradványit is eltemetik. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Százat találhatni, kik, iskoláikon átuszván, az étlapon és játékszini cédulán kivül többé semmi egyebet nem olvasnak. Férfiak ezek?

Mind. Nem.

1. Árny. Sokan csak azzal hiszik férfiasságukat kimutathatni, ha beszédeikkel a hölgyek arcait vérpirosra csalánozhatják. Illik ez férfiakhoz?

Mind. Nem.

1. Árny. Mások egyedül abban lelik gyönyörüségö-

Digitized by Google

ket, ha lovakat és kutyákat kínozhatnak. Férfiakhoz illő ez?

Mind. Nem.

1. Árny. Valamelly idegen müvésznő távozik a színházból, vagy hangversenyteremből, s százan állnak künn a szakadó záporban, hogy a „megfoghatlan" müvésznő köpenyét, vagy nagykendőjét ittas szemekkel nyelhessék el. Illy férfiaktól várhatja fölvirágoztatását a haza?

Mind. Nem.

1. Árny. Ismét ezren vannak, kik ezreket harácsolnak el kártyán, mig ezer honfitársukat az éhség halálszine kisérti. Ki bizhatnék illy egyénekben bekövetkezhető általános vész szomoru napjaiban?

Mind. Senki.

1. Árny. Ezrek és ezrekkel találkozhatunk, kik, ha legédesb anyjok, a haza, saját nyelvén szólítná meg őket, a legnyájasb szavakra sem tudnának válaszolni. Van é az illyeneknél érdemetlenebb teremtés a férfi nevezetre a föld hátán?

Mind. Nincs! Nincs!

1. Árny. Hát ugyan mért bitorolják a férfi nevezetet, s vele kapcsolatban levő uralkodást? Ki birna ellenünk ennyi hibát bebizonyitani?

Mind. Senki!

1. Árny. A mi pedig van bennök jelességből, ugyan nem találhatni é azt föl bennünk is?

Mind. Még nagyobb mértékben.

2. Árny. Én jól lovaglok.

3. Árny. Én vívok.

Digitized by Google

4. Árny. Én jól tudok uszni.

5. Árny. Én költő vagyok.

6. Árny. A politikai vezércikkeket könyv nélkül tudom.

7. Árny. Az országgyülési naplóból akár leckét tarthatnék.

8. Árny. Én jó vadász vagyok.

9. Árny. Én egy megyei közgyülést sem mulasztok el.

10. Árny. Én reggeltől késő estig mindig olvasok.

11. Árny. Én minden női foglalatosságtól undorodom.

12. Árny. A félelmet nevéről sem ismerem!

Mind. Le a házasságkerülő férfiakkal!

1. Árny *(szomoruan)*. Ah, hová ragada bennünket a lelkesülés! Hiszen mi már csak árnyak vagyunk, s a történteket többé nem változtathatjuk meg. Zokogjatok, szerencsétlenek, kik velünk együtt túlvilágra vittétek pártátokat!

(És lőn általános nagy zokogás, a pártban maradásnak miatta. Bizony mondjuk nektek, boldogtalan szép árnyak, hogy nem tagadhatni azokat, miket a férfiak ellen elsoroltatok; mind azokból azonban csak azt lehet következtetni, hogy mind a két félben sok a hiba. A férfiak nagy része csakugyan megszünt férfi lenni, habár térdét verdesné is szakálla; a hölgyek nagy része ellenben férfivá erőködik lenni, habár megtagadá is tőlök a bölcs természet a szakállat. Hogy a

Digitized by Google

természeti rendeltetés ezen fonák fölcserélése nem szülhet jót, az további bizonyitás nélkül is világos. Ha e ferde irány uralkodni megszünik, akkor bizonyosan ismét nagyobb kelendősége lesz a fejkötőknek, mert a vér soha nem válik vizzé!)

Digitized by Google

V.

Életmentés.

(Szomoru, elhagyatott vidék menny és pokol közt, de szorosan ezen utóbbinak határa mellett, a részvétlenség fagyos birodalmában. Mozgó csontvázak, melylyek alkotása mutatja, hogy roppant erővel hatottak volna, ha a részvétlenség meg nem fosztandá őket az izmoktól, s hustól, melly ezeket takarja. Mind megannyi elhunyt társulatok árnyai ezek, mellyek részint keletkezésök közben haltak meg, mivel magokban hordák a halál magvát, mellyet talán sehol nem hinteget olly bőkezüleg a részvétlenség, mint épen Magyarországban, mellynek termékeny földében mindenkor megtermi gyászos gyümölcseit. Szabad legyen e boldogtalan társulatok neveit elhallgatnunk, mert ollyanok is van-

Digitized by Google

nak ezen árnyak közt, mellyek itt e földön azt hiszik, hogy ők még élnek, melly boldogságukat rögtön megsemmíteni nem akarjuk. Nevezzük őket tehát csak egyszerüen árnyaknak, ezzel nem fogjuk őket sérteni, mert hiszen létező társulatainkat is legnagyobb részben olly állapotba helyezék a „mostoha körülmények", hogy csak árnyaik annak, minek lenniök kellene, ha —).

Árnyak. Életmentés.

1. Árny. Ugy látszik, hogy csakugyan nem csalatkoztak azok, kik mondák, hogy Magyarországnak még van jövendője.

2. Árny. Ez az, mi a haldoklót is vigasztalja, ámbár nem is sejtheti: minő lesz tulajdonképen az ohajtott és reménylt jövendő.

1. Árny. Oh, én nem igy értem szavaimat! Én azt hiszem, mikép Magyarországnak még fényes jövendője lesz, s hogy annak küszöbét már át is lépte.

2. Árny. És ugyan miből következteted azt?

1. Árny. Már három napja, hogy egyetlen magyar társulat, vagy egyesület sem halt meg! Illy fényes eredményt még csak álmodni sem mertem volna.

2. Árny. Szegény hazánk, hogy még ezt is fényes szerencsének kell mondanunk!

3. Árny. Bár mondhatnók, de ime, örömünknek ismét gyászszá kell változnia! Nem látjátok azon uj társulatot, melly nyughelyünkhez közelít?

Digitized by Google

1. Árny. Hah, valóban ugy van! mennyi üdv terjed homlokáról, s mégis meg kelle halnia!

2. Árny. Mindjárt keletkezésekor halt meg, mert még egészen tiszta.

3. Árny. Semmi magányérdek nem undokithatá még el.

1. Árny. Oh, ez és a szörnyü részvétlenség a legüdvösb társulatnak, s idővel az egyesülési szellemnek is sirt áshat!

2. Árny. Ugyan ki lehet ezen ujabb áldozata a magyar lelkesülés pillanatnyi föllobbanásának?

1. Árny. Ki tudja, nem ismét hideg éjszaki szél oltá é el a szép lelkesülés lobogó szövétnekét.

2. Árny. Fájdalom, ez gyakran megtörténik Magyarország szerencsétlen éghajlata alatt, s az illy erős szél az égő erdőnek is parancsol, és mégis találkoznak gyakran, kik az illy égést is csak szalmatúznek gúnyolják.

1. Árny. Már itt van, szólítsuk meg.

2. Árny. Ki vagy, nemes árny, ki olly búsan közelítesz a részvétlenség örök honához?

Életmentés. Szelleme hajtott ide e birodalomba, s kit az ragad körmei közé, annak homlokát nem derítheti föl jótékony mosoly. De mindenek előtt szóljatok: mikép állhat meg ezen birodalom igy magában, miután szelleme Magyarországban tartózkodik?

2. Árny. Látszik, hogy még igen fiatal vagy, különben tudnád, hogy nemcsak ez olly birodalom, mellyben semmi szellem nem uralkodik. De mondd nevedet, érdekes jövevény.

Életmentés. Nevem életmentés.

Digitized by Google

Mind. Soha nem létezett nemesebb.

Életmentés. Talán épen azért kelle születésem pillanatában meghalnom.

1. Árny. Mégis igazam volt, midőn állitám, hogy Magyarország már átlépte fényes jövendője küszöbét, mert hol életmentésről gondoskodnak, ott az élet becses; becsesnek pedig csak boldogok, azaz szabadok tarthatják az életet.

Életmentés. Helyesen szólasz, igy gondolkozott azon néhány derék ember is, kik engem életbe léptetni iparkodtak; de számításukban csalatkoztak! Budapestet százezer ember lakja, s ezek közől alig találkozott husz, kik az életet becsesnek hivék, mert csak ennyien akadtak pártolásomra.

Mind. Szörnyüség!

1. Árny. Milly iszonyu csapás érte ismét boldogtalan hazánkat?

Életmentés. Csodálkozástokból látom, hogy titeket leginkább mostoha körülmények öltek meg, miket a legtisztább lelkesülés sem győzhet le mindig; engem azonban egyedül a legvétkesb részvétlenség taszíta sirba.

Mind. Szólj!

Életmentés. Budapest annyira el van fontos teendőkkel foglalva, mellyek többnyire mindig teendők maradnak, hogy nem láthat mindent, mert most már törvényesen megmagyarosodott, következésképen szemei is magyarok. Budapest annyira tiszteli az egyéni szabadságot, hogy kényszeritő rendszabályokat nem szokott használni senki ellen. Budapest lakói közől, e bálványozás következtében, minden évben számosan lelik idő előtti halálu-

Digitized by Google

kat a Duna hullámiban, s ki tehet arról, ha az özvegyek és árvák gyámoltalan serege illy uton is szaporodik? Ki merne azért valamelly haszonbérlőnek, vagy révésznek parancsolni csak akarni is, miután ezek rokonságát legtöbb esetben egy pár gazdag tímárig, szappanosig, vagy épen mészárosig is föl lehet származtatni?! Az említett derék férfiak tehát engem kivántak létesíteni, önkénytes járulékok által hivén olly intézetet életbe léptethetni, melly a Dunába bukottakat rögtön kiszabadíthatná, és minden évben legalább negyven emberéletet tarthatna meg a hazának. És ezt egy pár nyomorult száz forintossal ki lehetett volna eszközleni!

1. Árny. És mégsem történt meg?

Életmentés. Nem.

2. Árny. Talán olly nagy már a magyarok száma, hogy túlnépesüléstől kell félniök?

Életmentés. Sőt olly kicsiny a számuk, hogy évenként egy pár ezer idegent szállítnak az országba, kiknek nyelvét aztán hirtelen megtanulja a magyar, hogy beszélhessen velök, mert hiszen a magyar vendégszerető.

1. Árny. Tehát talán annyira elszegényedett a magyar, hogy a legparányibb áldozat sem telik ki tőle?

Életmentés. Azt szeretik mondani.

1. Árny. És állitásuk nem való?

Életmentés. Én legalább nem tartom annak, ámbár meglehet, hogy tapasztalatlan fiatalságom csalatkozik. Ti talán föl fogtok engem ez iránt világosíthatni.

Mind. Szólj.

Életmentés. Budapesten születtem és haltam meg, természetes tehát, hogy csak arról szólhatok, mit ott lát-

Digitized by Google

tam. Láttam pedig nyomorék koldusokat, kik este holtrészegen tántorogtak oduikba. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam szorgalmas napszámosokat vasárnap délután órákig dőzsölni csapszékben, s jó kedvvel néhány garast dobni a cimbalmosnak. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam cifra öltözetü cselédeket a Duna partján kávézni. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam mesterlegényeket bérkocsikban ügetni a város mulatóhelyeire. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam a polgárság nagyobb részét lakmározni, olly dúsan, hogy a hulladékok is uj lakomát nyujthattak volna számos éhezőnek. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam és hallottam fáklyás és macskazenéket, mellyek százakba kerültek. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam nyilvános ünnepélyeket, mellyek egyetlen nap folytában igen sok ezer forintot emésztettek föl, noha három nap mulva már feledve voltak. Szegénység jele ez?

Mind. Nem.

Életmentés. Láttam, hogy Budapest lakói, csupán mulatságért, egyetlen rövid hónap alatt, százezer forintot dobtak külföldiek feneketlen erszényébe. Szegénység jele ez?

1. Árny *(fájdalmasan)*. Oh, nem! Mind ez csak annak jele, hogy reményemben iszonyuan csalatkoztam; hogy

Digitized by Google

az életnek még nincs becse Budapesten, mert a boldogságnak még csak árnyéka sem honosult meg ott, s hogy a szebb jövendő küszöbétől még távol vannak azok, kik tulajdon életök biztositására sem akarnak fillért áldozni, mig életök száznemü röviditésére százakat adóznak a romlás és elkorcsosulás hálványkövére!

(A társulatok nyelvét e kifakadás után néma fájdalom bilincselé le, mellyből bizonyosan uj társulat árnya fogja őket fölriasztani; mert olly körülmények közt, minőket fönebb elmondatni hallánk, alkalmasint még több társulat élete is mindennap veszélyben forog, s illy körülmények közt még a puszta remény is drága!)

Digitized by Google

VI.

Emlékek.

(Dicsőség ligete, nem a megismerés, hanem feledés fáival beültetve, hogy boldog árnyai soha ne feledhessék, mikép ők magyarok voltak. Közepén a méltánylat szobra, sűrü fátyollal leborítva, mi oka, hogy a földön nem ismerik, s mi sem írhatjuk le. Miután ezen liget tele van nagy férfiak árnyaival, igen természetes, hogy földünkön csak igen keveset találhatni. A beszélőket ezuttal meg kell nevezzünk, mert különben minden magyar nemes tulajdon érdemes őseinek fogná őket tekinteni, minthogy a gyarló ember nemcsak magát, hanem elődeit is kiválólag a nevezetességek sorába szereti helyezni).

Digitized by Google

Toldy Miklós. Kisfaludy Sándor.

Toldy. Üdvözöllek, dicső bajnoka a magyar lantnak, e szent helyen, mellyre megjelenésed által uj fényt árasztottál. Nemzetemet azonban annyira szeretem, hogy nem fojthatom el azon ohajtást: bár még sokáig távol maradtál volna tőlünk!

Kisfaludy. Ezen ohajtás nem nagy viszhangra talált volna hazánkban.

Toldy *(meglepetve)*. Mit kell hallanom?

Kisfaludy. Ugy van, mert honfitársaim legnagyobb része csak akkor tudá meg, hogy éltem, midőn halálom hirét olvasá, és ezt is csak azért tudá meg, hogy legyen ismét mit felednie.

Toldy. Szavaidat hinnem kell, ámbár értelmöket alig birom magamnak megmagyarázni. Mi történt a magyar elméjével, hogy olly példátlanul hamar feled?

Kisfaludy. Annyi történt a magyar ellen, mit felednie kell, hogy a feledés szokásává vált, s azért már arra sem emlékszik, mi érette, és mellette történt.

Toldy. E szerint nagyon megváltozhatott a magyar! Szólj, barátom, birják é még erős váraikat, mellyek előtt az én időmben ezer meg ezer török élete vérzett el?

Kisfaludy. Mikép kérdezheted ezt, bajnok barátom? Vagy nem tudod, hogy csak a nemes sas fészkel magas bérctetőkön, s a csúszó állatok csupán lapályban élhetnek meg? A magyar sasfészkek romhalommá változva gyászolják az elkorcsosult jelent, s az emberek nagy várasok-

Digitized by Google

ba sereglettek, mert a félénk csak nagy csoport közt merészli szemeit fölemelni.

Toldy. De a kardot csak most is bátran villogtatja a magyar a hitetlenek ellen?

Kisfaludy. Ugy saját keblök ellen kellene a gyilkoló vasat fordítniok, mert egyik sem hisz a másiknak, egy sem hiszi, hogy minden nép nemzetté változhatik, és mindnyájan tagadják, hogy az akarat mindenható. A kardot pedig csak olly eszköznek tekintik, minő ünnepi öltözeteiken a sujtás: ragyog, de nem melegít!

Toldy. Álmélkodásom növekszik! Talán nem szorul már többé ótalomra az ártatlanság Magyarországban, mivel játékparipává lett gyermekek számára a kard, melly hajdan a holdat is megremegteté?

Kisfaludy. Jól mondod, nemes barátom, az ártatlanság nem szorul ótalomra, mert a divat nyájas hizelgéssé keresztelé a megrohanásokat, és ugyan ki ótalmazná magát ezek ellen? És különben is a vasnak kora immár megszünt.

Toldy. Tehát az aranykor tért ismét vissza?

Kisfaludy. Hová gondolsz, nemes barátom?! A jót már nem szokta többé jobb követni, s a régi közmondás meg van semmítve, mert a sólymok most már csak verébfiakat nemzenek. A vas korát fa kor váltotta föl. A keblek el vannak fásulva minden fönséges iránt, s csak anyagi élvezet és haszon után vágyakoznak; a nemesek bottal víják ki egymással elvcsatáikat, s győztes az marad, ki az első véres fejek megpillantására tova nem iramlik; alattvalóikat bottal győzik meg atyáskodásuk buzgal-

Digitized by Google

máról; sőt még a vitézséget is bottal akarják fölébreszteni, azok között, kik fölött hatalommal birnak.

Toldy. Szörnyü az érzés, barátom, mellyet bennem szavaid ébresztenek! Mi okozhatá utódaim ezen iszonyu megváltozását?

Kisfaludy. A feledés sötét réme, melly palástját e szép ország fölött kiterjeszté.

Toldy. Talán csak nem feledték el, hogy magyarok?

Kisfaludy. Oh, igen!

Toldy. Rettenetes!

Kisfaludy. Tökéletesen feledék azt! Először idegen nyelven kezdének szólani, s ez utóbb idegen érzést ültetett kebleikbe, melly kártékony gyom gyanánt nyomá el lelkök legszebb virágait. Azon ponton állottak már, honnan nincs többé visszatérés; azon ponton, mellyen nemzetek is meghalhatnak; azon ponton, mellyen a népek idegen elemekbe olvadnak át, midőn a magyarok istene népén könyörült, s néhány tüzes kebelbe szellemének szikráit ültete, hogy a lelkesülés lángjaivá magasulva, fényt és világot deritsenek a honban. Ezek lant és tárogató hangjával riaszták föl a szunnyadókat, és a haldokó nép érezni kezdé, hogy még nem kell meghalnia. Első ébredése azonban csak folytatása vala az álomnak nyilt szemekkel; a lelkesitő dalok zavart álomképek gyanánt viszhangzottak fülében, miknek valódi értelmét nem birá fölfogni; a riadó szózatok pedig lelke mélyeig remegteték meg az álomhoz szokottat, mert nem merė elhinni, hogy még a cselekvés mezején is haladni birna ingatag lábaival.

Toldy. És most?

Kisfaludy. Még mindig habozását folytatja, vissza-

Digitized by Google

téréstől az előbbi pulyasághoz szégyen érzete tiltja; határzott haladásra pedig nincs egyetértése.

Toldy. Minket tehát csatáinkkal együtt feledett?

Kisfaludy. Oh, nem, hiszen a gyermek sem feledi dajkája meséit, a csodák világának óriásiról; de azért eszébe sem jut tetteik utánzásának megkisértése.

Toldy. Pedig én azt hallottam egy nem rég érkezett társunktól, hogy ugyancsak pezsgő munkásságban van a nemzet, sőt egyik legnagyobb elődének fényes emléket is állít föl.

Kisfaludy. Az utólsó magyar lovagot, Hunyadi Mátyást érted?

Toldy. Igen.

Kisfaludy. Való, hogy néhányan fölszólíták a nemzetet, de —

Toldy. De?

Kisfaludy. A nemzet e fölszólításra hallgatással válaszolt.

Toldy. Hallatlan.

Kisfaludy. De való!

Toldy. Tehát a nagy Hunyadi még nagyobb fiát is elfeledte a magyar?

Kisfaludy. Oh, nem! Csaknem mindig, valahányszor itéletben részesül, visszaemlékezik Mátyásra!

Toldy. És mégis van magyar, ki ezen emléktől néhány rosz fillért megvonni képes?

Kisfaludy. Nemcsak ettől, hanem másoktól is; mert tudnod kell, hatalmas vezér, hogy az elnyomatás legsanyarubb időiben is mindig külde a magyarok istene egy pár nagy férfit a magyarok közé, kik hatalmas tüzoszlop

Digitized by Google

gyanánt világítottak a pusztában; de a tömegekbe nem lehelt állandó lelkesülést, és igy az egyesek csak gyászolhattak, hogy erőködéseik siker nélkül pattantak le a háromszoros érccel vértezett keblekről. Az illy vértanukat szinte emlékkel kívánták megtisztelni némelly lelkesebbek; ámde az illy fölszólitások mindig válasz nélkül maradtak, mintha irtóznának azok nagyságát élő szemmel látni az ollyanok, kik érzik magokban, hogy ők magok semmit nem képesek tenni, mi valaha méltányló megemlítést érdemlene.

Toldy. Talán nagyon elszegényült a nemzet?

Kisfaludy. Épen nem! Mondhatom, hatalmas vezér, hogy sok fényes csatád nem került annyi pénzbe, mint most egyetlen székfoglalási ünnep a vármegyékben. Egyetlen tisztviselő megválasztása, vagy megbuktatása annyi pénzt nyel most el, mennyivel ti tartományokat hódítottatok. Egyetlen ellenséges elv kiforgatása annyi pénzt igényel most, mennyivel ti évekre alapítottatok hasznos békét a szomszéd uralkodókkal. Csak lovak és kutyákért annyi pénz vándorol most évenként külföldre, mennyin Hunyadi Mátyás egy évig tarthatta volna ki világhirü fekete seregét. És egyetlen csillogó országgyülés fényes öltözeteinek árán Hunyadi Mátyás talán a budai főiskolát is fölépithette volna.

Toldy. Legnagyobb fiairól képes tehát illy vétkesen megfeledkezni Magyarország? A gazdag Magyarország?

Kisfaludy. Mondd, a — szegény Magyarország, mert kincsek roppant halmaza mellett is koldus, az, kinek lelkét meztelen szegénység undokítja, s nem szegény é annak lelke, ki egyetlen magasztos gondolattal megbarát-

Digitized by Google

kozni sem képes, ha pillanatnyi anyagi hasznot nem várhat tőle?

Toldy. Fájdalom, igazad van, barátom! Ez igen szomoru, és én azt hiszem, hogy a melly nemzet nem tanusít tiszteletet nagy elődei iránt, az kevés nagy férfit fog tisztelet tárgyaul hagyhatni utódainak!

(A lant és kard hősei szomoruan némulának el, s nem tagadhatni, hogy keserü szavaikban sok igazság rejlik. Ámde ők régen meghaltak, s azóta nagyot változott a magyar, és igy talán mégis szabad reménylenünk, hogy a haza legnagyobb fiainak emléke nemcsak egyes buzgóbbbak keblében fog élni, hanem örökitetésben is részesülend a müvészet által, melly nem nagyobbithatja ugyan mások érdemeit, de utánzásra buzdithatja az utódokat).

Digitized by Google

VII.

Vasut.

(Állatok mulató csarnoka a túlvilágban, fényesen és illő kényelemmel bútorozva. A falakon nagy kargyertyatartók, annak jeléül, hogy napjainkban már az oktalan állatok sem irtóznak a világosságtól, mellyet csak olly emberek kerülnek, kik még az állatoknál is alacsonyabb szellemi állapotban élnek. Néhány nemes származásu ló árnya labdányt játszik; egy pár bika tompa karddal viaskodik, a szamarak kártyáznak, az ökrök ostáblával csalják az időt; szóval, minden állat kénye kedve szerint elégíti ki vele született hajlamait, s e közben mindenről össze vissza beszélnek, mintha valóságos embereknek születtek volna).

Digitized by Google

Honi állatok.

1. Ló. A sárgát a középsőbe.

2. Ló. Nem megy.

1. Ló. Majd elválik.

1. Ökör. Hm!

2. Ökör. Hm! Hm!

1. Szamár. Rajtam a sor.

2. Szamár. Tromf.

1. Szamár. Illy kártyával könnyü nyerni!

1. Uszkár. Barátom uram, ön ma igen szomoru.

2. Uszkár. Egy most érkezett rokonomtól hallám hogy hajdani hatalmas gazdám az lett, a mik ősei.

1. Uszkár. Mi lett?

2. Uszkár. Ős.

1. Uszkár. Hiszen a hatalmasoknak az fő rendeltetésök.

1. Szamár. Enyim az utolsó ütés.

2. Szamár. Enyim.

1. Szamár. Nem igaz, enyim.

1. Uszkár. Civakodnak az ütésen, mintha életökben nem eleget kaptak volna.

2. Uszkár. Ohajtni szoktuk azt, mit megérdemleni hiszünk.

1. Uszkár. Igaz, a kártyás pedig böcsületesen megérdemli a botot.

2. Uszkár. Csak kár, hogy az érdem igen gyakran nem rovatik le.

Digitized by Google

Mind. Uj vendég.

1. Uszkár. Ki lehet ezen jövevény?

2. Uszkár. Én ruhafogasnak nézem, mert kiálló csontjaira husz kalapot is föl lehetne akasztani.

1. Uszkár. Testalkotása azonban szamáréhoz hasonlít.

2. Uszkár. Igaz, de fülei jóval rövidebbek, mint a szamáréi.

1. Uszkár. Hát soha nem látott ön még rövid fülű szamarakat?

2. Uszkár. Oh, igen!

1. Ló. Miféle állat ez?

2. Ló. Gyufának is beillenék, ha egyenes volna.

1. Ökör. Ez ugyan jutalmat kaphatna soványságaért az állatmutatáson.

2. Ökör. Lábai olly vékonyak és görbék, mintha táncmester lett volna.

1. Ökör. Talán az volt.

1. Ló *(a jövevényhez)*. Uram, kit van szerencsénk önben tisztelnünk?

Jövevény *(fájdalmasan)*. És te kérdezed ezt, legjobb barátom?

Mind. Barátja?!

1. Ló *(sértett önérzettel)*. Uram, én nem ismerem önt, s minden bizalmas megszólítást ezennel ünnepélyesen visszautasítok.

Jövevény. Nem emlékszel rám?

1. Ló *(fölindulva)*. Nem.

Jövevény. Tekints tehát oldaladra, ugyanazon bé-

Digitized by Google

lyeget viseljük, életünkben ugyanazon urat szolgáltuk, ugyanazon rud mellett.

Mind *(bámulva)*. Ön tehát ló méltóztatik lenni?

3. Ló. Igen, uraim, az vagyok, szerencsétlen ló, kit a balsors bérkocsis hatalmába juttatott.

1. Ló. Szerencsétlen barátom! Azok szomoru sorsára jutál tehát, kiket magos állásukról iszonyu mélységbe taszít a kegyvesztés.

3. Ló. Ugy van, uraim; de azon gyászos különbséggel, hogy én semmi jelét nem vihetém magammal korábbi jóllétemnek, még csak a fényes kötőféket is levették nyakamról, midőn a ragyogó istálóból kiutasítottak.

Mind. Szörnyüség!

4. Ló. Uram, én is bérkocsis tulajdona valék életemben, de mégsem jutottam olly szomoru elcsigázott állapotba, mint ön.

3. Ló. Mert ön már rég megszünt élni, midőn Magyarországban még szó sem volt a vasutakról.

1. Ló. De mi bajod volt neked vasuttal?

3. Ló. Igen sok, mert a vasut épitésének folyamatban létele óta a bérkocsisok olly gyorsan vágtatnak az utcán, mintha lovaikat is gőz hajtaná, ámbár saját lábaikon kell magunkat előre tolnunk.

1. Ló. Ők tehát vetélkedésre készülnek a vasutakkal?

3. Ló. Ugy van, és csak vizzel tartják lovaikat, az gondolván, hogy sebes futás által gőzzé fog az bennök változni, és az abrak ereje nélkül is gyors futásra kényszeritendi őket.

Digitized by Google

Mind. Hallatlan!

3. Ló. E kínzást természetesen nem állhatám ki sokáig, s annyira elfogytam, hogy gazdám targoncásnak adott el, ki a vasutnál földet hordatott velem. Halálom elősegitője körül kelle tehát reggeltől estig keserves szolgálatot tennem. Lehet é ennél nagyobb embertelenséget gondolni?

Mind. Nem! Nem!

3. Ló. Legkeservesb volt azonban rám nézve az, hogy a targoncás német, a napszámosak pedig mind tót nyelven beszéltek, és én első gazdámnál, ki magyar nagy ur vala, angol nyelvre voltam szoktatva. Ennyi bánat alatt össze kellett roskadnom, egy szép nyári éjjel iszonyu kínok közt adám ki párámat, és most itt vagyok.

1. Szamár. Bocsánatot kérek, hogy ön méltó fájdalmát háborgatni bátorkodom; de meg nem állhatom e kérdést: hazai vasból csináltatják a magyarok a vasutat?

3. Ló. Igen.

1. Szamár. És sok vas kell arra?

3. Ló. Természetesen.

1. Szamár. Hát miből fognak majd láncokat csináltatni, ha a vasat mind utakra dolgoztatják föl?

3. Ló. De uram, nem akarnak azok több uj láncot csináltatni, sőt még a régieket is vasutakra dolgoztatják föl.

Sokan. Derék!

4. Ló. Kevesebb lesz tehát a szabad mozgást akadályozó békó.

Digitized by Google

3. Ló. Mindenesetre.

1. Szamár. Olly nagy hasznot várnak tehát a vasutakból?

3. Ló. Annyit, hogy három nap alatt sem mondhatnám mind el.

1. Ló. Valami keveset legalább mégis mondhatnál.

2. Ló. Hogy legalább sejthessük nagy hasznait.

Mind. Szóljon, kérjük.

3. Ló. Szívesen. Mindenek előtt sok embernek munkát ad.

1. Szamár. Kik leginkább külföldről jőnek be, és munka után pénzökkel ismét visszatérnek?

3. Ló. Oh, nem, ők jobbadán itt fognak maradni, és buzgalommal terjesztendik köztünk a müvelt idegen nyelveket és szokásokat.

Szamarak *(örömmel)*. Szép, igen szép!

3. Ló. Tömérdek lóerő meg fog kiméltetni, mellyet azután földmüvelésre lehet majd használni.

1. Ökör. Köszönöm szépen, hát mi lesz azután az ökrökből?

2. Szamár. Oh, ne busuljon uraságod, nekünk mindig akad pártfogónk, mig ember lesz a világon.

Mind. Helyes!

3. Ló. A közlekedést a vasutak rendkivül gyorsitandják.

1. Szamár. A pénzes emberek majd hamarább kisuhanhatnak az országból, és legalább utközben sem költhetnek annyit az országban, mint eddig.

2. Szamár. A rendet is bizonyosan jobban lehet

Digitized by Google

majd kezelni, mert a hatályos befolyás eszközeit gyorsabban lehetend egyik helyről másikra szállítani.

Mind. Ugy van.

3. Szamár. Az ország termékeit gyorsabban kiszállíthatni, a nélkül hogy a fuvarosokra pénzt kellene pazarlani, kik eddig ebből éltek.

1. Szamár. Hát a vasut jövedelme kié?

3. Ló. A részvényeseké.

1. Szamár. Ezek természetesen mind magyarok?

3. Ló. Dehogy, többnyire külföldiek.

1. Szamár *(buzgón)*. Milly szép az még is, hogy a derék külföldiek illy készséggel mozdítják elő Magyarország fölvirágzását!

Mind. Éljenek!

3. Ló. A vasutak számos külföldit fognak Magyarországba édesgetni.

1. Szamár. Ez még hasznosabb az eddigi hasznoknál, mert Magyarországot ugyis csupán magyarok lakják, az illy összevegyülés tehát igen jótékony hatásu leend.

Mind. Ugy van.

3. Ló. Szóval, mihelyt a vasutak készek lesznek, nem lehet majd többé mondani, hogy Magyarország tulajdon zsírjában fúl meg.

1. Szamár. Már az igaz, hogy az elsoványodás sokkal jobb, mint a rendkivüli elhizás; ezen állitásomat ön állapota is világosan bizonyítja.

2. Szamár. Aztán inkább más fúljon meg a magyarok zsírjától, mint magok a magyarok.

Digitized by Google

Mind. Természetesen!

(Ezután érdektelen tárgyakra tért a beszéd. Ezen vitatkozás egyébiránt azt tanusítja, hogy nemcsak a botnak van két vége, hanem a leghasznosb vállolatok is birnak árnyékoldallal, főkép ha nem ugy kezeltetnek, mikép kellene, vagy idő előtt, vagy legalább illő készületek és ovások nélkül kezdetnek meg.)

Digitized by Google

VIII.

Magyar tenger.

(Szabad tér a tulvilágon, minden oldalról árkok és sáncok által korlátoztatva, hogy mindjárt meg lehessen ismerni, mikép ott magyar árnyak tanyáznak, kik földi körülményikhez hívek maradtak. Nagy Lajos korabeli bajnokok árnyai, kik az olasz tengeri csatákban hunytak el, hálókötéssel fogyasztják az időt, hogy némileg kézzel foghatóvá tehessék azon különbséget, melly a magyar hajdana és mostja közt uralkodik).

Digitized by Google

Árnyak. Utóbb Olcsóság.

1. Árny *(kedvetlenül)*. Ugyan minek is vesződünk mi mindig ezen hálókötéssel, hiszen nincs tenger körülöttünk.

2. Árny. Hagyd el, barátom, s kötögesd tovább hálódat, mert magyar vagy, következéskép nem kell mindig arra gondolnod, hogy van é annak haszna, a mit cselekszel.

3. Árny. És mit is tudnánk egyebet tenni? Talán csatáinkról, vagy az olasz gyilokról beszélgessünk? Ezen tárgyat már rég kimerítettük.

4. Árny. A levegőnek rendkivül jóvá kelle változnia Magyarországban, hogy uj árnyak már nem is érkeznek hozzánk.

3. Árny. Mondd inkább, hogy a magyar tengeri csatázók halhatlanokká lettek, és semmi fegyver nem fog rajtok, mert azt csak nem hihetem, hogy olly hosszu időszak alatt tengeri csatát egyszer sem küzdöttek a magyarok.

2. Árny. Kérnünk kellene Hadurt, hogy vegyítsen össze bennünket a többi árnyakkal, s mindjárt boldogabbak leszünk.

3. Árny. Oh, nem! Mi magunk kivántuk e külön helyet, hős tetteink jutalmaul, mellyekkel a magyar hazát vizen is nagyítottuk, hogy minden tekintetben gyöngye legyen a világ birodalmainak; helyzetünket tehát nem sza-

Digitized by Google

bad megváltoztatnunk, mert e kitüntetésre büszkék lehetünk.

Mind. Helyes!

2. Árny. Csak legalább egyetlen pillanatra láthatnók hazánkat, meg vagyok győződve, hogy már legalább is a fél világnak parancsol szárazon és vizen, ha mindennap csak egy lépést haladott is azon téren, mellyen mi minden órában száz lépésnyi tért foglaltunk el.

3. Árny *(tüzzel)* Mit regélsz félvilágról! Emlékezzél hóditásainkra, s ne feledd, hogy a magyar neve előtt mindenütt futott az ellenség; ha utódaink nem korcsosultak el, ugy most az ő engedelmök nélkül a világ egy népe sem merészelhet megmozdulni.

1. Árny. Helyesen mondod, barátom, és én erősen hiszem, hogy a magyar nem törpült el, mert ki olly dicső példákat lát maga előtt, az a hátrálással nem ismerkedhetik meg. Azért tehát: bajnok utódaink sokáig éljenek!

Mind. Éljenek!

Olcsóság *(a sáncon megjelenik, homlokát törli, és hosszu lélekzetet vesz, mi alatt bámulva körül tekint)*.

1. Árny. Milly kellemes alak.

2. Árny. Soha nem láttam vonzóbb külsejü lényt.

3. Árny. Milly szép.

4. Árny. Milly jó lehet, ha csak félig felel is meg külsejének belseje.

5. Árny. Mintha ismerném.

1. Árny. Nekem is ugy tetszik, hogy hajdan Magyar-

Digitized by Google

országban mindenütt találkoztam vele; de az már olly régen volt, hogy nem emlékszem rá tisztán.

2. Árny. Szólítsuk meg.

1. Árny. Ah, már megnyitja bájos ajakit!

Olcsóság *(kimondhatlan szerénységgel)*. Uraim, bocsánatot kérek, ha talán háborgatom önöket, én az olcsóság szelleme vagyok.

1. Árny. Oh, uram, ön mindenütt szívesen látott vendég.

2. Árny. Mivel szolgálhatunk uraságodnak?

Olcsóság *(leírhatlan bús kifejezéssel)*. Tisztelt uraim, én Magyarországban századokig laktam, és mégis kiűzettem határaiból; mivel pedig idegen földhez szokni többé nem akartam, inkább a magyar árnyak országába bujdostam, és menedékhelyet kérek.

Mind. Csodálatos.

1. Árny. Uram, ön szavai mindnyájunkat legnagyobb csodálkozásra ragadtak. Mi önt jól ismertük hazánkban, mert minden pillanatban láttuk önt, még pedig boldogitólag uralkodva mindenütt; mikép történhetek tehát, hogy ön mégis számüzetett? Talán megváltozott hazánk éghajlata, s nem terem több gabonája?

Olcsóság. Sőt inkább több, mint valaha, de nemcsak abból élnek az emberek, és legujabb időben annyi idegen éhező érkezik az országba, hogy végre elnyelik az egészet, mintha egyetlen nagy cipó volna.

2. Árny. És mért bocsátják be azon sok idegen éhezőt?

Olcsóság. Azért, hogy tőlök fogyasztani tanuljanak a magyarok.

2. Árny. Mit?

Digitized by Google

Olcsóság. Kenyeret, időt és jogokat.

1. Árny. De a hus legalább nem drága?

Olcsóság. Sőt rendkivül drága.

1. Árny. Hát nincsenek már ökrök Magyarországban?

Olcsóság. Több mint valaha, de igen nagy becsben vannak, mert a legnagyobbak az országból kimennek.

3. Árny. És a bor?

Olcsóság. Szinte nagyon drága, mióta fegyverül használtatik.

Mind. Fegyverül?

1. Árny. Tehát uj neme állott be a csatázásnak Magyarországban?

Olcsóság. Igen, a vezérek a közembereket leitatják.

1. Árny. És ki ellen harcolnak ezen állapotban?

Olcsóság. A szabadság ellen.

Mind. Hallatlan!

2. Árny. Talán nincs már egyéb ellenségök az egész világon?

Olcsóság. Ők legalább legnagyobb ellenségöknek tartják a szabadságot.

1. Árny. Talán mind megvakultak?

Olcsóság. Sőt inkább mind rendkivül távolra látnak, s azért nem veszik észre, mi történik körülöttök, s mit kellene tenniök.

2. Árny. A bőr sem olcsó?

Olcsóság. Oh, nem, mert már majd mind le van nyuzva!

3. Árny. Hát a fa?

Olcsóság. Szinte drága, mert a bor mellett pótlékfegyverül használtatik.

Digitized by Google

1. Árny. És a kard?

Olcsóság. A paraszt nem viselhet kardot, a nemes ember pedig legujabb időben görcsös és ólmos bottal cserélte föl a kardot, s ez az oka, hogy a fának ára magosra emelkedett.

2. Árny. És a só?

Olcsóság. Az sem lehet már olcsó, mert rendkivül sokat fogyasztanak belőle.

2. Árny. Miért?

Olcsóság. Mert igen sok most a szakács Magyarországban, sok szakács pedig elsózza a levest, mint a példabeszéd mondja.

3. Árny. És a vas?

Olcsóság. Igen drága, mert sok láncot készítenek most.

3. Árny. Minek?

Olcsóság. A folyóvizek s egyebek fékezésére, hidak és más eszközök által.

1. Árny. De reménylem, hogy a nagy bőségben termő nemes ércek, az arany és ezüst, nem drágultak meg?

Olcsóság. Csalatkozik uraságod! A nemes ércek annyira megdrágultak, hogy már jobbadán csak papiron láthatók.

1. Árny. Ugyan mi okozza ezt?

Olcsóság. A nemes ércekből többnyire csak lakatokat és kulcsokat csinálnak.

1. Árny. Ugyan mi célból?

Olcsóság. Mivel tömérdek nyelv van, miket le kell kötni, azaz lakatolni, és igen sok száj, miket annak idejé-

Digitized by Google

ben föl kell nyitni; ez aztán természetesen igen megdrágítja a nemes érceket.

2. Árny. Bizony szomoru hireket hallunk öntől utódainkról, de reménylem, hogy a jó magyar föld legalább mégis olcsó maradt?

Olcsóság. Csalatkozni méltóztatik, mert most nem embervéren, hanem pénzen veszik a földet.

Mind. Szörnyüség!

4. Árny. Hát nincs Magyarországnak kereskedése?

Olcsóság. Van, de abból csak igen kevés magyarnak jut része, mert leginkább idegenek kezében van, kik aztán a pénzzel odább állnak.

1. Árny. De a magyar tengeren roppant haszonnal működhetnének a drágaság ellen a magyarok.

Olcsóság *(mintha nem jól hallott volna)*. Hol méltóztatott mondani?

1. Árny. A magyar tengeren.

Olcsóság. Ezt nem értem.

1. Árny. Tehát az ádriai tengeren.

Olcsóság. Ez nem a magyaroké.

1. Árny. Hát a fekete tenger?

Olcsóság *(sohajtva)*. Az sem!

Mind. Mit kell hallanunk!

1. Árny. És mikép veszték el mindezt?

Olcsóság. Álmukban.

1. Árny. Micsoda?

Olcsóság. Ugy van, álmukban, s az a legfurcsább, hogy midőn végre fölébredtek, álmukat tökéletesen teljesülve tapasztalák.

Digitized by Google

1. Árny *(fájdalmasan)*. Tehát egy tengere sincs már a magyarnak!

Olcsóság *(vigasztalólag)*. Oh, kérem alázatosan, ne méltóztassék mindjárt kétségbe esni, hiszen még három tengere van a magyarnak, meg egy darab, mikép az alföldön mondani szokás.

Mind *(örömmel)*. Három?

2. Árny. Tehát uj hóditásokat tettek derék utódaink?

1. Árny. Nevezze ön meg azon tengereket.

2. Árny. Mellyik részében vannak a világnak?

Olcsóság. Magyarországban.

1. Árny *(bámulva)*. Hogyan? Talán a Balaton lett tengerré?

Olcsóság. Nem bizony, ámbár jól megáradott, mióta az irók szorgalmasan fürdenek benne.

1. Árny *(sürgetve)*. Kérem, méltóztassék gyorsan nyilatkozni.

Mind. Szóljon.

Olcsóság *(torkát ünnepélyesen köszörülve)*. Tehát első és legnagyobb Magyarországban az — adósságok tengere. Ebben nagy és méltóságos tekintetü cethalak uszkálnak, mellyek az apróbb halak zsírjából annyira meghiztak, hogy egyetlen nagy hájtömeggé váltak, mellyből olajat olvasztanak, mellyet azonban világitásra nem szoktak használni, hihetőleg azért, mivel a cethalak magok sem szeretik a világosságot.

1. Árny. Nagyot változott az ország, mi ezen tengert nem ismertük.

Olcsóság. Második, szintolly nagy kiterjedésü, de nem igen mély a szóknak tengere. Ennek iszapos hullámi-

Digitized by Google

ban különféle faju halak tanyáznak. Vannak kardhalak, mellyek a hajók alkotmányába furódnak kétélü kardhoz hasonlitó tüskés nyelvökkel, de olly erőtlenek, hogy a hajót nem sülyeszthetik el, hanem csak gyors futását gátolják. Vannak röpülő halak, mellyek csak a viz fölszinén szökdécselnek, s gyakran a hajó födözetére esnek, hol minden haszontalan hajósuhanc hatalmába ejtheti őket. Vannak fürészhalak, mellyek olly mohón támadják meg a hajó alkotmányát, hogy csak bajjal orvosolható mély sebeket ejtenek rajta, sőt gyakran végső elsülyedés veszélyének teszik ki. Van tömérdek rák, mellyek mindig hátrálnak, s számtalan kigyó, miknek bőre a nap ragyogó fényében mindenféle szint játszik. Egy pár hatalmas tengeri oroszlán is hallatja ugyan szavát, de a roppant számu viziborjak szája elnyomja hangjokat.

Mind. Csodálatos!

Olcsóság. A harmadik, még ennél is zavarosabb a — hivatalok tengere. Ebben legkitünőbb szerepet a falánk cápák játszanak, mellyek még akkor is minden prédát elnyelnek, midőn már nem éheznek. S szinte nagy számmal vannak a tőkehalak és vizilovak. Az előbbiek igen ízetlenek, az utóbbiak pedig vastag bőrükről hiresek, mellyen semmiféle fegyver nem bir áthatni. Találhatni ebben ezenkül sok vizipókot, mellynek hálója igen kártékony, és sok habszüzet, mellyek éneke a legjobb embert is elcsábithatja, ha füleit jókor be nem tömi. Hajdan arany halak is uszkáltak benne, de ezeket már fiastól elnyelték a torkos cápák. Ime, uraim, ezekből láthatják, hogy nem korcsosultak még el a magyarok, s csakugyan van még magyar tenger.

1. Árny. De nincs köszönet benne! Ön azonban még

Digitized by Google

egy darab tengert is emlitett, s alkalmasint az sem kicsiny, miután az alföldön a darab föld rendesen még a mérföldnél is nagyobb.

Olcsóság. Azon darab tenger az, melly Fiume mellett szörnyü unalmában nagyokat ásit, s csak ezért számitatik a magyar tengerek közé, és mivel partlakói nemcsak nem tudnak magyarul, hanem nem is akarnak tudni.

1. Árny. És mért tűrik ezt a magyarok?

Olcsóság. Mert magyarok, kik minden bajokat csak a bánom kertben szakitott jaj levéllel és tűröm fűvel szokták orvosolni, s buzgó áhitattal sohajtnak:

„Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, melly után —“

sült galambot várva, álmos vágy üldögél milliók ajakán.

2. Árny. Nagy ott most a magyarok hajóhada?

Olcsóság. Nálunk a kötelet akasztásra, a vasat járomszegre, a fát kalodára használják föl, ugyan mikép lehetne hajókat épitetnünk?

3. Árny. A magyar kereskedést tehát idegen hajók mozditják elő?

Olcsóság. Igen, azt fogják tenni, mihelyt a külföldiek olly hajókat találandnak fel, mellyek a magyar országutak sarában nem sülyednek el, s a magyar tenger és magyar haza közt a szükséges közlekedést föntarthatják; mert tudniok kell önöknek, hogy a magyarok még eddig nem is látták ezen negyedik magyar tengert, mivel nem méltóztatott őket saját tüzhelyök mellett meglátogatni.

1. Árny. E szerint tulajdonképen nincs is magyar tenger?

Digitized by Google

Olcsóság. De igen is van — papiron, és ezzel a magyarok mindig beérik, s ez az oka, hogy nekem már nincs helyem a magyar földön; kérem tehát tisztelt uraságtokat, méltóztassanak megengedni, hogy itt valamelly zugolyban egesz alázatossággal helyet foglalhassak.

Sokan. Szívesen!

1. Árny. Mi drágán adtuk ugyan el életünket az ellenségnek, de azért nem vagyunk ellenségei az olcsóságnak, tessék tehát bizvást köztünk letelepülni.

2. Árny. Szót kérek, mert Hadur most érkezett sugallata szól belőlem.

Mind. Halljuk!

2. Árny. Olcsóság, te jótékony nemtője az emberiségnek, halld Hadur parancsát! Magyar földön elégületlenség tapadt rád, melly csak zúgolódik, de cselekedni nem tud, s azért sorsát megérdemli, és szánakozásra nem méltó; de te magyar földön még az igaztalanságot is megtanulád, és a valamit is semminek tekinted, mivel ezelőtt a magyarok a semmit is valami gyanánt fogadták el. E szerint az igazságtól eltértél, midőn állitád, hogy Magyarországban már minden drága mert az emberélet olly igen olcsó, miután még az alispánság is emberek életén vásároltatik meg. A kitüntetés rendkivül olcsó, mert abban gyakran ollyanok is részesülnek, kik egy fillért sem érnek. A böcsületszó még olcsóbb, mert vannak, kik azt egyetlen táblabiróságért is megszegik. Az igéret még olcsóbb, mert ezt százával és egészen ingyen kapják a magyarok, s magok is hasonló áron osztogatják másoknak. Ezekből világos, hogy az olcsóság uralkodásának még most is igen fényes hatásköre van Magyarországban, és igy neked, oh, magyar földi

Digitized by Google

olcsóság, nincs és nem lehet még helyed itt a magyar árnyak közt, hanem vissza kell tüstént térned Magyarországba!

(Ezen véghatárzat ellen nem lehete az olcsóságnak szólani, s ismét visszaindult hazánk felé, és rövid idő mulva bizonyosan szerencsénk lesz vele találkozhatni, ha a céhek valamiképp utját nem állják, s a mindent elnyelő céhládába nem sárják.)

Digitized by Google

IX.

Levél pokolból.

Kedves Ernesztinám!

Annyi nálunk a botrány, hogy hat felvilági ujdonságiró legalább hat hétig élősködhetnék belőlök; hogy ezzel igen sokat mondék, azt bizonyitás nélkül is elhiendik mind azok, kik ezen különben igen tisztelt urak fogyasztási tehetségét ismerik. Gondolod talán, hogy a bérkocsisok elgázolásait értem? Csalatkozol, hozzánk csak ollyanok jutnak, kik életökben másokat gázoltak el; ezek tehát igen vigyázók, s azért illy baj nem eshetik rajtok. Vagy a vámszedők gorombaságait? Világért sem, hiszen mi olly simákká csúsztuk magunkat életünkben, hogy a durvaságnak nyoma sincs árnyainkon. Vagy a kövezet ro-

Digitized by Google

szaságát? Ugyan hová gondolsz, hiszen mi itt is csak az alánk rendelt árnyakon járunk, s csupán azon esetben lehetne illy panaszra okunk, ha földi sziveinken kellene járnunk. Vagy a rosz világitást? Épen nem, mert itt csak azon boldogok tanyáznak, kik életökben is mindig kedvelék és pártolták a sötétséget, mellynek kegyelt és kiváltságolt szülöttei valának. Nem, nem, a földi botrányok állandó rovatáról itt szó sincs. Messze túlemelkedtünk mi az illy haszontalan gyarlóságokon. De halld!

Van itt nálunk egy igen tekintélyes fakereskedő, ki a pokol egyik nagyobb városát időről időre tüzifával látja el, mellyel a szegényeknek annak idejében, azaz: mikor kedvünk tartja, jól befütetünk. Történt azonban, hogy e fakereskedő, ki, köztünk legyen mondva, meglehetősen faragatlan, ezuttal csupa magához hasonló tuskókat vásárlott be e célra. E miatt a favágók összegyültek, és nyilvánosan meggyalázák a tekintélyes fakereskedőt. Illyesmi pokolban még soha nem történt, képzelheted tehát e botrány iszonyu hatását! Kezem reszket, midőn e sorokat irom, mert ugyan mi lesz belőlünk, ha már nálunk is illy forradalmi elvek kezdnek uralkodni, holott Voltaire, Rousseau s más illy kártékony szellemeknek nyoma sincs közöttünk. Rémülésünkből még maig sem józanodtunk ki egészen, s azért egyelőre csak azon ovó intézkedést tettük, hogy ezentul minden illy botrányos kicsapongások tudtunkkal és személyes fölügyelésünk alatt menjenek végbez. Ha ezen erélyes rendszabály sem használ, akkor kétségbe kell esnünk, mert igy végre még azt is megérhetjük, hogy a férgek árnyai is felgörbednek, ha eltapossuk őket. Reménylem azonban, hogy ennyire nem sülyedünk, és sikerülend olly találmányhoz jutnunk, melly-

Digitized by Google

nél fogva a többi árnyak akaratlanul is örülendnek mindennek, mit cselekedni fogunk.

A másik botrány még ennél is borzasztóbb. Nem rég egy váltóhamisitó árnya érkezett hozzánk, s fönnen hirdeté, hogy csupán főranguak kézvonásait utánzá. Ugyan mi lesz belőlünk, ha ezen mesterségét itt is folytatni fogja? Hiszen akkor mindnyájunk kézvonása meg lesz fertőztetve nemtelen keze által!

Még iszonyubb azon nem várt körülmény, melly szerint legujabb időben már olly árnyak is költöznek hozzánk, kik tisztán beszélnek magyarul. Mi ezeket csak alig értjük, és igy igen sok félreértés támad közöttünk. Ha ez sokáig tart, ugy kénytelenek leszünk Hadurhoz kérelemmel járulni, hogy a valódi magyarokat ne engedje meghalni, vagy legalább haláluk után saját fényes birodalmába szállitsa, mert különben még azt kell megérnünk, hogy a pokol is megmagyarosodik.

Ezen magyar árnyak veszélyes uj szokásokat is akarnak divatba hozni, mikkel egyáltalában nem barátkozhatunk meg, mert veszélyes egyenlőségi eszméket foglalnak magokban. Képzeld csak, ők azt kezdik követelni, hogy a gazdag is fázzék, midőn a szegénynek nincs melege. Ha a szellemek őrültek lehetnének, ugy ezen ujitókat tébolydába kellene záratnunk. Egy szerkesztőt már megbiztunk, hogy ujságában „Lapkefe“ cimü rovatot nyisson, és abban minden ujitás ellen hatályosan működjék; e rovat cime már maga is olly lealázó, hogy bizonyosan elveendi az ujitók kártékony kedvét. Látod, édesem, ezt ti is használhatnátok a földön, hol bizony még több kefélni való van, csak hogy nektek e célra jó nagy lókefét ajánlok.

Digitized by Google

Pár nap óta borzasztó lárma uralkodik nálunk, s meg vagyok győződve, hogy okát nem hiszed el, ámbár ünnepélyesen ismétlem, hogy semmit nem nagyitok. Több óraig nem tudtuk magunknak a szokatlan lárma valódi okát megmagyarázni, mig végre fölvilágosodott a rémséges rejtély. A pesti szinházak egyikében tudniillik olly két énekes van, kiknek hangja halálra boszantja a közönséget. A közönség tehát gyakran hozzánk utasitá a borzasztó hangokat, s most már nálunk dúdolnak azok, mivel Hadur politikája: a többség kivánatának mindig hódolva engedni. Szerencse, hogy e példát az emberek nem követik, mert különben nem igen népesülhetne meg a pokol. Add e hirt azoknak tudtukra, kik meg nem foghatják, hogy hová lett a kérdéses énekesek hangja, azon megjegyzéssel, hogy mi is örömest tuladnánk rajtok, ha lehetne.

Az állatok árnyai is félelmesen mozogni kezdenek. A szamarak árnyai folyamodást nyujtottak be uralkodónkhoz, mellyben kérik, hogy nevöket eltörleni, s őket valamelly tisztességesb cimmel fölruházni méltóztassék, mivel a szamár címet gyalázatnak tartják. Tudod, kedves Ernesztinám, hogy én a cimek iránt illő tisztelettel viseltetem, s jól tudom, hogy a földön illy kérelem nemcsak botrányosnak nem tartatnék, hanem rögtön minden nehézség nélkül teljesitetni is fogna; de ez egészen más, mert a felvilágban évezredes divat által meg van ez már érősítve, nálunk azonban minden ujitás ellen hatályosan küzdenünk kell. Én legalább minden befolyásomat oda irányzandom, hogy nálunk a szamarak árnyai ezentul is csak azok maradjanak, mi épen nem igazságtalanság, miután életökben többnyire ugyis sokkal díszesb elnevezéseknek örvendettek.

Digitized by Google

Német szinészeink közt is napról napra növekszik a botrány. Először igen szemes igazgatójok volt, és ők panaszkodtak, hogy jó szemei a legparányibb szálkát is megláták, következéskép lehetlen a müvészetnek alatta szabadon mozognia. Roszabb szeműt állítottunk tehát e mulattató intézetünk élére; de akkor azt kiálták, hogy ennek gyomra és fülei rendkivül nagyok, hogy mindent meghall és fölemészt. Végre tehát siket-néma-vak árnyat szemeltünk ki e fontos állomásra, gondolván, hogy ez majd minden szenvedély és magányérdek nélkül fog igazgatni; de ismét csalatkoztunk, mert most épen semmi nem történik ugy, mikép kellene, s ha szinészinket korholjuk, ők az igazgatót vádolják, ez pedig csak ezt irja papirra: „Nem láttam, nem hallottam, következéskép nem is gáncsolhattam.“ Bár valamelly földi igazgató árnya jőne már valahára hozzánk, ki elegendő tapasztaltsággal bir e mezőn; ezt azonban nem igen birjuk reményleni, miután a jó igazgatók halhatlanok, a roszak pedig annyira hitelezőik körmei közt vannak, hogy még ide sem menekülhetnek.

Az öngyilkosak árnyai annyira szaporodnak, hogy már komolyan aggódni kezdünk, mert ki a földi élettel sem elégszik meg, mellyet kedve szerint megváltoztathat, az pokolban bizonyosan még elégületlenebb lesz, s az elégületlenség olly ragadós, hogy bölcs alkotmányunkat is féltenünk kell, s végre kénytelenek leszünk kivándorlani, ha erre Hadurtól engedelmet kapunk, és a németek poklába költözünk, mellyben az ujitás mételye alkalmasint soha nem fog elharapózni, minthogy az ott tartózkodó árnyak életökben semmi veszélyes példát nem láttak.

Ezen általános ingerültség kártékony szellemét ünnepé-

Digitized by Google

lyekkel törekszünk elfojtani, miken a szegényebb árnyaknak huszonöt szellemi botütés büntetése alatt, rendkivüli örömüket hangosan kell kifejezniök. Van pedig erre egy igen célszerü gőzerőmüvünk száz lóerőre, mellyel egyszerre ötszáz árnyat lehet legjobb sikerrel szellemileg megbotozni. Ha kivánod, ugy ezen közhasznu erőmű rajzát közölhetem veled, s valódi jóltevője lehetsz az emberiségnek.

Most be kell soraimat zárnom, mert mosóném már három hét óta várakozik rám az ebéddel.

Légy meggyőződve, hogy érzelmeit iránta soha nem változtatja meg

Adolfine.

(Ha Adolfine ő nagysága meggyőződik is a botozógép rajzát, mi nem fogjuk azt köztudomásra juttatni, mivel az által több ezer érdemes polgártársunk kenyerét fogná elveszteni a szép és alkotmányos Magyarországban.)

Digitized by Google

X.

Levél pokolba.

Kedves Adolfine!

A levelezés veled olly rendkivüli élvezetemre szolgál, hogy Sörte kefekötő ur meghivását mai fényes estélyére minden fontolgatás nélkül elmellőzém. Hiszed é most már, hogy barátságom még a síron túl is hű maradt?!

Tudom, igen kellemes hatásu lesz rád nézve, annak hallása, hogy hölgyeink napról napra inkább kezdik a lovaglást kedvelni, mert hiszen te, születésednél fogva, minden fonákságnak mindig nagy kedvelője voltál. Ha német

Digitized by Google

volnék, ugy erre azt mondanám, hogy a hölgyek elégszer fölültették, azaz elbóditották már a férfiakat, illő tehát, hogy valahára ők is fölüljenek, s ezen nagyszerü szójátéknak annyira örvendenék, mintha a salátás rántott csibének valamelly uj neme találtatott volna föl. Igy azonban csak azt mondom, mikép, véleményem szerint, a hölgyek csak gyöngeségök érzetében folyamodnak lovakhoz. Szép hölgy tudja, hogy egyetlen pillantása is száz férfiszivet hódithat meg, de azok, kiknek szépsége a kalapfátyolt már igen kivánatossá teszi, lóra ülnek, azonban az önbecsét érző férfi szivét bizony négy lábbal sem érhetik el, valamint színpadon is csak botorság a valódi müvészetet pótolni. Férfi guzsaly mellett, s asszony lóháton = fából csinált vaskarika.

Még életedből tudod, hogy nálunk a legjobb törvények is többnyire csak arra valók, hogy ujabb törvényeket szüljenek, mellyek az előbbiek megtartását parancsolják, s aztán azokkal együtt szépen béketürő papiron maradnak. Egy azonban mégis kivételhez jutott, s ez az, melly a magyar nyelv tudását szükségessé teszi. Ezt a nagyobb rész buzgón teljesíti, mi a kisebb részt annyira megrémíté, hogy száz német birodalmacskában bucsut járnak, s mindenütt azzal kecsegtetik a németeket, hogy csak hazánkba vándoroljanak, mert egyedül a magyar Duna az, hol a nemzetiség fényes csillaga a németek számára ragyog. Azt gondolod talán, hogy ezen kedves vendégek mind magyarokká lesznek? Oh, ne aggódjál e miatt, szeretetre méltó árny, a magyar tudja: mi a vendégszeretet, s örömmel simul a kedves jövevényekhez minden tekintetben. Örvendj tehát, édesem, s légy meggyőződve,

Digitized by Google

hogy az éjszaki óriás nem nyelendi el a magyart, azon egyszerü okból, mivel rövid idő mulva csak németeket fog a Duna mellett találni, mi pedig majd ég tudja hol rakjuk le csontjainkat!

És erre már is igen szép előkészületek történnek, mikép azt néhány élő példából tüstént átlátandod. A gőzhajókon német kapitányok szerepelnek, mivel a magyar nem szeret magához hasonlónak parancsolni és engedelmeskedni; az erőművész német, mert a magyar csak a pipa füstjét érti, s a kőszént nem szereti; a kormányos német, mert a magyar nem kormányzásra született, mikép azt századokon át elvitázhatlanul bizonyitá be; sőt a hajóslegények is németek, mert a magyarok nem értenék meg a német előljárókat. Egyedül a zászlókon láthatók a magyar nemzeti színek, minthogy más palástja alá szeretnek búni. A vasuton a mérnökök németek, mert a magyarok nem szokhattak még eddig igaz mértékhez; az erőművek vezetői németek, mert a magyarok nagy része dolgozik és izzad ugyan, mint a ló, de az erőmü láthatlan lovait nem birja fékezni; sőt még az őrök is németek, mivel a magyar bebizonyitá, hogy még jogai fölött sem tud őrködni. Tisztelt vendégeink legalább igy okoskodnak, s a hires magyar vendégszeretet nem tartozik é vakon hódolni ezen emberbaráti hálás okoskodásnak? Látod, édesem, hogy csakugyan németekké kell lennünk, ha Magyarországban élni akarunk. És ezen épen nem kell búsulnunk, mert az anyagi jóllét emelkedése ezért elegendő kárpótlást nyujt, s nem elég é már az is, hogy ökreinket ezentul gyorsabban kiszállithatjuk az országból, s e mellett még nálunk is elég marad?!

Budán nagyszerü javitások terveztetnek, de nem a ma-

Digitized by Google

gosban, hanem alant, s ez igen vigasztaló, mivel azt tanusitja, hogy a magosban minden jó lábon áll, s csak alant kell még tatarozgatnunk. A tisztes várhegyet tudniillik át akarják ásni, hogy a pestiek könnyebben s rövidebb uton a budai zöld mulatságokhoz juthassanak. Nálunk sokat aláástak ugyan már, de még eddig hegyet nem, s igy ez mindenesetre nevezetes ujdonság. Némellyek igen kiváncsiak, hogy ugyan mit fognak ez alkalommal a hegy gyomrában találni? Alkalmasint semmit, mert minél nagyobb valakinek a gyomra, annál kisebb szokott valódi értéke lenni.

Mocsárainknak is hadat üzentek, ki akarják azokat szárítani, és idegenekkel begyarmatosítani, hogy a magyar nemzetiség egészen illő kárpótlást nyerhessen. Sokan valami igen nehéz munkának tartják e kiszárítást, pedig csak bizonyos szónoklatokkal kell az egész tért beborítani, és készen lesz az ohajtott szárazság, és a burgonya meg csicsóka ugy fog rajta szaporodni, mint az uj lakók népessége.

Társulataink igen örvendetesen virágoznak, legalább azt kell hinnünk, mert minduntalan olvassuk felőlök, hogy vigan lakomáztak, s igy a hon termékeit fogyasztják, mi természetesen csak üdvös eredményeket szülhet. Meddig az ember eszik, addig nemcsak él, hanem egészséges is; midőn tehát a társulatok lakomáznak, akkor nemcsak fönállnak, hanem egészségesek is, azaz virágzó állapotban vannak. Kellhet é ennél alaposabb bizonyitás?

A legelőről lassanként minden beszorul az ősz beálltával, képzelheted tehát, hogy fővárosunk is rendkivül népesülni kezd, s az estélyek örömszakai hováhamarább fénypontra fognak emelkedni, annyival inkább, mivel ez évben a zöld thea és lóhere igen dúsan termett. A theában né-

Digitized by Google

mellyek megbotránykoznak ugyan, mivel nem honi; de én ezt menteni tudom, mivel a thea Khinában terem, s még nincs bebizonyitva, hogy nem onnan származnak é a magyar theafogyasztók?

Budapestet valahára légszeszszel akarják világítani, mi azonban nem igen könnyen fog létesülhetni, mert nálunk ez többe kerül, mint másutt, minthogy nálunk nemcsak a keblek hidegek, hanem a lég sem olly gyulékony, mint másutt. Egyébiránt igen kivánatos, hogy a drága olajat ne kelljen többé utcavilágitásra pazarolnunk, miután nálunk olly sokat kell kenni, hogy e pazarlás miatt végre legnagyobb zavarba juthatnánk, s minden ügyeink fölakadhatnának. Attól pedig épen nem kell tartani, hogy a világosabb légszesz majd sok tekintetben föl fogja szemeinket nyitni; mert mi annyira megszoktuk már a sötétséget, hogy a nagy világosság még inkább el fog bennünket vakítni, legalább rövid időre, s ez is nyereség a mai politikában, melly örül, ha egyik napról másikra tengetheti életét, s hosszabb időre nem is szokott számolni.

Gyáraink napról napra szaporodnak, s az ország hatalmasan gazdagszik, s nemcsak forintok és forintok maradradnak határai közt, hanem minden forint mellett egy idegen embert is nyerünk, kik e szerint igen becsesek, mert mi eddig egy pár itce savanyu borért is kaptunk minden három évben embert. Mindent készitnek már nálunk, selymet, bársont, posztót, kartont, csak a vasat hozzák külföldről még most is, minthogy a magyar nem hajlik, következkezéskép nem tehet hasznos szolgálatot. Még tömőgyárunk is van már, de fájdalom! csak aprómarhák számára; a nagyok ellenben még nem részesülhetnek ezen jótékonyság-

Digitized by Google

ban, és most is csak saját izzasztó fáradságukkal kénytelenek az evés nehéz mesterségét gyakorlani. Fürdőink örvendeztetőleg szaporodnak, de leginkább csak a hidegek, mi azt látszik bizonyítani, hogy vagy nem szeretjük azt, mi izzadást gerjeszt, vagy fürdő nélkül is eleget kell izzadnunk, egyébiránt igen nevezetes, hogy a fürdők szaporodása dacára is igen sok tisztátalan van nálunk, s különösen a tiszta kezek valódi ritkaságok közé tartoznak, ámbár ezek tulajdonosai vagy keztyüt viselnek, vagy mások zsebeiben tartják kezöket.

De, hah! az óra éjfélt üt, s nekem holnap hajnalban házmesterem szüretjén kell megjelennem; eloltom tehát gyertyámat, s csak azt mondom még, mielőtt koppantómat erélyesen használnám, hogy ezentul is változatlanul maradok szerető, és holtig hű

Ernesztinád.

(Kérjük a szives olvasót, hogy rendkivüli elálmosodása miatt, valamikép ne feledje gyertyáját szinte eloltani, mert nem szeretnénk tüzet okozni).

(Vége a harmadik füzetnek.)

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

895.2N133
T

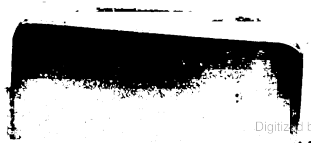

Digitized by Google

JUN 21 1965